

DANSK-NORSKE
HELTEHISTORIER

FORTALTE AF

AXEL LARSEN

1700—1814

KJØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN)

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (M. A. HANNOVER)

1895

IVER HVITFELD.

IVER HVITFELD.

Blandt de gamle danske Adelsslægter, som efter Rigernes Forening sloge sig ned i Norge, var ogsaa Slægten Hvitfeld. Ved Giftermaal blev den Ejer af ikke ubetydelige Godser i Egnen omkring Kristiania Fjord, og flere af Slægtens Mænd kom til at indtage vigtige Stillinger. Midt i det 16de Aarhundrede var saaledes Peder Hvitfeld, ham, efter hvem Peder Hvitfeldsstræde i København har Navn, Norges Riges Kansler; hans Brodersøn, Povl Hvitfeld, blev senere Statholder.

Gennem næsten halvandet Aarhundrede havde Hvitfelderne saaledes hørt hjemme i Norge, den Gang da Oberst Tønne Hvitfeld til Trondstad sad som Lensmand over Ide og Marker, Skibreder og tillige førte Befalingen i Frederikshald eller, som det hed den Gang, Halden. Den lille Købstad havde endnu ikke faaet sit senere saa berømte Kastel, Frederikssten; men den var omgivet med Skanser, og dem blev der god Brug for, da Karl Gustaf brød Roskilde-Freden og igen paaførte Danmark-Norge Krig. Trondhjem Stift, som var bleven afstaaet til Sverige, blev genvundet af Nordmændene, og for at skaffe sig Erstatning for dette Tab, vilde den svenske Erobrer gøre

sig til Herre i det sydlige Norge. Han sendte derfor en af sine Generaler med en Hær mod Halden; men Tønnes Hvitfeld forsvarede den saa kækt, at Svenskerne efter en længere Belejring maatte vende om med Tab.

Efter Freden blev der taget fat paa at bygge den lille Klippefæstning Frederikssten, og da Bygningen var skreden langt nok frem, tog Tønne Hvitfeld Bolig der med sin Hustru Helle Margrete, en Datter af Thomas Nold til Maglø i Skaane, som havde været Kristian den fjerdes tro Mand og ført hans Livkompagni under Kalmarkrigen. Den 5te December 1665 fik de en Søn, som blev kaldet Iver. Han voksede op i Forældrenes Hjem, og kunde der fra sin tidligste Barndom høre Borgerne i Frederikshald fortælle om deres Kampe og Bedrifter i den sidste Svenskekrig; han har vel ogsaa stundum hørt sin Moder tale om, hvorledes hendes skønne Fødeegn, Skaane, nu var reven bort fra Danmark. Krigen laa den Gang i Luften. Ingen Dansk eller Nordmand kunde glemme, at Svenskerne havde gjort sig til Herre over Landsdele, som fra urgammel Tid havde hørt til de andre nordiske Riger, og i Aaret 1675 var Freden forbi. Iver var den Gang kun 10 Aar gammel, saa han fik blive hjemme; men under de 4 Aar, Krigen varede, levede og aandede alt omkring ham kun for den, saa det var ikke til at undres over, at den raske, livlige Dreng fik sit Præg for hele Livet af, hvad han da saa og hørte. Nordmændenes Yndling, Statholderen Ulrik Frederik Gyldenløve, drog Fæstningen forbi med sine Soldater paa Tog ind i det nære Baahus Len og videre ind i det gamle Sverige. Heldet fulgte hans Faner, og glade Tidender om Sejrvindinger kom til Frederikssten; men mest at alt lyttede man dog til Beretningerne om de vældige Kampe paa Søn, hvor Danske og Nordmænd stredes Side ved Side, og under Niels Juls Kommando skrev det stolteste Blad i Rigernes Søkrigshistorie. Iver var snart klar over, hvor

han vilde hen, naar han voksede fra Moders Skørter; blandt Niels Juls Mænd, der fandtes vel en Plads for ham.

Men Tiden gik, og Freden kom. Da Iver 16 Aar gammel fik Lov at følge sin Lyst og kom ud som Lærling paa Fregatten »Charitas«, havde der alt i to Aar ingen Fjende været at møde paa Søen. Imidlertid til Søs var han kommen, som hans Hu stod til, og han var heller ikke ret meget ledig; hvert Aar var han ude, først med dansk-norske, senere, da han blev mere erfaren, med franske Orlogsskibe. Han krydsede i Middelhavet mod Tyrker og Sørøvere og var med at bombardere Algier for at tvinge Deyen til at lade fredelige Handelsskibe sejle i Ro. Paa disse Togter traf han en Skibskammerat, som senere sammen med ham skulde vinde Navn blandt Danmark-Norges Søhelte, det var Kristen Tommesen Sehested.

1687, altsaa da han var 22 Aar gammel, blev Iver Hvitfeld Lieutenant i Aarstjenesten, det vil sige, han fik Plads mellem Flaadens faste Befalingsmænd, og det saa ud som om der snart skulde blive Brug for hans Tjeneste for Alvor. Det trak igen op til Krig, ikke alene med Sverige, men ogsaa med en af Europas stolteste Sønationer, Hollænderne. Niels Jul gik til Østersøen med hele den dansk-norske Flaade; Lieutenant Iver Hvitfeld tjenstgjorde hos Admiral Kristian Bjelke paa Linieskibet »Elefanten«. En fransk Eskadre forenede sig med Flaaden og underlagde sig Niels Jul; det var vel den stolteste Kommando nogen dansk-norsk Admiral har ført. Det kom dog ikke til Krig den Gang. Flaaden sejlede til København, og da der saaledes foreløbig ikke var noget at gøre her hjemme, gik Iver Hvitfeld, sammen med Kristen Tommesen Sehested, til Holland for at søge Ansættelse der.

I Aaret 1690 forlangte Kong Kristian den femte, at Niels Jul skulde indsende en Liste over alle Flaadens faste Officerer med en Bedømmelse af deres Brugbarhed. Om den den Gang 24 Aar gamle Lieutenant Iver Hvitfeld skrev

Admiralen: »En god og dygtig Søofficer, som meriterer noksom med Tiden selv at føre et Skib«. Det var et smukt Vidnesbyrd for en ung Officer at faa af en Chef som Niels Jul. Viceadmiral Span, hvis Mening om Officererne Kongen ogsaa ønskede at høre, føjede til: »Capabel til at føre et Orlogsskib, meriterer at avancere«. Hvitfeld gjorde ikke de rosende Ord til Skamme; han viste, da Lejligheden kom, at han var kapabel til at føre et Orlogsskib ad Veje, ad hvilke faa andre evnede at følge ham.

Hvitfelds Fart i hollandsk Tjeneste blev dog kun kort. 1690 vendte han hjem og blev forfremmet til Kaptajn. I de følgende fem Aar færdedes han hyppigt paa Søen, i 1695 som Chef for Orlogsskibet »Nældebladet«; men i Maj Maaned samme Aar giftede han sig med Kirsten Røym, og fra den Stund af blev han mest i Land. Han varetog flere vigtige Hverv, navnlig ved den norske Sødskrivning. 1697 blev han Kommandørkaptajn, og førte som saadan Orlogsskibet »Prins Georg« i den store Flaade, som under Krigen med Sverige, Holland og England laa samlet i Sundet under General-Admiral Gyldenløve. Fjendens Overmagt var dog for stor til, at vi turde vove nogen egenlig Kamp, og efter den snart paafølgende Fred vendte Hvitfeld igen tilbage til Norge. Han blev Chef for Orlogsværftet i Kristianssand og steg 1704 til Kommandør.

1709 brød Krigen ud igen, og denne Gang for Alvor. I det følgende Aar kommanderede Iver Hvitfeld Orlogsskibet »Danebrog« paa 82 Kanoner, det første Skib, som var bleven sat i Vandet fra Nyholm ved København og et af den dansk-norske Flaades bedste Skibe. Det var en statelig Flaade, Gyldenløve havde under sig, 35 Orlogsskibe foruden Fregatter og Smaafartøjer fulgte hans Flag, da han midt i Juli sejlede ind i Østersøen; men Skibenes Udrustning, og navnlig deres Forsyning med Levnedsmidler, svarede kun slet til deres stolte ydre, og hen paa Høsten tvang Sygdom mellem Mandskabet og Skibenes daarlige

Tilstand Admiralen til at søge Ankerplads i Køge Bugt. Flaaden var da dels ved Havari, dels ved Afsendelsen af Skibe til Vesterhavet svunden ind til 26 Orlogsskibe.

Den 4de Oktober, en mørk og stormfuld Efteraarsdag, hvor Vinden blæste fra Sydøst, altsaa lige ind mod Landet i Bugten, saas den svenske Flaade under Admiral Wachtmeister komme sejlene rundt Revet ved Falsterbo. Gyldenløve vilde ikke lade sig angribe, medens han laa til Ankers; han gav derfor sine Skibe Befaling til at gaa under Sejl og krydse op mod Fjenden. Flaaden var delt i tre Afdelinger, som hver krydsede for sig uden at holde nogen sammenhængende Linie. »Danebrog« var forrest i Avantgarden, og efter 3 Timers Kryds var den sammen med to andre dansk-norske Skibe kommen Fjenden saa nær, at Skydningen kunde begynde. Det blæste imidlertid stærkt, Søen gik højt, og Skibene rullede svært, saa der var kun ringe Udsigt til at udrette noget med Kanonerne, og heller ikke stort at frygte af Fjendens Ild. Desto farligere blev »Danebrog«'s egne Kanoner for det stolte Skib. Skydningen havde kun varet kort, da Ild og Røg begyndte at vælte frem fra Orlogsskibets Batteri, Luerne grebe, baarne af Stormen, hurtigt om sig, og det viste sig snart, at det var umuligt at slukke, og at Skibet var redningsløst fortabt. Det forstod Chefen, og det forstod hver Mand om Bord. Der var kun en Mulighed til Frelse; det var, at holde af for Vinden, sejle Skibet op paa Kysten og saa redde sig i Land. Hvitfeldts Blik foer hen over Bugten. Mellem ham og den frelsende Kyst krydsede Flaadens øvrige Skibe; det var umuligt at naa Land uden at styre ind midt imellem dem, de brændende Ildflager fra Sejl og Tovværk kunde tænde andre Skibe i Brand; i hvert Fald vilde han bringe stor Uorden i Flaaden, og dette kunde Svenskerne, som havde Vinden for sig, benytte til et Angreb, som maaske vilde blive ødelæggende. I Spænding ventede Besætningen paa, hvad Beslutning Chefen vilde fatte. Da lød der et djærvt

Kommando: »Lad falde Anker«. »Danebrog« skulde blive paa sin Plads og holde ud i Slaglinien saa længe, den flød paa Vandet.

Der hengik næsten en Timestid. »Danebrog«'s Kanoner vedblev at tordne mod Svenskerne, medens Luerne hvirvlede op fra Sejl og Master og det brændende Skrog. Saa lød der et øredøvende Brag. Ilden havde naaet Krudtkammeret, og medens Bjælker og Kanoner slyngedes ud til Siden, sank Skroget sydende ned paa Havbunden.

Stormen tiltog og gjorde al Kamp umulig. To svenske Orlogsskibe strandede ved Dragør og maatte brændes, efter at Besætningerne vare bjergede. Det var Erstatning for Skibet »Danebrog«; men Tabet af Hvitfeld selv var sværere at forvinde. Admiral Gyldenløve sejlede til København med Flaaden og skrev i sin Rapport til Kongen: »Jeg beklager meget, at en saa brav og dygtig Officer, som Hvitfeld var, skulde paa saadan elendig Maade omkomme.« — Senere fandt Fiskerne et Lig drivende ud for Køge Havn; de fik det i Baaden og førte det til Land, hvor det blev genkendt som Liget af Iver Hvitfeld. Slægten lod det føre til Norge og bisætte i Hudrum Kirke, nær Fædrengaarden Trondstad.

Over halvandet Hundrede Aar laa »Danebrog« gemt og glemt i Sandet i Køge Bugt. Saa kom Stormfloden 1872; det oprørte Vand skyllede Sandet bort og blottede igen Vraget. Dykkere bleve sendte ned og hentede Kanoner og andre Levninger op fra Skibet, blandt andet ogsaa det Anker, som havde holdt »Danebrog« paa sin Plads i Slaglinien, saa længe det flød paa Vandet. Ankeret gemmes nu paa Nyholm ved København; en Del af Kanonerne ere benyttede til et Æresminde for Iver Hvitfeld og hans Mænd.

KRISTEN TOMMESEN SEHESTED.

KRISTEN TOMMESEN SEHESTED.

Skæbnen er stundum lidt lunefuld med Hensyn til de Navne, den lader leve i Folkemunde, og dem, den kaster et halvt Glemsels Slør over. Hvert Barn i Danmark og Norge kender endog alle Enkelthederne ved alle Peter Tordenskjolds forvovne Bedrifter, men de færreste husker maaske den Mand, hvis Navn staar over denne Livsskildring, og dog øvede hans Bedrifter større Indflydelse paa Krigens Gang, og Samtiden nævnede ham blandt den dansk-norske Flaades bedste Mænd. Digteren Jørgen Sorterup sang om ham:

Hr. Sehested har avlet en Søn under Ø,
De Svenske til Sorg og Kvide;
Han haver den Skæbne, han aldrig skal dø
Og aldrig sin Klædning opslide.
Hans Fødsel var blodig, hans Moder var Mand,
Hans Amme var gloende Lue;
Hans Vugge var vinget og gungred paa Vand;
Alverden det Foster mon skue.
Tre Konger stod Fadder, der Barnet kom frem,
Ej alle med lige god Villie.

Kristen Tommesen hørte til den jydsk Sehestedlinie, som stammede fra Vendsyssel; han selv var dog født i

København den 24de August 1664. Sit Navn fik han efter sin Farfader, Kristian den fjerdes bekendte Kansler. Kun 12 Aar gammel mistede han sin Fader, der faldt som Oberst i Slaget ved Lund; det maatte naturligvis gøre et dyb Indtryk paa Drengen, og hver Gang Rygtet meldte om Niels Juls herlige Bedrifter paa Søen, var det for ham ikke blot en Sejr over den gamle Fjende Sverige, det var ogsaa Hævn for den faldne Fader. Den Jubel, som fyldte Hovedstaden, naar Flaaden vendte sejrighjem med talrige erobrede svenske Orlogsskibe, gjorde et mægtigt Indtryk paa den livlige Dreng, og det stod tidlig for ham som hans Livs Maal at vinde en Plads mellem de kække Mænd, som befalede paa Kongens Orlogsmænd. Da han var 16 Aar gammel, var han vokset fra sin Moders, Fru Øllegaard Thots, Tugt, og blev indskreven som Lærling, og i de følgende Aar foer han stadig til Søs for at uddanne sig til sit Kald. I 1683 havde han endog den Ære at tjene paa selve Niels Juls Admiralskib »Christianus quintus«. Da han blev ældre, forsøgte han sig i fremmed Tjeneste; foer i 11 Maaneder med hollandske Skibe, og gik derefter i Toulon om Bord paa en fransk Krydser for at kæmpe mod Tyrkere og Sø-røvere i Middelhavet. Der traf han Landsmænd. Han blev Skibskammerat med Iver Hvitfeld, og kom sammen med Jens Jul, som senere fandt Heltedøden som Admiral i det store Søslag under Rygen 1715. Han deltog i Angrebet paa Algier og vendte saa tilbage til sit Fædreland for at vie det sine Kræfter; kun i Sommeren 1690 sejlede han endnu en Gang en kort Tid under hollandsk Flag.

Niels Jul bedømte ham og Iver Hvitfeld ganske ens; han gav de to Lieutenanter det samme Vidnesbyrd: »En god og dygtig Officer, som meriterer noksom med Tiden at føre et Skib«; og Admiral Span føjede til for dem begge: »Capabel til at føre et Orlogsskib; meritere at avancere.«

Det varede dog noget, inden Sehested kom saa vidt; 23 Aar gammel var han bleven Lieutenant, 5 Aar efter var

han Kaptajn og kommanderede et Par Fregatter og nogle Smaaskibe i Vesterhavet. Under den korte Krig Aar 1700, med Sverige, England og Holland, førte han som Kommandør-kaptajn Orlogsskibet »Prins Karl« i Gyldenløves store Flaade; men han fik lige saa lidt som nogen anden Lejlighed til at øve nogen Bedrift der.

Da Freden kom, blev der stillet Sehested en vigtig Opgave. Der havde længe været Trang til at skaffe Sø-officerskorpset en fastere og en bedre uddannet Tilgang, og paa Gyldenløves Forslag bifaldt Kong Frederik den fjerde derfor den 26de Februar 1701, at der skulde oprettes et Søkadetkompagni paa 100 Kadetter. De 12 ældste skulde hver have 100 Rdl. aarlig i Løn, de andre nyde Matros-traktement. Kompagniet blev delt i 4 Brigader og klædt i en staalgraa Uniform, med Hat og Kaarde. Kadetterne skulde hver Dag møde paa Holmen og undervises i Navigation, Artilleri, Gevær- og Kanoneksercits, Skibskonstruktion og Tegning. Det sidste maatte de dog betale selv. Sehested blev Korpsets første Chef; men han rejste snart efter udenlands i godt og vel tre Aar, rimeligvis for at undersøge, hvorledes Undervisningen ved saadanne Skoler blev ledet hos de store Sømagter. Da han vendte hjem blev han, 40 Aar gammel, Schoubynacht (Kontreadmiral), og han indleverede fire Forslag til en Omordning af Søkadetakademiet til Kongen. Sehested vilde have, at der skulde lægges Vægt paa den almindelige Dannelse foruden den særlig faglige; hidindtil havde det omtrent været nok, naar en Søofficer, foruden sin Sømandskab og Kendskab til Kanonernes Brug, kunde læse, skrive og regne; nu blev blandt andet Dansk og Geografi indført som Lærefag. Disse Reformbestræbelser bragte dog Akademiets Chef i Strid med de ledende i Marinen, særlig Holmens Admiral, v. Stöcken, og han havde den Sorg at se Korpset, som han gerne vilde have udvidet, indskrænket til næsten Halvdelen af sin oprindelige Styrke. Da Peter Wessel fik sit længe nærrede Ønske opfyldt og blev indskreven som

Kadet, var Sehested endnu Korpsets Chef og blev saaledes den vordende Søhelts første Foresatte.

Sehested vedblev at virke for sit kære Akademi indtil Krigen paany brød ud i Efteraaret 1709. Karl den tolvtes Ulykke ved Pultava satte Mod i alle Sveriges Fjender, og Danmark-Norge sluttede Forbund med Rusland og Polen for endnu en Gang at prøve paa at vinde de tabte Landsdele tilbage. Af Sveriges Fjender var Danmark-Norge dog den eneste, som raadede over en Sømagt af nogen Betydning, og paa Søen kom de nordiske Riger derfor til at udkæmpe deres Strid saa godt som alene. Den svenske Flaade talte ved Krigens Udbrud 48 Orlogsskibe og 7 Fregatter, den dansk-norske 41 Orlogsskibe og 9 Fregatter; tilmed vare de dansk-norske Skibe gennemsnitlig mindre end de svenske, saa Overmagten var paa Sveriges Side; at der dog blev udrettet saa meget paa Søen skyldtes Mænd som Gyldenløve, Gabel, Raben, Sehested og Tordenskjold.

I de første Aar forefaldt der dog ingen Begivenheder af videre Betydning paa Søen. Sehested var i Gyldenløves Flaade under den korte uafgørende Kamp i Køge Bugt, hvor han saa sin gamle Skibskammerat fra Middelhavet, Iver Hvitfeld, flyve mod Himmelen med sit »Danebrog«. Det følgende Aar førte Sehested som Viceadmiral en Eskadre i Vesterhavet; men det var dog ikke paa det aabne Hav, han skulde vinde sit Heltenavn; ligesom hans samtidige, Tordenskjold, var det hovedsagelig mellem Øer og Skær, han øvede sine Bedrifter. Tordenskjolds Tumbleplads var Klippekylen ved Baahus Len, Sehesteds det lave, sandede Farvand mellem Rygen og den pommerske Kyst.

Til de Egne var nemlig Krigens Hovedskueplads bleven forlagt. Sverige skulde miste sine tyske Provinser, og de svenske Hære, som ikke formaaede at holde sig i aaben Mark, havde trukken sig ind i Fæstningerne. Peter den store af Rusland og Kong August af Polen belejrede Stralsund i Aaret 1711, og Frederik den fjerde havde lovet

dem at indeslutte Byen fra Søsiden og sende Belejringskanoner til dem. Det blev overdraget til Sehested at udføre det sidste Hverv med en Flotille af lavtgaaende Krigsfartøjer og Transportskibe. Han landsatte alle Kanonerne og holdt Farvandet ryddeligt, saaledes at de Allierede kunde have ført Tropper over til Rygen og angrebet denne Ø, hvis de havde villet; men derom kunde de ikke blive enige. Hen i December Maaned, da den dansk-norske Hovedflaade var sejlet hjem, kom Admiral Wachtmeister og undsatte Rygen og Stralsund med Tropper og Levnedsmidler. Sehested kunde ikke hindre dette og maatte søge Ly under Landbatterierne. Angrebet blev opgivet for den Gang; den dansk-norske Eskadre blev vel liggende til ind i det nye Aar, men Sehested forlod den.

Det følgende Aar, 1712, skulde Forsøget gentages, og Sehested blev atter udset til at føre den dansk-norske Eskadre, som skulde understøtte Angrebet. Langs Pommerns Kyst, fra Stralsund til Svinemünde, strækker sig i sydøstlig Retning Øerne Rygen og Usedom; mellem de to store Øer ligger den lille Holm, Rügen. Løbet mellem Rügen og Rygen kaldes Nydyb, og ud for det ankrede Sehested sidst i Juli. Hans Flag vajede fra det fladbundede Linieskib »Ditmarsken« paa 46 Kanoner, desuden havde han under sig 7 Skibe og Pramme, med tilsammen 126 Kanoner, foruden nogle Smaaskibe og væbnede Barkasser. Den svenske Kommandør Henck skulde forsvare Nydyb med 10 Pramme og saakaldte »Stralsundske Fregatter«, et Slags lidet dybtgaaende Skibe, som Svenskerne havde bygget særlig til Kampen i disse flakke Farvande; de førte tilsammen 184 Kanoner og bleve desuden hjulpede af et Batteri paa Sydpynten af Rygen.

For at kunne komme i Forbindelse med Belejringshæren maatte Sehested først bane sig Vej forbi Svenskerne. Efter at have undersøgt Stillingen, angreb han dem den 31te Juli om Morgenen med Skytskibet »Arca Noë« og to Pramme;

de andre Skibe kunde paa Grund af ugunstig Vind og det lave Farvand ikke naa frem. Striden varede hele Dagen, men Svenskerne havde Overmagt, og Sehested kunde ikke faa sin Modstander til at vige. Hen paa Aftenen trak Skytskibet og Prammene sig ud af Ilden for at udbedre Skaden. Den næste Dag forsøgte Kommandør Heck et Angreb paa en af Sehesteds Pramme, men det blev afvist, og Svenskerne nøjedes derfor med at sænke Fartøjer i Dybet for at spærre det for deres Modstandere.

Da Sehested mærkede, at han næppe kom frem ad den Vej, lod han sine Pramme og Smaafartøjer forsøge at trænge frem gennem det smalle Løb mellem Rügen og Usedom. Her havde Svenskerne øjensynlig ikke ventet dem, og da de fandt deres Stilling omgaaet, trak de sig tilbage til Indløbet mellem Rygen og den pommerske Kyst. Sehested var saaledes foreløbig Herre i Farvandet; han lod Hindringerne i Nydyb tage bort, og saa snart han derved havde banet Vej for sine større Fartøjer, angreb han igen Kommandør Henck og tvang ham til at søge Ly under Stralsunds Kanoner. Derved var Vejen ryddet for Transportskibene med Belejningskanoner, og Farvandet var frit til en Landgang paa Rygen. Kong Frederik havde udført sin Del af Arbejdet, og Turen var nu til Czar Peter og August af Polen at gøre deres. Derom kunde de imidlertid ikke blive enige, og medens de talte frem og tilbage derom, kom den svenske Hovedflaade i Søen, tvang den dansk-norske Flaade til at gaa til Køge Bugt, og udskibede saa Feltmarskalk Stenbock med en betydelig Hær. Gyldenløve kom vel igen med den dansk-norske Flaade, da den var bleven forstærket, og var heldig nok til at ødelægge eller forjage hele den svenske Transportflaade; men Stenbock og hans Hær var forinden kommen i Land, og dermed faldt enhver Tanke om et Angreb paa Rygen. Sehesteds smukke Kamp mod en overlegen Modstander i det snævre og vanskelige Farvand blev saaledes denne

Gang uden synderlig Frugt; men han havde vist, at han var den rette Mand til at løse en farlig og vanskelig Op-gave, og der skulde snart igen blive Brug for ham.

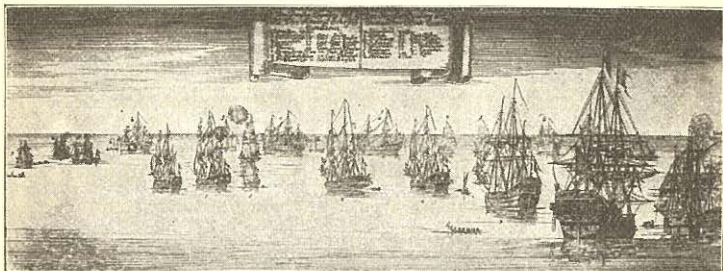
Foreløbig fik dog Svenskerne Ro ved Stralsund. Rus-serne og Polakkerne nøjedes med at hæрге og brænde i Omegnen, medens Stenbock og hans Hær gik Vest paa og slog de Danske ved Gadebusch. Sehesteds Flotille blev liggende nær Nydyb, han var selv bleven kaldet bort, da der frygtedes for fjendtligt Indfald i eget Land; men det harmede ham, at hans Skib dog paa en Maade hjalp Russer og Polakker med deres Hærgningsværk, og han skrev fra Hamborg til sin Næstkommanderende, at han, saa vidt muligt, skulde søge at hindre al Brænden og Plyndren.

Da de Allierede i Virkeligheden intet alvorligt for-søgte mod Stralsund, forlod den dansk-norske Eskadre hen paa Efteraaret det følgende Aar Farvandet ved Rygen og gik til København. Saa indtraf der imidlertid en Begiven-hed, som igen bragte Liv i Krigsforetagenderne. Karl den tolvte havde forladt Tyrkiet og kom efter et dristigt Ridt den 14de November 1714 til Stralsund, hvor han besluttede at blive for at væрге det sidste af sine tyske Landsdele. Preussen havde nu sluttet sig til Sveriges Fjender, og Kong Frederik Wilhelm blev enig med Frederik den fjerde om, at de i Forening vilde angribe Stralsund for Alvor; som sædvanlig blev det den dansk-norske Flaade, som skulde udføre Arbejdet paa Søen.

Medens Hæren indesluttede Stralsund fra Landsiden, kom Sehested den 18de Juli 1715 igen til Ankers ud for Nydyb, for at begynde det Arbejde forfra, han for tre Aar siden havde udført samme Sted, desværre til saa liden Nytte. Hans Flag vajede igen fra »Ditmarsken«, men hans Eskadre var denne Gang stærkere; den bestod i alt af 13 Skibe og Pramme med 232 Kanoner, foruden 12 mindre Fartøjer; Svenskerne, som bleve kommanderede af Kaptajn

Theodor Christophers, senere adlet under Navnet Ankarkrona, havde kun 7 »Stralsundske Fregatter« med 150 Kanoner, foruden nogle Smaafartøjer; men de vare Herre paa alle Kysterne og havde stærke Skanser og Batterier paa alle gunstige Punkter. Ikke for intet ledede Karl den tolvte selv Forsvaret.

Sehested var bleven fulgt over Søen fra København af en Eskadre under Admiral Raben, men næppe var han kommen ud for Nydyb, før en overlegen svensk Flaade tvang Raben til at vende hjem, og overlade ham til sin egen Skæbne. Karl den tolvte havde et klart Blik for,

Sehesteds Eskadre ved Rygen.

hvor farlig Sehesteds Eskadre kunde blive, og besluttede derfor at nytte Lejligheden til at ødelægge den. Han lod 5 Linieskibe forene sig med de »Stralsundske Fregatter« og angreb saa Sehested. Selv gik han om Bord paa Linieskibet »Øland« og ledede derfra Kampen. Det er vel den eneste Gang, Karl den tolvte er optraadt som Flaadefører. Sehesteds Stilling var yderst vanskelig. Tyede han ind under Land, blev han beskydt af de svenske Batterier, holdt han sig ude til Søs, fik han Linieskibene paa Halsen. Han havde hørt, at Preusserne tænkte paa at angribe Øen Usedom, derfor fandt han det bedst at holde til der i Nærheden, og søgte ind paa det flakke Vand mellem denne

Ø og Rügen. Han fik Lejlighed til at sende Bud i Land til sin egen Konge om, at Usedom maatte tages for at skaffe ham Ryggen fri. Den 22de Juli angreb Karl den tolvte Sehested paa hans Ankerplads under Rügen, og i 11 Dage fornyede han hver Dag Kampen. Heltekongen stod selv paa »Øland«'s Dæk i den stærkeste Ild for at opmuntre sine Folk; General Meijerfeld blev dræbt ved hans Side, og Kong Karl gjorde alt for at blive Herre i Færvandet; men Sehested holdt ud. Hans Skytskibe og Pramme gave Svenskerne Skud for Skud, og da de forsøgte at entre med Baade, bleve de modtagne med en saa velrettet Musketild af Matroserne og de om Bord værende norske Soldater, at de opgave det efter to mislykkede Forsøg. Det ferske Vand slap op, og Mandskabet maatte drikke det brakke Vand i Søen; men lige godt sloges de. Der var det, at tre Konger vare Vidne til Sehesteds heltemodige Udholdenhed. For at hjælpe ham, gik et dansk-preussisk Korps over til Usedom og tvang de derværende Svenskere til at indeslutte sig i Skanserne ved Penemünde; derved blev det muligt at hente Drikkevand i Land. Selv Karl den tolvte indsaa nu det umulige i at ødelægge den dansk-norske Eskadre, og Sehested og hans kække Mænd fik endelig den Hvile, de haardt trængte til.

En Ugestid efter kom Admiral Raben med Hovedflaaden og angreb den svenske Flaade under Rygen. Efter en haard Kamp maatte Svenskerne søge Karlskrona; Sehested var saaledes igen befriet for al Fare fra den Kant og kunde tænke paa at tage fat paa sin egenlige Opgave, den at rydde Søen mellem Rygen og Fastlandet. Hans Eskadre var bleven øget med Skytskibet »Hjælperen« og 3 Galejer, hvilket vel kunde gøres nødig, da han havde Fjender til begge Sider. Foruden Svenskernes Flotille i Nydyb, havde de nemlig en anden paa 7 »Stralsundske Fregatter«, som laa østligere i Stettiner Havet, og den maatte først fordrives for at skaffe Ryggen fri. Baade Frederik den fjerde

og Kongen af Preussen bleve ærgerlige over denne Udsættelse og mente, at Sehested godt kunde lade Fregatterne i Stettiner Havet ligge og straks rense Nydyb; men Sehested blev ved sit, skønt det mellem Kongerne skaffede ham Navnet »Nøleren«. Med sine smaa Fartøjer trængte han ind i Stettiner Havet og tvang efter en haard Kamp Svenskerne til at vige gennem det snævre Sund mellem Usedom og Fastlandet. De lede store Tab paa Vejen ved Landbatteriernes Ild; men Tilhagetoget blev udført med Mod og Dygtighed, saa at de naaede at forene sig med deres Landsmænd i Nydyb.

Stillingen ved Nydyb var vanskelig at komme til, det vidste Sehested af Erfaring fra sidst, han kæmpede der. Det tog en hel Uge at faa Skibene og Prammene varpede og bugserede op gennem de snævre Løb mellem Grundene. Den 24de September vare de saa nær, at Svenskerne kunde aabne deres Ild baade fra Skibene og Batterierne paa Rygen, og Sehesteds Eskadre maatte arbejde sig frem i 6 Timer under Fjendens heftige Skydning, inden den naaede en Plads, hvorfra den kunde besvare Ilden. Fra Kl. 3 om Eftermiddagen og indtil Mørket afbrød Slaget, blev der kæmpet med den største Haardnakkethed fra begge Sider, og saa snart det blev lyst den næste Morgen, begyndte Striden igen. Kl. 12 Middag var den svenske Linie gennembrudt; nogle af Fartøjerne søgte ind under Røden eller Batterierne paa Rygen. Tre »Stralsundske Fregatter« bleve brændte, efter at Besætningen var flygtet i Land, de andre slap senere ind til Stralsund. Sehested havde glimrende løst sit Hverv. Farvandet var frit til Angreb paa Rygen. »Takket være Gud,« som Sehested skrev, »som har hjulpet mig over Grunde og Banker, Vrag og Ankre.«

Baade Frederik den fjerde og Kongen af Preussen gik om Bord til Sehested for at takke ham. De saa nu ret, hvad det var for et besværligt og farligt Arbejde, han havde udført. Kongen lod præge en Medaille i Guld til

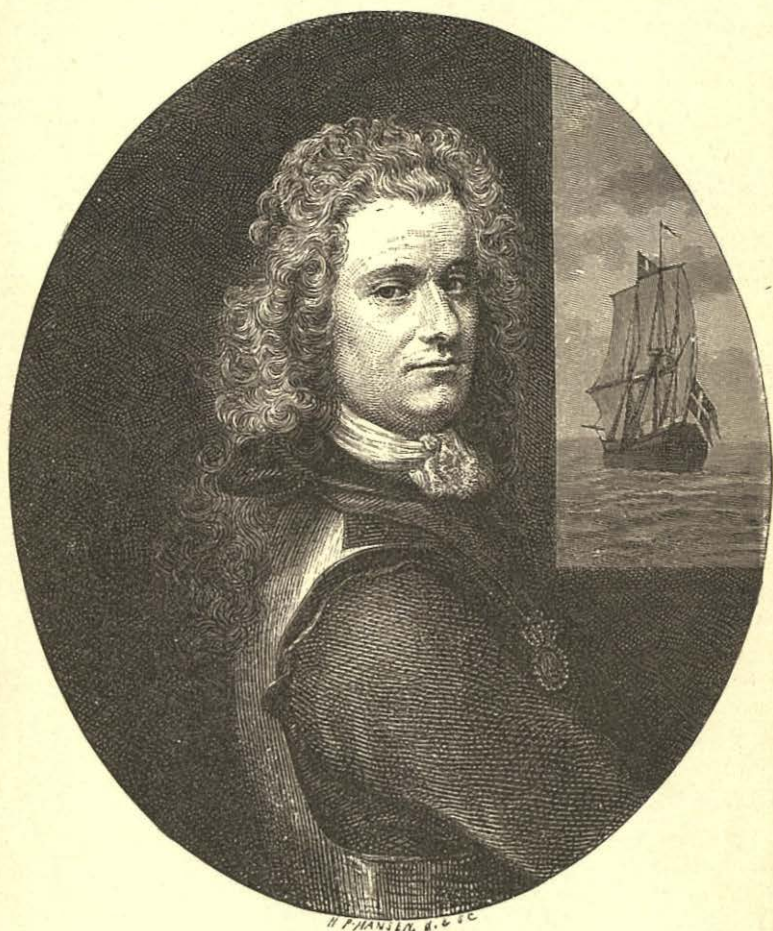
Minde om Sehesteds Bedrift. Af saadanne Medailler blev der i alt præget tre under Krigen. En til Minde om Gabels Sejr under Femern, en til Minde om Sehesteds Sejr under Rygen og en til Minde om Tordenskjolds Sejr i Dynekilen. Sehested havde ikke nøjedes med at ødelægge og fordrive de fjendtlige Krigsfartøjer; han havde med Omtanke ordnet alt til hurtigt at benytte Lejligheden. Med Glæde saa de to Konger en Transportflaade paa 400 Fartøjer med rigelig Proviant til Tropperne, ligge opankret, rede til at tage Soldaterne om Bord. Først i November indskibedes saa 17000 Mand Fodfolk, 5000 Ryttere og 240 Artillerister; ledsagede af Sehesteds Skibe gik de over Søen og kom, trods Karl den tolvtes Aarvaagenhed, lykkeligt i Land. Svenskekongen angreb vel straks de landsatte Tropper, men hans Styrke var for lille, og han blev nødsaget til at opgive Forsvaret af Rygen og trække sig over til Fæstningen Stralsund. Kongen af Preussen forærede Sehested en kostbar Diamant til Tak for hans Ledelse af Landgangen, Kong Frederik hædrede ham med Danebrogsordenens Storkors. Stralsunds Skæbne var afgjort, da Rygen var erobret. Karl den tolvte forlod Natten mellem den 10de og 11te December hemmeligt Byen og slap over til Skaane. Sveriges Magt i Tyskland var brudt, og Krigen skiftede fuldstændig Karakter.

Sehesteds Navn var bleven vidt bekendt ved hans Bedrift. Peter den store vilde gerne vinde ham for den nyskabte russiske Flaade og tilbød ham en aarlig Løn af 12000 Rdl., hvis han vilde gaa i russisk Tjeneste; men Helten foretrak at vedblive at tjene sit Fædreland. Underligt nok blev han her ikke mere brugt paa Flaaden. Grunden var nok den, at Kongen nærede nogen Mistillid til ham, fordi han hørte til den gamle danske Adel, som stadig blev mistænkt for at søge at undergrave Enevoldsmagten. Endnu inden Krigen var forbi, den 22de April 1718, fik han endog sin Afsked fra Marinen og blev

Gehejmekonferensraad og Landdrost i Oldenborg og Delmenhorst. Ære blev der saaledes vist ham nok af; men han blev dog fjernet fra den Stand, han lige fra sin Ungdom havde tilhørt, og hvor han havde vundet et Navn blandt den dansk-norske Flaades bedste Mænd.

Sehested forblev ugift hele sit Liv. Den dansk-norske Marine, dens Hæder i Krig og dens Trivsel i Fred var den Ungdomskærlighed, han blev tro, lige til Kongens Bud kaldte ham til anden Virksomhed. Han havde aldrig søgt Hofgunst og altid bestemt hævdet sine Meninger om, hvad der tjente til Flaadens Gavn; det bragte ham ofte i Strid med de andre Medlemmer af Admiralitetet. Det har sikkert været ham en stor Sorg, da han for stedse maatte opgive sin Stilling som Admiral og drage til Holsten; men han virkede der tro i sit Kald i 18 Aar, indtil Døden kaldte ham den 13de September 1736. Hans Støv hviler i det Sehestedske Kapel i Aarhus.

J. Indenskiöld

PETER TORDENSKJOLD.

Sen Efterhøst i Aaret 1710 stod en dansk Ostindiefarer for hjemgaaende op gennem Spanske Sø. Skibet havde været længe borte, og Efterretningerne fra Hjemmet fløde sparsomme, naar man i hine Tider færdedes i fremmede Verdensdele. Spændingen var derfor stor, da en modgaaende Sejler blev prajet. »Hvad nyt?« — »Danmark-Norge har erklæret Sverige Krig.« — Det gav noget at tænke paa. Skipperen kløede sig bag Øret. Krig mellem Danmark og Sverige; svenske Kapere i Vesterhavet og Kattegat. Bedst at være forsigtig med den rige Last og sætte Kursen mod Norge i Stedet for at gaa lige til København. Baadsmændene bleve lange i Ansigterne. Tages til Orlogstjeneste naar de kom hjem, den Skæbne vidste de ventede dem, og Orlogstjenesten var ikke lystelig den Gang; daarlig Kost, ringe Løn og Kat, naar man mukkede. Heller ikke var det Spøg at slaas med Svensken; Liv og Lemmer gik let i Løbet.

Kun en om Bord blev glad ved Budskabet. Det var den tyveaarige Understyrmand Peter Jansen Wessel, Kadet i den kongelig dansk-norske Marine. Han hørte til Flaadens faste Folk, saa hans Plads var vis, naar Ostindiefareren

naaede Havn; men det gjaldt om at finde en Virksomhed, hvor der var noget at udrette, Fare at møde og Ære at vinde. Foden paa eget Dæk, var det end nok saa lille, ikke om Bord i en stor Orlogsmand som den yngste i en lang Række Befalingsmænd. Det var det, Kadetten tænkte paa, naar han i de lange Nætter gik op og ned ad Ostindiefarerens Dæk, medens Skibet fortsatte sin Vej mod de norske Kyster. Og Tankerne fløj videre; det lille Skib voksede, blev til flere. Han skulde vide at søge Fjenden, hvor han saa var at finde. Peter Jansen Wessels Navn skulde blive kendt og faa Klang.

Saa fik de noget at tale om der hjemme i Trondhjem, hvor hans Fader og Moder endnu levede og sled for at bjerge Føden til den store Børneflokk, 12 Dreng og 6 Piger. Peter havde nu rigtignok for seks Aar siden selv taget Rejsepas og derved fritaget Forældrene for videre Ulejlighed med ham; men inden han drog bort, havde han ogsaa voldet Bryderi nok, næsten lige siden han kom til Verden, den 28de Oktober 1690. I Skolen sad han paa Fuksebænken; men ved Slagsmaal og Optøjer var han altid den første. Ked af de idelige Klager over Peters Vanart, havde Faderen sat ham i Lære hos en Skrædder; men Naal og Traad faldt ham kun daarligt i Haanden, og Mesters »Gammeløl«, det vil sige hans Tamp, smagte ilde. Med en Sneboldt i Mesters Nakke kvitterede han for Pryglene og løb af Lære. Faderen forsøgte nu, om det vilde gaa bedre hos en Barber, som jo den Gang var en halv Læge; men heller ikke det smagte, og da Kong Frederik den fjerde i Aaret 1704 besøgte Trondhjem, nyttede Peter Lejligheden til at skjule sig mellem Følget og slippe ned til København sammen med det.

Næppe 14 Aar gammel stod Peter Wessel saaledes ene i den store fremmede By, og Gud maa vide, hvorledes det var gaaet ham, hvis ikke Dr. Peter Jespersen, Kongens Confessionarius, havde fattet Godhed for ham og taget ham i sin Tjeneste. Doktoren viste ham megen Velvilje, men

hans Hu stod nu en Gang ikke til det rolige Liv i Præstegaarden; han vilde til Søs, og det dristigste Maal for hans Ærgerrighed var at blive indskrevet mellem de kongelige Søkadetter og faa Lov til at deltage i deres Øvelser. Med den ejendommelige Frimodighed, som udmærkede ham hele hans Liv igennem, skrev han som 15-aarig Gut en Ansøgning til Kongen om at blive Kadet. Det Ønske fik han vel ikke straks opfyldt, men han opnaaede dog at blive sendt ud som Lærling med et Skib, der foer paa Guineakysten og derfra til Vestindien med Slaver. Hen paa Sommeren 1708 kom han igen tilbage til København og nu fornyede han sine Anstrængelser for at blive Kadet, med saa meget Held, at han virkelig i Begyndelsen af det følgende Aar, den 11te Januar 1709, blev optaget blandt de kongelige Søkadetter. Den Gang fik disse dog den væsentligste Del af deres Opdragelse til Sømænd paa de aarlig udsendte Orlogsskibe eller paa de kongelige Handelsskibe, som foer paa de lange Rejser. Peter Wessel kom ud med en Ostindiefarer og kom der til at gøre Tjeneste som Understyrmand. Det var paa Hjemvejen fra det Togt, at han fik Budskabet om Krigen.

Ostindiefareren naaede Bergens Havn. Saa snart Ankeret var i Bund, forlod Peter Wessel Skibet, rejste over Land til Kristiania og fremstillede sig der for Statholderen i Norge, Baron Løvendal, idet han meldte sig til Tjeneste som Kadet og tillige bad om at faa et lille Skib at føre selv, da han gerne vilde handle paa egen Haand. Baronen havde hverken set eller hørt noget om en Kadet, der hed Wessel, før han lyslevende stod for ham. Men han var noget af en Menneskekender; den kraftige, smidige Skikkelse med det kække, vejrbidte Ansigt, det frejdige, noget trodsige Glimt i Øjet og det prægtige krusede Haar, lod ham straks ane, at han her havde en Yngling for sig, som ikke var støbt i den sædvanlige Form. Det dristige Ønske at bede om eget Skib, vidnede jo allerede om, at der boede noget i ham.

Baron Løvendal tog hurtig Kending af sin Mand, og gav ham saa Kommandoen over et lille Fartøj, en Snav, kaldet »Ormen«, paa 4 smaa Kanoner, som han havde udrustet for egen Regning.

Kadetten hejste altsaa eget Flag paa »Ormen« og stod ud ad Kristiania Fjord for at krydse i de svenske Skær, og se, hvad Fjenden tog sig til der. Det var noget helt nyt for ham. Sin Sømandskab havde han lært i fredelig Fart over Verdenshavene paa de store kongelige Handels-skibe, nu skulde han selv tumle med et lille Fartøj mellem Klipper og Skær, hvor en Fjende kunde lure bag hvert Næs. Det var denne Kyst, fra Gøteborg og op til den norske Grænse, med sine Skær og Fjorde, som skulde blive Skuepladsen for Heltens senere Bedrifter. Sit Adelsbrev vandt han i Østersøen under de store Admiraler Gyldenløve, Gabel og Raben; men Navnet Tordenskjold fik dog først den rette Klang mellem Skærene i Baahus Len. Det falder næsten svært at forstaa, at han ikke var født og vokset op ved disse Kyster, saa husvant tumlede han sig der fra første Færd af.

I næsten halvandet Aar var »Ormen« hans Hjem, kun afbrudt af nogle Maaneders Tjeneste paa Fregatten »Postillonen«, som havde Station paa Elben. Der lærte han Tjenstgangen paa et virkeligt Krigsskib; men ellers huede det ham slet ikke saaledes at staa under andre, og da Fregatten en Gang anløb en norsk Havn, saa han sit Snit til at svippe ned til sin gamle Velynder, Baron Løvendal, og bede om at maatte komme tilbage til »Ormen«. Løvendal opfyldte ikke alene hans Ønske, men lovede ham endog Kommandoen over en lille Fregat, som Baronens selv lod bygge. Med disse glade Udsigter gik Wessel, som imidlertid var steget til Sekondlieutenant, igen ud med sit lille Skib. Han var altid paa Færde, aldrig ledig, spejdede mellem Skærene, snappede svenske Lodser bort, bragte hurtig og paalidelig Efterretning om alt, hvad der skete og

holdt Søen, naar andre søgte Havn; men det, hvortil hans Hu egentlig stod, Kamp mod Fjenden, kom han ikke til at prøve. Hans stakkels 4 smaa Kanoner forslog kun lidt. En Gang vovede han sig vel helt nær til en svensk Fregat, som laa paa Gøteborg Red; men da Fregatten lettede sit Anker for at forjage den næsvise Krydser, maatte han med Sorg flygte til Søs.

Imidlertid havde Baron Løvendal dog set, at han ikke havde taget fejl, da han lod den ukendte Kadet tage Kommandoen over sin Snav, og han glemte ikke det Løfte, han havde givet ham om Fregatten. Havde han glemt det, var Wessel for øvrigt Mand for at minde ham derom. Sidst i April 1712 var Skibet næsten færdigt, og den 1ste Maj kunde Peter Wessel hejse sit Flag paa »Løvendals Galej«, som det hed, en lille Fregat paa 20 Kanoner, mest 6 Punds, og nogle 8 Punds, for at gøre det klart til at gaa i Søen.

21 Aar gammel, Sekondlieutenant og Chef for en Fregat, den Begyndelse var jo ret lovende. Sin første Ordre syntes han ogsaa godt om, i det mindste den første Del af den. Han skulde krydse paa egen Haand; mødte han en svagere Fjende, skulde han angribe, men for Overmagt skulde han vige. Streng Lydighed mod Befalinger var nu aldrig Wessels stærke Side, og lige over for den sidste Del af Ordren tog han straks et stiltiende Forbehold. Inden han kom ud blev dog Ordren forandret til, at han skulde melde sig til Schoutbynacht (Kontreadmiral) Wilster og lyde hans Befaling.

Med den Besked forlod Wessel Havnen den 31te Maj, og saa snart Skibet var fri af Land, fik han Øje paa Wilsters Eskadre nogle Mil borte. Nu skulde han jo egentlig styre hen til den og melde sig; men det var saa Pokkers kedeligt saadan lige straks at skulle staa under en anden. Han maatte dog ogsaa først en Gang rigtig prøve, hvordan det ny Skib sejlede. Altsaa lod han Eskadren være Eskadre og holdt foreløbig gaaende langs Kysten for at se, om der

skulde vise sig noget. Lykken svigtede ham da heller ikke. Den næste Morgen kom der en svensk Kaper, som i den Tro, den havde et Handelsskib for sig, holdt ned mod »Løvendals Galej«. Wessel lod ham blive i den Tro saa længe som muligt og laa ganske stille; først da Svenskeren opdagede Fejltagelsen og hurtigt vendte, satte Wessel alle Sejl til og fulgte efter. Det var en fornøjelig Sejlads over mod jyske Kyst. Svenskeren sejlede brillant; men »Løvendals Galej«, som her for første Gang prøvede sine Kræfter, var dog dens Mester. Efter et Par Timers Jagt var den paa Skudhold, og Wessel havde den Glæde første Gang at høre sine Kanoner skyde skarpt. Glæden blev dog kun kort. Efter det tredje Skud strøg Kaperen sit Flag. Det viste sig at være en god Fangst. »Svenska wapen« var et af Svenskernes bedst sejlene Fartøjer, og dens Kaptajn, Nils Knabe, havde længe været en Skræk for de danske og norske Handelsskibe, af hvilke det hed sig, han havde taget en 18—21 Stykker. Der blev derfor almindelig Jubel, da Wessel løb i Havn med sin Prise, og ingen spurgte ham, hvad han egentlig havde haft at gøre der, hvor han traf den. Hans Indberetning til Statholderen i Norge om sit første Kryds er ogsaa meget betegnende for ham. »Den Tid jeg i Onsdags Morges udsejlede fra Langesund saa jeg 3 Orlogsskibe og 3 Fregatter indenfor Kysten ved Staværn, da efter min ringe, velmente Præsumption syntes jeg ej at kunne forsvare straksen med dennem at indgaa, som Deres Eksellences naadige Ordre ommelder.« Med de Ord havde Wessel betegnet sig selv, han satte altid »sin egen ringe, velmente Præsumption« over Alverdens Eksellencers Ordre, og det taler højt til Gunst for de Admiraler, han tjente under, at de forstode at skatte hans Mod, Ufortrødenhed og Duelighed saaledes, at de saa gennem Fingre med hans altid uforanderlige Egenraadighed.

Det meste af Sommeren var Wessel underlagt Schout-hynacht Wilster, og det var der ingen Fornøjelse ved.

Wilster gjorde kun slet sin Pligt og forsømte at angribe Svenskerne, da de kom i Søen. Han blev kaldet hjem, stillet for en Krigsret, kasseret — og tog saa svensk Tjeneste. Wessel pløjede vel ufortrødent i Skagerak igennem fra Norge til Jylland og fra Jylland til Norge; men uden at faa Lejlighed til at øve nogen Daad. En Gang sejlede han sin Fokkemast over Bord. En anden Gang kom han paa Grund og blev læk; men altid var han snart sejlklar igen. Først i September laa »Løvendals Galej« med en paalands Storm under Læsø. Stormasten gik over Bord, og Ankeret vilde ikke holde. Wessel holdt Skibsraad, noget han sjeldent gjorde, og hans Officerer vare enige med ham i at kappe Ankertovet og søge at sejle for Vinden ned gennem Kattegat. Det stemte med hans egne Planer; han var ked af det ørkesløse Liv ved Eskadren. Da han var fri af Grundene, fortsatte han sin Sejlads ned til København, hvor han lagde ind ved Holmen for at faa sit Skib gjort i Stand.

Den dansk-norske Hovedflaade laa den Gang i Østersøen, under Gyldenløve, og der stod store Interesser paa Spil der. Medens Karl den tolvte opholdt sig halvt som Fange i Tyrkiet, bleve de svenske Provinser i Pommern haardt truede af Danske, Russere og Brandenborgere. Fra Sverige skulde der sendes Hjælp derover, og det var det, Gyldenløve skulde søge at hindre. En gunstig Vind havde blæst Wessel til København just som disse Begivenheder forestode. Østersøen var desuden de Danskes og Svenskernes gamle Valplads paa Søen; i alle de dansk-norsk-svenske Krige har der aldrig staaet en Søkamp af nogen Betydning i Kattegat eller Vesterhavet.

Da Wessel havde sit Skib i Orden, fik han Befaling til at gaa til Østersøen og melde sig hos Admiralen. Han traf ham til Ankers nær Stevns Klint med 22 Orlogsskibe foruden Fregatter og Smaafartøjer. Gyldenløve laa og ventede paa Efterretning om, hvor den svenske Flaade

var at træffe, og det skulde Flaadens lette Fartøjer skaffe ham at vide. Saa snart Wessel meldte sig, blev han derfor straks sendt ud for at krydse efter Fjenden. Han behøvede ikke at søge længe, inden han fik Øje paa hele den svenske Flaade; men for at kunne bringe rigtig Besked om, hvor stærk den var, sejlede han saa nær, at to Orlogsskibe bleve sendte ned imod ham for at jage ham bort. Med sin sædvanlige Forvovenhed og i Tillid til sin Fregats Hurtighed lod Wessel de svenske Orlogsmænd komme paa Kanonskuds Hold, inden han holdt af for dem og søgte tilbage til Flaaden, hvor han kunde give Admiralen de bedste og paalideligste Oplysninger. Gyldenløve ordnede nu sin Flaade til Slag i tre Afdelinger; »Løvendals Galej« kom sammen med Fregatten »Søridderen« til at høre til den forreste Afdeling, Avantgarden, under Viceadmiral Redtz.

Fregatterne vare som altid forude. Ved Midnatstid den 26de September var Wessel tæt inde under Rygen og skelnede tydeligt den svenske Flaades Lanterner. Medens det var mørkt, holdt han gaaende for smaa Sejl; men da Dagen gryede, saa han den svenske Krigsflaade ligge til Ankers, og indenfor den, nærmere Land, en stor Transportflaade i Færd med at udskibe Soldater. I sin Iver for at komme Fjenden saa nær som mulig, var Wessel i Nattens Løb kommen indenfor de svenske Forpostfartøjer, og 6 Orlogsmænd var tæt omkring ham; men ved behændige Manøvrer slap han ud mellem dem, og kunde igen melde Gyldenløve alt, hvad han ønskede at vide.

Saa snart Meldingen var bragt, styrede Wessel igen over mod Svenskerne og gik dem saa nær, at Admiralskibet skød efter ham, en Ære, som han besvarede ved at hejse dansk Flag og Vimpel og skyde dansk Løsen, tre skarpe Skud. To Fregatter maatte sendes ud for at jage den næs-vise Krydser bort. De to store Flaader krydsede i tre Dage mod hinanden uden at nogen af Admiralerne fandt Lejligheden gunstig til at vove et Slag. Den tredje Dag,

den 29de September, var Morgenstunden taaget og regnfuld; men hen paa Formiddagen klarede det op, og det viste sig da, at den svenske Flaade var længst fra Land, og Vinden var gunstig, saaledes at den dansk-norske Flaade kunde komme mellem de svenske Krigsskibe og Transport-skibene under Land. Gyldenløve nyttede straks denne gode Lejlighed. Medens Orlogsskibene i Slagorden dækkede mod den svenske Flaade, bleve alle Fregatterne og Smaafartøjerne sendt ind mellem de værgeløse Transportskibe. Der blev en frygtelig Forvirring. Nogle Skippere sejlede deres Fartøjer ind paa Kysten og søgte selv Redning med deres Folk i Baadene, andre prøvede paa at flygte langs Landet og naa ud til den svenske Flaade. Nogle slap vel bort paa den Maade; men omtrent 80 Skibe, ladede med Levnedsmidler, Klæder, Heste, Krudt og Kugler til den svenske Hær i Pommern, bleve tagne eller brændte.

Wessel deltog dog ikke i dette Ødelæggelsesværk. Han spejdede efter andre Maal. Saa fik han Øje paa to større Skibe, to Spaniefarere, som Svenskerne havde væbnet med Kanoner og brugte som Krigsskibe. Det var noget for ham. Han holdt ned imod dem og angreb dem dristigt omtrent midt imellem de to Flaader, saa han havde Tilskuere nok under Kampen. Den største af Spaniefarerne fik hans glatte Lag agter ind; men den svarede bravt baade med Kanoner og Musketter. Wessel vilde dog ikke bruge mange Omsvøb, han lavede sig til at entre. I det samme kom en svensk Fregat paa 30 Kanoner til og gav »Løvendals Galej« et Lag, saa dens Fokkemast gik over Bord. Rollerne vare nu ombyttede, det var Svenskeren, som vilde entre. Wessel gjorde dem snart kede af den Leg; men han maatte dog være glad ved, at han med sit forskudte Skib slap tilbage til den øvrige Flaade. Det var Wessels første egentlige Kamp. »Løvendals Galej« havde med sine 20 Kanoner kæmpet med en Fregat paa 30 og to væbnede Spaniefarere. Hans Sømandsdygtighed havde vel bødet paa

hans Forvovenhed; men han havde ikke lystret Ordre. Adskillige Transportskibe, som kunde være tagne, slap bort, medens han søgte Kamp med sin Overmand, og hans Skib var uden Nytte stærkt ødelagt. Han slap dog let fra Følgerne af sin Ubesindighed. Gyldenløve var i straalende Humør over den store Fordel, han havde vundet over Svenskerne, og han vidste, hvor meget Peter Wessel havde bidraget dertil ved de hurtige og nøjagtige Meldinger, han stadig havde bragt om Fjenden. Admiralen hørte derfor uden Vrede paa Wessels Rapport om Kampen og lovede at indberette hans tro Tjeneste til Kongen til allernaadigst Belønning. Følgen viste sig snart. Den 14de Oktober 1712 blev Wessel forfremmet til virkelig Kaptajnlieutenant.

Hovedflaaden gik til København og lagde op for Vinteren. Wessel blev sendt til Norge og tumlede sig igen i de vante Farvande; hyppigt uden Ordre, stundom imod given Ordre, men altid virksom og ufortrøden. Efter sin Sædvane skrev han et Par Gange til Kongen for at henlede Majestætens Opmærksomhed paa sine Fortjenester og for at retfærdiggøre sin Handlemaade. Kort før Jul søgte han Vinterhavn. Han havde da ført sin Fregat i 8 Maaneder, mistet Fokkemasten en Gang i Storm og en Gang i Kamp, sat sine Ankre til under Læsø og været to Gange paa Grund. Saadan syntes nu Peter Wessel, der skulde sejles.

Næppe var Juleøllet drukket og Nyaar skudt ind, før Wessel fik sin Fregat krænget, rensat i Bunden og smurt med Talg, for at den skulde glide let gennem Vandet. Da det var gjort, isede han sig ud ad Havnen. Lods kunde han ikke faa, og han rendte da ogsaa paa en Sten straks ved Udfarten; med nogen Besvær kom han flot igen og klarede Landet fra sig. Det var ogsaa paa Tide, han kom ud, for trods Vinteren var der livligt nok paa Søen, og flere dansk-norske Fregatter, sendte op fra København, færdedes alt i Farvandet. Skibsfarten maatte sikres mod svenske Kapere. Snart var der Islandsfarerere, som skulde følges

til Højden af Bergen, saa Englands- og Hollandsfarere at ledsage rundt Skagen, eller Kornskibe fra Jylland, som skulde bringes til Norge. Saaledes gik den første Del af Aaret. Ved Midsommertid havde han ledsaget en Handelsflaade til Holland; medens den der lossede sin Ladning og indtog en ny, havde han faaet Lov til at krydse paa egen Haand. Han satte straks Kursen mod Gøteborg, dels for muligvis at opsnappe et større svensk Skib, som han vidste blev ventet, dels for at afgøre et personligt Mellemværende med Guvernøren. Hans Ry som duelig Krydser var alt saa stort, at Guvernøren i Gøteborg havde udlovet en Belønning til den, som kunde fange ham. Saa snart Wessel kom i Farvandet ud for Byen, sendte han derfor Guvernøren et Brev, hvori han lod ham vide, at han var der, og bad ham sende en Fregat paa 24 til 26 Kanoner ud for at tage ham; men den maatte komme snart, for han havde kun kort Tid til at vente. Der kom imidlertid ingen Fregat, og Wessel maatte igen styre ad Holland til for at hente sine Handelskibe.

Som han nu paa den Sejlads med en jævn Brise stod ned mod Skagen, saa han omtrent 7 Mil fra Land to Orlogsskibe komme ned mod sig. Skønt Wessel saa godt forstod at narre andre, var han dog ikke altid selv forsigtig og kunde stundom gaa i en Fælde. Skibene førte dansk Flag og da de med et Par skarpe Skud kaldte ham hen til sig anede han ingen Uraad. Han sejlede paa Siden af et af dem og prajede om, hvor det kom fra. »København,« lød Svaret. — »Skibets Navn,« spurgte han videre. »Ny Elfsborg,« fik han tilbage, og i samme Øjeblik forsvandt det danske Flag fra begge Skibene, og det svenske fløj op, medens nogle Kanonkugler sloge gennem Siderne paa »Løvendals Galej«. Det var de svenske Orlogsskibe »Ny Elfsborg« paa 44 Kanoner og »Kalmar« paa 50, som han uforvarende var kommen imellem. Intet Under, at hans Folk bleve noget betuttede over saadanne Modstandere.

Wessel foer Skibet igennem fra Skandse til Bak; han bad Konstablerne sigte nøjagtigt og skyde hurtigt, og besvor Matroserne blot at gøre deres Gerning kvikt, saa kunde det hele gaa godt. Det var slet ikke saa meget Styrke, det kom an paa, sagde han, som Mod og Sømandskab. Folkene lod sig dog ikke tale til Rette; mod slig Overmagt vilde de ikke slaas. Hvis Kaptajnen ikke straks holdt af for Fjenden, saa strøg de Flaget. Peter Wessel maatte saaledes give Afkald paa den Fornøjelse med sin lille Fregat at slaas med to Orlogsskibe, men han skyndte sig ikke alt for meget med at slippe bort, i tre Timer kanonerede han med Orlogsskibene, inden han med temmelig forskudt Skib og Rejsning kom fra dem.

Svenskerne troede nu, den Historie var forbi og sejlede videre; men Wessel var endnu ikke ked af Legen. Han havde faaet Øje paa et Handelsskib, som var i Følge med Orlogsmændene, og kunde ikke modstaa Fristelsen til at prøve paa at tage det lige for Næsen af dem. Han gjorde et Par Slag op mod Vinden, og holdt saa paa en Gang ned mod Skibet, som søgte at komme i Ly bag Orlogsmændene. Wessel var dog raskest. Han havde alt naaet det og sat en Chalup i Søen for at tage det, da »Kalmar« kom brusende frem. Tre glatte Lag paa nært Hold fra Orlogsmanden lærte Wessel at være noget forsigtigere. Hans Fokkemast blev skudt igennem, hans Merssejl splittet ad, saa det var et Under, at han endda klarede sig og naaede en norsk Havn med sit havarerede Skib. I sin Rapport over denne Kamp undskylder Wessel, at han til sidst maatte flygte. »Jeg kunde vel have ladet mig skyde i Sænk af dem; men jeg syntes, Hans Majestæt var ikke tjent dermed.«

Det havde Hans Majestæt sikkert heller ikke været. Wessel fik snarest mulig sit Skib gjort i Stand og hentede saa Handelsflaaden i Holland. Hen i Oktober Maaned var han paany ud for Gøteborg og kunde ikke dy sig for igen

at sende Guvernøren en lille Hilsen. Han takkede for den Høflighed der var vist ham, ved i Stedet for en Fregat, som han havde bedet om, at sende ham to Orlogsskibe paa Halsen; men uagtet de havde fem Gange saa mange Kanoner, som han, haabede han dog nogenlunde at have erstattet dem, hvad de gave ud. Guvernøren blev vred over disse Breve og sendte dem med en Klage til Statholderen i Norge. Gennem ham kom de til Kongen, og da Wessel fik det at vide ledsagede han dem med en Forklaring. Frederik den fjerde har vist kun smilet over disse Ungdommeligheder. Wessel hørte aldrig et ondt Ord af ham om den Sag. —

Henad Juletid søgte »Løvendals Galej« Havn. Det blev en streng Vinter, saa der var intet at gøre paa Søen. Wessel maatte slukke Køkkenet om Bord, og da han intet andet havde at bestille, tog han til Kristiania for at more sig. Hidindtil havde han ingen Lejlighed haft til at deltage i Selskabslivet, nu kastede han sig ind i det med hele Ungdommens Friskhed og Lyst. Han blev modtaget med aabne Arme. Hans Navn var allerede vel kendt, og Fortællingerne om hans forvovne Kryds og dristige Kampe lød fra Mund til Mund. Der var ikke mange Selskaber i Kristiania den Vinter, hvortil Chefen paa »Løvendals Galej« ikke var indbudt, og glemte man ham, var han Mand for selv at skaffe sig en Indbydelse eller mødte endog uindbudt. Især gjorde den 23-aarige Kaptajnlieutenant, med det djærve Ydre og det raske, frimodige Sømandsvæsen, stor Lykke hos Damerne, og lige saa uforfærdet Wessel var i Striden, lige saa svag var han for et Par smukke Øjne; men hans Tanker var dog bestandig derude paa det frie, friske Hav, hans Vej til Ros og Hæder, saa ingen Skønhed formaaede at binde ham for længere Tid.

Midt i Marts 1713 var »Løvendals Galej« igen under Sejl og styrede ned langs den svenske Kattegats Kyst for at skaffe at vide, hvad Svenskerne tænkte paa at tage sig

til det Aar. Wessel gjorde Landgang flere Steder, uden at spørge noget egentlig nyt. Paa den Maade kom han helt ned ad Kullen til og var den 25de Marts mellem Hallands Væderø og Landet ud for Landsbyen Torrekov. Han lod sin Chalup sætte i Vandet og roede ind paa Kysten for at prøve, om han kunde faa noget at vide der. Fiskerne paa Kysten plejede aldrig at gøre Modstand, derfor havde Sluproerne kun deres Haandøkser med og Wessel intet andet Vaaben end Kaarden. Inde paa Land stod der imidlertid en Trop svenske Dragoner; da de saa Fregatten sætte Baaden ud, skjulte de sig bag Husene for at overraske dem, der kom i Land. Wessel og hans Sluproere anede ingen Fare og gik rolig hen imod Landsbyen, da Dragonerne paa en Gang foer frem imod dem. Sluproerne vendte straks om og smurte Haser, hvor meget saa Wessel raabte til dem, at de skulde staa og slaa fra sig; saa snart de naaede Baaden, satte de fra Land og tog til Aarene uden at bryde sig om deres Chef. For Wessel var der intet andet at gøre end at løbe bag' efter, men inden han naaede Stranden, red tre Dragoner forbi ham, spærrede Vejen og opfordrede ham til at overgive sig. Stillingen syntes haabløs og et »Ja« undslap Wessel. En af Dragonerne rakte nu Haanden frem for at tage hans Værge; men i det samme raabte han »Den Gang ej«, huggede Dragonen over Haandleddet, saa Armen sank kraftløs ned, og sprang mellem Hestene ud i Vandet. Inden Dragonerne fik deres Musketter frem svømmede han alt med Kaarden i Munden efter sit Fartøj, og Kuglerne, de sendte efter ham, forfejlede Maalet. Matroserne vendte om og fiskede deres Chef op. Da de kom om Bord, lod han dem alle tampe ved Masten, fordi de havde ladet ham i Stikken.

Peter Wessel har for øvrigt ingen Ære af den Historie. Han havde sagt ja til at overgive sig, og brugte sit Værge mod den uvæbnede Haand, som blev rakt frem imod ham.

Hverken i Østersøen eller i Vesterhavet forefaldt der i Aaret 1714 nogen Begivenhed af Betydning, Wessel fandt derfor heller ikke Lejlighed til at øve nogen Bedrift; hans Tid gik mest med at sikre dansk-norske Handelsskibe og jage svenske. Den 26de Juli krydsede han under Lindenæs, paa Vejen op til Bergen. Hen paa Eftermiddagen kom der en stor Fregat under engelsk Flag ned imod ham. Wessel tænkte paa de to Orlogsskibe Aaret forud under Skagen, og højste hollandsk Flag. Da Skibene havde passeret hinanden skød Engelskmanden to skarpe Skud efter »Løvendals Galej«. Wessel firede sine Merssejl ned, højste dansk Flag og svarede med 3 skarpe Skud. Fregatten løb saa Wessel paa Siden, højste svensk Flag og gav et glat Lag. Saa snart Wessel mærkede Uraad, havde han spurgt sine Folk, om de havde Kærlighed til Konge og Fædreland, og om de vilde slaas og vove Liv og Blod med ham. De svarede enstemmig ja, og den ulige Kamp begyndte. Svenskeren havde 28 Kanoner, Wessel 20. I fire Timer, fra Kl. 6 til 10, fyrede de to Skibe paa hinanden, saa hurtigt de kunde lade Kanonerne; saa begyndte Svenskeren at sætte flere Sejl til for at afbryde Kampen og sejle bort. Wessel vilde imidlertid ikke lade ham slippe; han satte ogsaa Sejl, og Kampen varede ved til Midnat. Svenskeren havde da mistet sin Storstang og var slemt forskudt i Rejsningen, »Løvendals Galej« havde ogsaa lidt en Del og havde 4 døde og 8 saarede.

Natten igennem holdt Wessel sig nær sin Modstander, medens Besætningen havde travlt med at udbedre Skaden. Kl. 6 om Morgenen begyndte han Kampen paa ny og holdt ved til Kl. 4 $\frac{1}{2}$, saa havde begge Skibene pyntet hinanden saaledes til, at de maatte fjerne sig lidt fra hinanden, for at lappe paa Skaden, »Løvendals Galej« havde 3 Grundskud og yderligere 3 døde og 12 saarede. Efter en halv Timestids Forløb satte Svenskeren igen Sejl for at slippe bort; men Wessel sejlede efter ham. Kampen

begyndte paa ny og varede ved til henad 2 om Eftermiddagen. Saa var Svenskeren saa forskudt, at en Del af Besætningen vilde stryge Flaget; men Kaptajnen, en Engländer, satte sig bestemt derimod. Paa samme Tid bragte Wessels Konstabel ham den ubehagelige Melding, at der kun var højst 4 Skud pr. Kanon tilbage. Skyde kunde han derfor ikke mere, og Søen gik for højt til at prøve en Entring. Wessel maatte altsaa med Sorg opgive Kampen. Han satte en Jolle ud og lod en Trompeter ro om Bord paa det fremmede Skib, for at sige Kaptajnen paa sine Vegne, at det gjorde ham ondt, han maatte lade ham passere; men han havde ikke mere Krudt. Tillige skulde han bede ham komme igen, naar »Løvendals Galej« havde været inde og hentet frisk Ammunition. Trompeteren kom tilbage og meldte, at det fjendtlige Skib var bygget til 36 Kanoner, men kun førte 28, det meste af Besætningen var Englændere. Den engelske Kaptajn bad Wessel komme om Bord til sig paa Æresord. Just som Trompeteren kom om Bord igen, satte den engelske Kaptajn Raaberen for Munden og raabte over til Wessel, at han skulde give sin Fok op og komme paa Siden af ham, han vilde tale med ham. Wessel gjorde, som han ønskede, og spurgte ham om, han havde noget Krudt at laane ham; men Engelskmanden svarede, han havde kun lige, hvad han selv behøvede. Saa fyldte han et stort Glas med Vin, traadte op paa Skansen, drak Wessels Skaal, medens hele Besætningen raabte 7 Gange Hurra, og kastede saa Glasset i Søen. Wessel lod sig bringe et Glas Vin og takkede for Skaalen, dog gav han kun tre Hurraer igen. Saa bad han Englænderen hilse gode Venner i Gøteborg og fik til Svar Anmodning om at hilse i København. Dermed skiltes de to Modstandere.

Wessel havde en Følelse af, at den Affære kunde bedømmes paa forskellig Maade; han skrev derfor paa Vejen til Norge hele 3 Rapporter derom; en til Kongen, en til

Admiralitetet og en til Statholderen i Norge. Han undgik dog ikke derved, at der for Alvor trak et Uvejr sammen over ham. Kongen modtog Rapporten i Holsten, hvor ingen af Wessels formaaende Venner vare til Stede. Dette med at bede den fjendtlige Kaptajn om at laane sig Krudt og ende med at drikke en Skaal med ham forekom Frederik den fjerde dog for ungdommeligt, for at bruge et mildt Udtryk, og han befalede, at der skulde nedsættes et Krigsforhør over Wessel. Auditøren gik den unge Fregatkaptajn haardt paa Klingen, han havde uden Grund sat Skib og Folk i Vove i Kamp mod Overmagt, og ladet det mangle paa sundt Omdømme baade som Sømand og Soldat. Wessel forsvarede sig paa sin sædvanlige djærve Maade. Han kendte ingen Paragraf i Krigsartiklerne, som forbød at angribe sin Overmand, og naar han havde røbet for Fjenden, at hans Krudt var brugt op, var det kun sket Kongen til Ære, for at ingen skulde tro, han var vegen fra Kampen som overvunden. Auditørens Indstilling gik dog ud paa, at han skulde dømmes fra sin Kommando og degraderes; men Gyldenløve holdt sin Haand over den unge Helt, og hans Indflydelse hos Kongen skyldtes det, at der aldrig blev nedsat nogen Krigsret, men at det eneste Svar paa Auditørens Indstilling blev — at Wessel den 28de December 1714 blev forfremmet til Kaptajn.

Med alt det var dog Wessel ikke naaet videre end til at være Chef for en af Flaadens mindste Fregatter, og han havde dog nu været 4 Aar i Krig. Først det følgende Aar bragte det egentlige store Omslag i hans Liv. Han kom til at tjene i Østersøen under Schoutbynacht Gabel. Først var han ude paa et Vinterkryds; men da Svenskerne ikke var i Søen, blev Flaaden lagt op til Vaaren. Wessel var i København i flere Maaneder, og benyttede Tiden til at sende et Bønskrift til Kongen, hvori han bad om en bedre Fregat. Kunde han faa Kommandoen over 4 gode Fregatter, skulde han holde Vesterhavet rent for svenske Kapere

og nok opbringe nogle af Fjendens smaa Orlogsskibe. Admiralitetet vilde dog intet høre derom, og Wessel maatte ud igen med »Løvendals Galej«.

Først i April var Schoutbynact Wachtmeister løbet ud fra Karlskrona med 4 Orlogsskibe og 2 Fregatter. Han jog de dansk-norske Krydsere af Søen og tog Fregatten »Ørnen«, som ikke tidligt nok naaede Havn. Midt i April løb 8 Orlogsskibe og 3 Fregatter ud fra København for at jage Wachtmeister bort, og efter Gabels udtrykkelige Ønske fulgte »Løvendals Galej« med Eskadren.

Wessel var utrættelig i at lede efter Svenskerne. Først søgte han dem ved Travemünde. Der var de ikke. Tilbage at melde dette og saa ud igen. Under Femern sendte han Fartøj i Land for at spørge nyt; men ingen kunde give ham nogen Besked. Hen paa Eftermiddagen samme Dag — den 23de April — fik han endelig Øje paa den svenske Eskadre; under svensk Flag sejlede han den nær nok til at tælle og vurdere Skibene, og styrede saa tilbage med Melding. Natten over holdt han gaaende i Sigte af den svenske Eskadre og ekserserede selv sine Folk ved Kanonerne for at være klar til Slag. Vinden var svag, saa det blev hen paa Eftermiddagen, inden Gabel naaede op med sine Skibe. Kampen kom til at staa mellem Femern og Laaland, omtrent paa samme Sted, hvor Niels Jul 40 Aar tidligere havde ødelagt Sjöblads Eskadre. Gabel havde to Orlogsskibe at sætte mod hver et af Svenskernes; disse vare vel noget større, men det kunde ikke bøde paa Uligheden. Wachtmeister værgede sig kækt mod Overmagten og holdt Striden gaaende til Kl. 10 om Aftenen under en vældig Skydning. Det var den første større Sø-kamp, Wessel overværede; deltage i den kom han ikke synderlig til, da en lille Fregat intet kunde udrette mod de store Orlogsmænd; han fik vel Lejlighed til at give et Par af de svenske Skibe nogle glatte Lag, men næppe med synderlig Virkning.

Da det blev mørkt, forsøgte Wachtmeister at undslippe langs Land med sine forskudte Skibe, og det lykkedes ham ogsaa at komme Gabel af Syne. Wessel var Natten igennem paa Kryds efter Svenskerne. I Dagningen fik han Øje paa Fregatten »Hvide Ørn«, som forsøgte at undslippe gennem Lille Belt. Han jagede den sammen med Fregatten »Raa« og fik Vejen spærret for den. »Hvide Ørn« holdt ned mod Mundingen af Kieler Fjord, og da Wessel fulgte efter, saa han hele den svenske Eskadre i Færd med at styre mod Land. Wachtmeister havde opgivet at slippe bort, og vilde nu sætte sine Skibe paa Grund og ødelægge dem. Wessel styrede hurtigt ned mod den dansk-norske Eskadre, meldte ved Skud, at han havde Fjenden i Sigte, og da han saa, at Gabel fulgte efter ham, løb han tilbage mod Kieler Fjord, hvor alle de svenske Skibe nu stode fast paa Grunden. Han ankrede i Kanonskuds Afstand. Wachtmeister hejsede hvidt Flag til Tegn paa Overgivelse, men vedblev dog at ødelægge sine Skibe ved at fyre med Kanoner ned gennem Lugerne. Saa snart Wessel mærkede dette, lod han den svenske Admiral vide, at hele Eskadrens Besætning kom til at springe over Klingen, hvis han ikke ophørte med Ødelæggelsen. Det hjalp. De svenske Skibe laa nu paa Stranden som et værgeløst Bytte. Schoutbynacht Wachtmeister selv gik om Bord til Wessel og gav sig fangen. Sin Kaarde spændte han af paa Vejen og kastede den i Søen. Wessel modtog sin Fange med al Høflighed, saluterede ham med 7 Skud og førte ham ud til Admiralskibet. Gabel spurgte sin overvundne Modstander, hvorfor han ingen Kaarde bar. »En fangen Mand bærer intet Værge,« svarede Wachtmeister. Gabel spændte sin egen Kaarde af og rakte den til den svenske Admiral.

Af de svenske Skibe var Admiralskibet for ødelagt til at kunne bruges; de øvrige, Orlogsskibene »Nordstjernen« paa 84 Kanoner, »Sødermanland« paa 60 og »Gøteborg« paa 50 samt Fregatterne »Hvide Ørn« paa 30 og »Falken«

paa 26 Kanoner, bleve tagne af Grunden, istandsatte og indlemmede i den dansk-norske Flaade. Wessel fik Fregatten »Hvide Ørn« af Grunden, førte den til København og havde den Glæde at blive dens Chef. Gabel roste i sin Indberetning til Kongen Wessel for den Dygtighed og Iver, han havde udøvet.

Senere paa Sommeren hørte »Hvide Ørn« til den dansk-norske Hovedflaade, under Admiral Raben, og var en lige saa utrættelig Krydser som »Løvendals Galej« havde været. En Gang snappede Wessel under Rygen en svensk Chalup bort lige for Næsen af det Orlogsskib, som havde udsendt den. Den 8de August kom det til et stort Slag mellem de to Flaader, hver omtrent en Snes Orlogsskibe stærke. Som sædvanlig under de store Kampe bleve Fregatterne holdte dækkede bag Orlogsmændene, men da Skibet »Svanen« maatte holde ud af Linien for at fylde Krudt, indtog og forsvarede Wessel dets Plads med sin Fregat. Ud paa Aftenen skiltes Flaaderne, uden at Slaget egentlig var afgjort; men den svenske Flaade var dog saa forskudt, at den styrede ad Karlskrona til for at reparere.

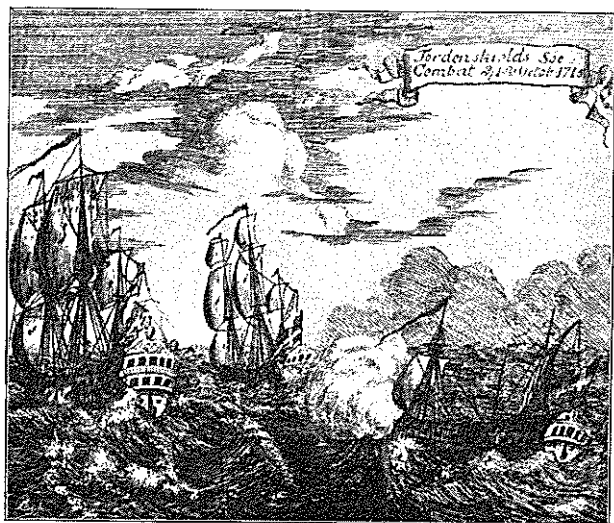
Wessel havde faaet Befaling til at følge den for at se, hvor den styrede hen. I Nattens Mørke faar han Øje paa et stort Skib, som var kommen bag efter den øvrige Flaade. Det var Orlogsskibet »Øsel« paa 50 Kanoner, ført af Kaptajn Sjöstjerna. Wessel sejlede det saa nær, at hans Bugspryd tog dets Agterlanterne og Flagspil bort, og befalede sine Folk frem til at entre; men de vilde ikke, skønt han selv tilbød at være den første paa Fjendens Dæk. Baade Trusler og Overtalelser vare frugtesløse; før det blev lyst, vilde Folkene ikke entre. Der blev nu slaaet Alarm hos Svensken, og Chefen prajede over, hvad Skib det var. Wessel svarede, det var den nybyggede Fregat »Velkomsten«. — »Hvor kommer den fra,« blev der videre spurgt, men derpaa kunde Wessel ikke give fyldestgørende Svar, og Svenskeren raabte derfor, at han

skulde lægge fra ham, ellers fik han et glat Lag; Wessel svarede, saa fik han et igen, og lod Handlingen følge Ordet. Svenskerne vare øjensynligt ikke forberedte til Kamp, de svarede kun med Musketter og enkelte Kanonskud, og satte for øvrigt Sejl til for at slippe bort. Wessel raabte rigtignok til sin Modstander, at han fortjente at hedde Bengelstjerna og ikke Sjöstjerna, naar han ikke holdt Stand mod sin Undermand; men det hjalp ikke. Svenskeren styrede hen til den øvrige Flaade, og Wessel maatte til sin Ætgrelse lade ham gaa, efter at have givet ham et Par glatte Lag med paa Vejen. Den næste Dag tog han et Kornskib ud af en svensk Handelsflaade, lige for Næsen af et Orlogsskib og en Fregat, og med denne Prise og Budskabet om, at Svenskerne havde søgt Havn, meldte han sig til sin Admiral. Han blev sendt ud igen med Befaling til at holde Øje med Fjendens Bevægelser og med et udtrykkeligt Paalæg om, ikke at indlade sig i Kamp med sin Overmand.

Den sidste Del af Ordren var det nu en Gang Wessel umuligt at holde. Den 1ste Oktober havde han det Uheld at komme i Kamp med et Orlogsskib paa 54 Kanoner og en Fregat paa 34. Det var mere end »Hvide Ørn« kunde klare paa en Gang. Heldigvis var dog Søen saa høj, at Kanonerne ikke ret kunde bruges. Efter to Timers Kamp vilde Svenskerne derfor trække sig ud af Striden; men Wessel fulgte efter dem. Saa fik han en Kugle i sin Stormast, saa den og hele Rejsningen gik over Bord. Svenskerne toge nu fat igen. Wessels Forstang og Krydsstang gik samme Vej som Stormasten, saa at han kun havde to Undermaster tilbage og tilmed flere Grundskud og 4 Fod Vand i Lasten. Svenskerne fandt ham vel næppe værd at tage, og lode ham sejle sin egen Sø. Det var ogsaa den haardeste Tur, han havde været ude for endnu. Det blæste op til Storm om Natten, og han var lige ved at drive paa Land. Om Bord i Skibet stod Vandet saa højt, at Vandfæde og Øltønder svømmede om mellem hverandre. I to

Dage laa han og drev for sit Anker, inden han med sit ødelagte og synkefærdige Skib naaede Flaaden.

Det kneb for Wessel at klare den Sag med Admiralen. »Jeg skulde holdet min Næse fra dennem,« skrev han i sin Rapport, »havde jeg vidst, det var to saadanne Krydsere.« Til Held for ham var Gyldenløve netop den Gang selv paa Flaaden. Han dækkede over sin Yndlings Ubesindighed.

»Hvide Ørn« i Kamp med to svenske Orlogsmænd.

Wessel slap med en Advarsel og sejlede saa til København for at faa Skibet sat i Stand. Hans Folk indgave en Klage over ham, fordi han bestandig jog dem i Kamp uden at bryde sig om, hvor stærk Fjenden var. Det skaffede dog kun nogle blandt dem en god Livfuld Hug.

Til henad Juletid var Wessel i Østersøen igen. En Gang var han ved at tage en svensk Fregat, men saa kom der et Orlogsskib til Hjælp, og klog af Skade holdt han den Gang op, medens Legen var god. Da Karl den tolvte

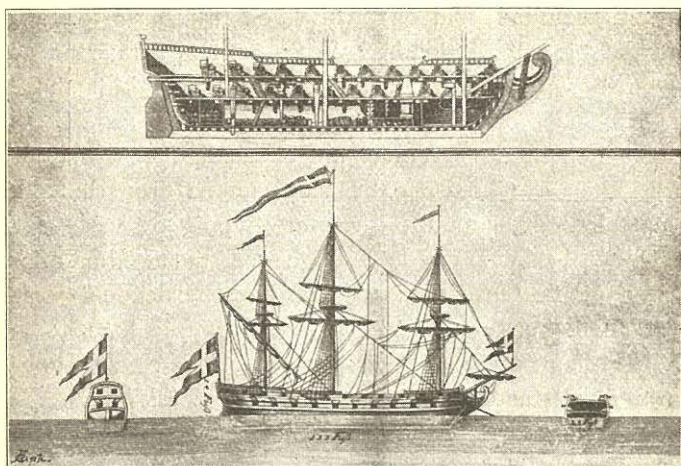
i December sejlede fra Stralsund til Skaane, laa Wessel og krydsede i Farvandet; men Skæbnen vilde ikke, at de to Mænd skulde mødes. Wessel maatte nøjes med at tage et Par svenske Fartøjer, ladede med Krudt og Vaaben, og med dem kom han til København, da Vinteren begyndte.

Kongen var den Gang i det nyligt erobrede Stralsund, og Wessel blev sendt derover med Breve. Da han var ved at ro i Land sammen med Generaladjutant Løvenørn og flere fornemme Folk, vilde han i Baaden byde dem en Pris af sin smukke Guldtabaksdaase, en Gave fra Kongen. Ved Uagtsomhed kom en til at støde til Daasen, den faldt i Vandet og gik til Bunds. Wessel sprang straks ud efter den, men var ikke saa heldig at naa den. Lidt slukøret blev han halet op af det kolde Bad.

Kongen modtog Wessel meget naadigt, og han gjorde stor Lykke i Hofkredsene. Da Majestæten drog til København, fulgte han med og var en hyppig og velset Gæst ved Hove. Han nyttede Lejligheden til at fremkomme med sit gamle Ønske om at blive Højstbefalende i Vesterhavet. Det kunde Kongen nu ikke godt føje ham i; men han gav ham et stort Bevis paa sin Naade ved at ophøje ham i Adelsstanden under Navnet Tordenskjold. Adelsbrevet er dateret Københavns Slot den 24de Februar 1716. Det voldte utvivlsomt Helten stor Glæde. Man kan se det af den Maade, hvorpaa han næsten prentede hver Bogstav i sit nye stolte Adelsnavn paa Papiret, i Modsætning til den skødesløse, næsten ulæselige Maade, paa hvilken han, navnlig i den sidste Tid, skrev sit Peter Wessel. Kongen gjorde ham omtrent samtidig til sin Generaladjutant for Flaaden.

Længe fik den nybagte Adelsmand dog ikke Ro til at nyde Hoffets Naadesol. Karl den tolvte var kommen hjem til sit Rige, og han var Mand for at give baade Venner og Fjender noget at bestille. Den 26de Februar 1716 brød han ind i Norge, hvor man ikke var belavet paa at tage

imod ham. Der maatte skaffes Hjælp fra Danmark, og Vandvejen spærres for de svenske Transportflaader. Tordenskjold fik Befaling til at gøre sin Ørn sejlklar og gaa til Norge med første aabne Vande. Med sin vante Utrættelighed var han snart i Søen og vaagede med fordoblet Opmærksomhed over Kysterne langs de svenske Skær, nu da det gjaldt om at værgе selve det kære Norge. Karl den tolvte laa nemlig for Frederikshald med 9000 Mand og belejrede Byen. Viceadmiral Gabel var hen paa Vaaren

Skytskibet »Hjælperen«.

kommen med en dansk-norsk Eskadre til de norske Kyster og havde hindret de svenske Transportflaader i at komme frem over Søen; men den indre Vej langs Kysten mellem Skærene kunde han ikke spærre for dem. Hans Skibe vare for store og dybtgaaende til at naa derind. Ad den Vej søgte derfor Karl den tolvte at bringe baade Levnedsmidler, Kanoner, Krudt og Kugler frem til sin Hær ved Frederikshald.

I København havde man netop den Gang nogle Fartøjer, som ypperligt egnede sig til Kamp i Skærgaarden, det var

nogle fladbundede sværtbyggede, stærkvæbnede Pramme eller Skytskibe, som de kaldtes, der vare byggede til og brugt i Farvandene om Rygen ved Stralsunds Belejring. Dem vilde Gabel gerne have op til Norge, og for at naa det saa snart som muligt, sendte han Tordenskjold til København for at hente dem. Da Tordenskjold i Juni Maaned naaede Hovedstaden, indgav han en Forestilling til Regeringen, i hvilken han gjorde opmærksom paa, hvor farlig Stillingen nu var i Norge, og foreslog at prøve paa at trænge frem ad Søvejen gennem Svinesund, for at komme Frederikshald til Hjælp. Denne Gang indsaa man, at der maatte handles og handles hurtigt; Udrustningerne bleve drevne med Kraft, og den 2den Juli kunde Tordenskjold forlade Københavns Red med en lille Eskadre, bestaaende af: Fregatterne »Hvide Ørn« og »Vindhunden«, den første paa 30, den sidste paa 16 Kanoner, Skytskibene »Hjælperen« paa 46 og »Arca Noæ« paa 24 Kanoner samt Galejerne »Prins Kristian«, »Lovise« og »Charlotte Amalia«. Blandt Skibscheferne var der nogle af den dansk-norske Marines kækkeste Mænd, blandt andre Premierlieutenanterne Peter Grib og Michael Tønder. Den sidste havde rigtignok mistet sit ene Ben i Kampene ved Rygen under Sehested, men stod endnu støt paa sit Dæk med Træbenet.

Inden Tordenskjold afsejlede, kom der Melding fra Admiral Gabel om, at en svensk Transportflaade var paa Vejen indenskærs op mod Frederikshald, og at han maatte have de ikke dybtgaaende Fartøjer op hurtigst muligt for at spærre Vejen for den. Det fremskyndte naturligvis end yderligere Eskadrens Afsejling; men Vind og Vejr var ikke særdeles gunstig, og Skytskibene slette Sejlere. Først den 7de Juli om Aftenen kom Tordenskjold til Ankers ved Koster, en lille Klippeø ud for Byen Strømstad i Baahus Len, tæt op mod den norske Grænse. Da han var kommen der, saa han to Mænd, der laa og fiskede i en Jolle; dem lod han hente om Bord, og det viste sig da, at de hørte til Orlogs-

skibet »Fyns« Besætning og laa der for at holde Øje med, hvad der skete i Land. De fortalte, at Orlogsskibene »Fyn«, »Prins Vilhelm« og »Delmenhorst« laa til Ankers lidt derfra, og at den svenske Galejeskadre laa i Dynekilen, en Fjord, som skar sig ind i Landet Nord for Strømsstad, lige ved den norske Grænse. Senere kom en Chalup, som var sendt paa Brandvagt, tilbage med to svenske Fiskere; de bekræftede Efterretningen om, at Galejerne og Transportflaaden laa i Dynekilen og fortalte tillige, at en stor Del af de svenske Officerer den næste Dag vare budne til Bryllup paa en Gaard i Nærheden. Tordenskjold skulde nu, efter den Befaling han havde faaet, have sendt en Galej til Viceadmiral Gabel, for at melde, at han var kommen, og saa afvente hans Ordre; men han syntes, Lejligheden var for god til at lade gaa fra sig, og besluttede at vove Angrebet paa egen Haand. Saaledes gik det til, at en Fregatkaptajn kom til at føre en Eskadre paa 4 Skibe med 116 Kanoner og 3 Galejer.

I Dynekilen laa, dækkede af et Batteri paa 6 12 Punds Kanoner, en svensk Eskadre paa 5 Galejer, 4 Halvgalejer, 1 Galliot og 4 mindre væbnede Fartøjer. Tilsammen kunde Skibene og Batteriet føre 46 større og 59 mindre Kanoner i Ilden. Kommandoen førte Schoutbynacht Olaf Strömstierna, en omtrent 60 Aar gammel Mand, som havde faret til Søs fra sin tidligste Ungdom, og vist baade Tapperhed og Duelighed. Han stode paa, at ingen vilde vove sig ind til ham i hans Smuthul. Foruden Sejladsen mellem Skærene, førte Indløbet nemlig gennem et næsten $\frac{1}{2}$ Mil langt og kun 150 til 200 Fod bredt Løb.

Tordenskjold havde imidlertid besluttet at vove For søget. Saa snart det blev lyst den 8de Juli, lettede han Anker og roede selv i Forvejen med en Galej for at undersøge Forholdene. Et Par svenske Forpostfartøjer flygtede hurtigt, og til sin Glæde fandt han Løbet frit; der var ingen Batterier langs Kysten, ikke en Gang Soldater, som

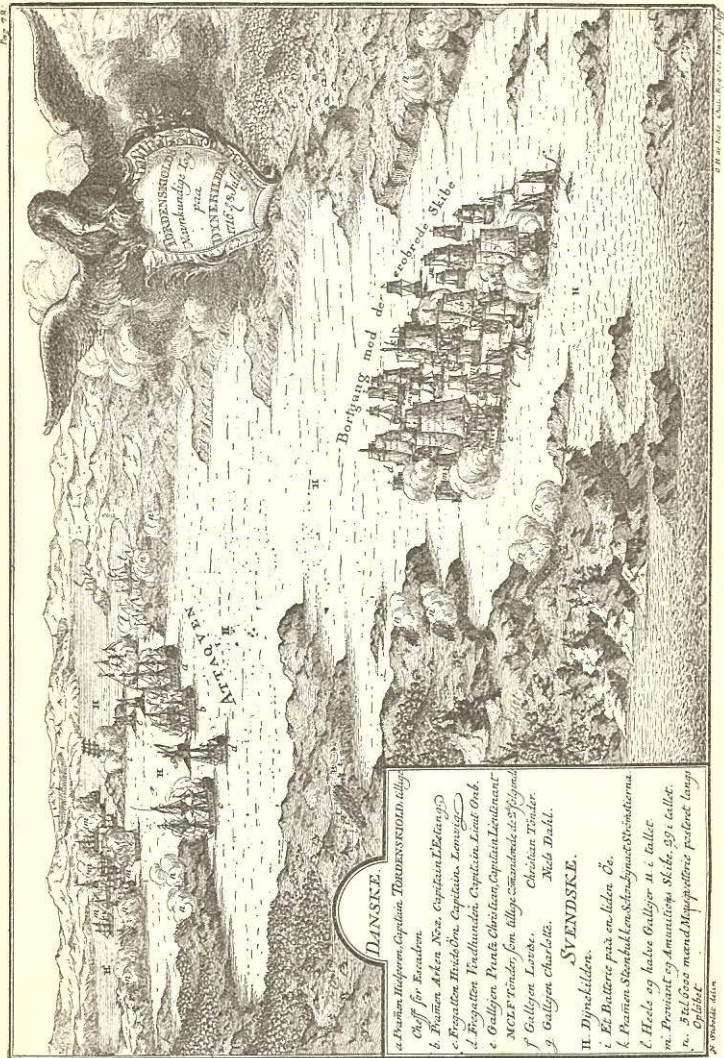
paa den korte Afstand havde været farlige nok med deres Musketter. Saa gik han om Bord i »Hjælperen« for at gaa i Spidsen med den. Han raabte muntert over til Grib paa »Vindhunden«: »Svensk Schouthbynacht Strømstierna vil i Dag holde Fest i Dynekilen. Var det ej bedst, om vi med vor Flotille gik ind for at være ubudne Gæster. Lodsens siger, at Vinden er god til at sejle derind.« — Grib svarede tilbage: »Har I Ordre, har jeg Lyst. Jo før jo hellere, medens vi endnu har hele Dagen for os og søjelig Vind. Gud give Lykke.«

Om de svenske Officerer virkelig skulde have været til Gilde den Dag, faar at staa hen. Tordenskjold traf dem i hvert Fald paa deres Plads; Strømstierna havde ordnet Forsvaret paa det bedste, og saa snart de dansk-norske Skibe kom inden for Skudvidde, fik de Ild fra de svenske Kanoner. Tordenskjold svarede dog ikke straks. Han fortsatte Sejladsen til han kom ud af det snævre Løb, saaledes at »Hjælperen«, »Arca Noæ«, »Hvide Ørn« og »Vindhunden« kunde vende Bredsidens til og bruge deres Kanoner paa én Gang. Kl. 8 om Morgenen vare Skibene paa Plads, undtagen Arken og den ene Galej, som vare blevne sinkede ved Vindstille, og nu begyndte Kampen for Alvor. Tordenskjold havde lagt sig saa nær, at selv hans smaa 6 Punds Kanoner kunde virke, og skød næsten udelukkende med Stangkugler og Knipler; han havde jo flere Kanoner end Svenskerne, og til Trods for deres tapre Modstand lykkedes det ham efter tre Timers Kamp at vinde Overtaget. Svenskernes Ild begyndte at blive mindre kraftig. For at fremskynde Afgørelsen, lod Tordenskjold de to Skytskibe hale endnu nærmere ind paa Modstanderne; derved kom de rigtignok inden for Skudvidde af de svenske Soldater paa Land og led en Del af deres Musketkugler, men det fik endda at være. Baade Landbatteriet og de svenske Galejer maatte snart opgive Kampen. Strømstierna lod sit Chefskib, »Stenhocken«, hale ind i Havnen og strøg

sit Flag, men ikke sin Vimpel; de andre svenske Fartøjer fulgte efter, og, dækkede af Skytskibenes Ild, roede de dansk-norske Galejer mod Landbatteriet, som blev stormet af de om Bord værende Soldater, og Kanonerne fornagledede.

Kl. 2 om Eftermiddagen, altsaa efter 6 Timers Kamp, hørte Skydningen op mod de svenske Skibe; det gjaldt nu ikke mere om at ødelægge, men om at redde. Svenskerne søgte Frelse i Land, svømmende eller i Baade, efter at have tændt Skibene i Brand. Tordenskjold og hans raske Officerer, Matroser og Soldater søgte at slukke Ilden og hale de erobrede Fartøjer ud fra Land. Det var et farligt Arbejde. Musketkuglerne regnede ned over dem fra Klipperne, og Ilden var hyppigt lagt nær Krudtkammeret i de forladte Skibe. Den kække Grib fra »Vindhunden« roede først mod Galejen »Vreden«, men Ilden havde for godt fat der, og den sprang i Luften med Lieutenant Sievers og 3 Mand. Lieutenanten blev dog reddet. Saa roede Grib hen til et Krudtskib, som havde en svensk Galej paa hver Side. Han var selv første Mand paa Krudtskibets Dæk og saa da i Lugen en aaben Krudttønde, ved hvis Kant der brændte en Lunte. Uden Betænkning sprang han til, greb Luntten mellem Fingrene og kastede den i Søen. Alle tre Skibe fik han ud til sin Fregat som gode Priser. Tordenskjold selv foer ind mod Skytskibet »Stenbocken« og Galejen »Ulysses«, som Svenskerne havde faaet halet bag en Klippeholm. Trods den stærke Musketild, fik han ved Gribs Gjælp gjort Tove fast til disse Fartøjer og halede dem ud til sig. Lieutenant Tønder var, uagtet sit Træben, ikke mindre ivrig end sine Kammerater, og lige saa heldig.

Først ud paa Aftenen trak Tordenskjold sig ud af Dynekilen. Som Bytte medførte han Skytskibet »Stenbocken«, 3 Galejer, 5 Halvgalejer, 2 væbnede Fartøjer og 19 Transportskibe, ladede med Ammunition og Levnedsmidler. Resten af Flotillen var ødelagt, saa Svenskerne mistede i alt 44 Skibe og Fartøjer. Dette Tab bidrog meget

DANSEKE.

a. Præm Højeren, Capitain. TORDENSKIOLD, tillige
Cheff for Escadren.

b. Præm Arken. Nør. Capitain L'Ecluse.

c. Frigatten Hvide Ørn. Capitain Lønsbøl.

d. Frigatten Vindhuuden. Capitain. Louis Oak.

e. Gallyen. Præst Christian, Capitain Lieutenant.

MCLE Torden, som tillige Commandede de 2 Gallyer.

f. Gallyen. Lønsbøl. Christian Torden.

g. Gallyen. Charles. Nils Dahl.

SVENDSKE.

h. Dyneskilden.

i. Et Batterie paa en Islen. Oe.

k. Præm Stenbukken. Schibmager Steinstærne.

l. Hele og halve Gallyer n i tallet.

m. Proviant og Ammunitions Skibe, 29 i tallet.

n. 56 Lønsbøl mænd. Mageskibet, postet langs.

Opløst.

g. Skibet.

g. Skibet.

Dyneskilen.

til, at Karl den tolvte for den Gang opgav sit Angreb paa Norge. Viceadmiral Gabel kom selv om Bord til Tordenskjold og lykønskede ham til den smukke Sejr. Admiralen var højmodig nok til ikke at nævne, at Angrebet var sket uden hans Ordre, og at der derved var berøvet ham Æren af selv at lede det. Han viste endog den unge Sejherre den Velvillie, at lade ham sejle til København for selv at meddele Kongen sin Bedrift. Frederik den fjerde modtog ham meget naadigt og lønnede ham med at gøre ham til Kommandør. Til Minde om Sejren lod Kongen præge en Medaille som den, der var præget i Anledning af Gabels Sejr paa Kolberger Heide.

Tordenskjold fik dog ikke straks nogen Kommando, som svarede til hans nye Rang. Sommeren ud røgtede han forskellige Hverv ved Vestkysten. En Gang tog han med to Galejer 6 erobrede Handelsskibe fra en svensk Fregat; en anden Gang erobrede han med 18 Mand en svensk Hukkert med 36 Mands Besætning, saa Kommandøren stod ikke i Forvovenhed tilbage for Kaptajnen paa »Hvide Ørn«. Hen paa Høsten fik han det længe nærede Ønske opfyldt, at blive Højstbefalende i Vesterhavet. Han hejste sit Flag paa Orlogsskibet »Laaland«, et Skib, der blev for Kommandøren og senere Admiralen, hvad »Ormen«, »Løvendals Galej« og »Hvide Ørn« havde været for Kadetten, Lieutenanten og Kaptajnen. Under sig havde han endnu et Orlogsskib, 5 Fregatter, 1 Snau og 1 Hukkert. Det var en stolt Kommando for en 26-aarig Officer, som kun havde været 6 Aar i Tjenesten.

Lykken svigtete ham dog paa hans første Togt. Han skulde ledsage en Troppetransport til Norge; men Stormen splittede hans Eskadre, og 4 Transportskibe strandede paa den svenske Kyst, hvorved 4 Kompagnier Soldater bleve fangne. Det var en ubehagelig Begyndelse, saa meget mere som den unge Helt naturligvis havde Avindsmænd og Misundere nok, som var rede til at sværte ham ved

ethvert Uheld. Tordenskjold tænkte derfor paa at øve en Daad, som skulde stoppe Munden paa alle hans Fjender. Han vilde angribe selve Svenskernes Hovedhavn paa Vestkysten, Gøteborg, og ødelægge Flaadeafdelingen der. Lykkedes det, var det let senere at holde Vesterhavet rent for svenske Kapere. Først i Maj Maaned 1717 fik han samlet ved Frederikshavn 2 Orlogsskibe, 2 Skytskibe, 9 Galejer, 2 Halvgalejer og 1 Snau, foruden nogle væbnede Smaafartøjer. Med denne Eskadre sejlede han den 12te Maj ved Aftenstid over mod Gøteborg, i Haab om at kunne overraske Svenskerne, saaledes som det var sket ved Dynekilen.

Det lykkedes dog ikke. Dels kendte Svenskerne nu Tordenskjold godt nok til at vente sig alt af ham, dels havde Guvernøren, Grev Mørner, faaet et Vink om, hvad der var i vente, og havde derfor sammen med Viceadmiral Strømstierna, Tordenskjolds gamle Modstander fra Dynekilen, gjort alt for at tage godt imod det ventede Besøg. Tordenskjold havde ogsaa straks det Uheld, at en Fregatkaptajn, som skulde slæbe et af Skytskibene over Søen, viste sig ulydig og sejlede bort. Skytskibet kom derfor først frem henad Morgenstunden, og da Angrebet kun kunde udføres i Mørke, maatte det opsættes til næste Nat. Svenskerne kunde imidlertid baade se og tælle de dansk-norske Skibe og i Ro træffe deres Forberedelser.

Gøteborg ligger ved Gøtaelvens søndre Udløb. Tæt ved Elvens Munding laa paa en Klippeholm den lille Fæstning Ny Elfsborg, hvis Kanoner bestrøge hele Farvandet. Længere inde laa paa Fastlandet det gamle Fæste »Gamle Elfsborg«, og udenfor det, nærmere Mundingen, laa to Batterier, hvert paa 12 svære Kanoner. De fleste af Orlogsskibene laa i Havn, da de manglede Besætning; men 5 af dem, hvert paa 40 til 46 Kanoner, vare i en Række forankrede tværs over Strømmen og spærrede hele Løbet. Tordenskjold skulde altsaa først uden om Ny Elfsborg,

saa passere Batterierne paa Land for endelig at gennem-bryde Skibslinien.

Da det blev mørkt, lod Tordenskjold staa indefter for en svag, gunstig Vind. Orlogsskibene tog han ikke med, de vare for svære i det snævre Farvand. Grib gik forrest med »Arca Noæ«; han skulde dække den øvrige Eskadre, og gjorde det med sin sædvanlige Djærvhed; men det blev en haard Tur. I henved to Timer maatte han ene kæmpe med alle Fjendens Skibe og Batterier, inden Tordenskjold naaede frem med sin øvrige Stykke. Det udspandt sig nu en voldsom Kannonade. Tordenskjold skrev senere: »I nærværende Krig er ikke passeret en nær saa skarp Bataille«; men hans Stilling var uheldig; han blev beskudt fra alle Sider. I Ryggen fra Ny Elfsborg, forfra fra de svenske Skibe og i Siden fra Batterierne paa Land. Da Kampen havde varet i 5 Timer, og der endnu intet Tegn viste sig til, at Svenskerne vare kede af Legen, maatte Tordenskjold tænke paa at trække sig tilbage, medens han endnu var dækket af Mørket; han havde, saa længe Striden stod paa, uafbrudt roet rundt fra Skib til Skib for at opmuntre Mandskabet. En Gang blev hans Fartøj gennemskudt af 2 36 Punds Kugler, en anden Gang tog en Kugle alle Aarene bort; men sligt ænsede han ikke. Værre var det, at baade Galejerne og Skytskibene havde flere Grundskud og vare meget ødelagte; heldigvis var Vinden sprungen om og blæste nu fra Land, saa at hans Fartøjer kunde sætte Sejl til og glide ned ad Elven. Mest kneb det for Grib. Hans Ark var saa medtaget, at den daarlig kunde manøvrere. Han kom da ogsaa paa Grund i Udløbet, og to svenske Galejer roede frem for at entre ham. Et Par glatte Lag paa nært Hold fra Arken bragte dem dog til at opgive den Tanke, og Grib fik sit Skib flot igen og ud paa Strømmen. Galejen »Lukretia« var ikke saa heldig; den kom paa Grund, maatte forlades og tændes i Brand.

Hen paa Morgenstunden kom Tordenskjold til Ankers udenfor Skudvidde. Hans Eskadre var slemmt medtaget, og han havde mistet 52 døde og 79 saarede, foruden 40, som kunde helbredes om Bord. I Stedet for at have stoppet Munden paa sine Uvenner, havde han givet dem Stof til nye Angreb. Kongen var misfornøjet med hans Selvraadighed, og Admiral Gabel, som havde set gennem Fingre med Dynekilen, fordi det gik godt, sendte ham nu et ret ubehageligt Brev. Tordenskjold fik en bestemt Befaling til ikke at foretage noget nyt Angreb, uden Kongens udtrykkelige Tilladelse, og modtog samtidig en Paa-mindelse om at vise mere Varsomhed i Omgangen med sine underordnede Officerer. Flere af dem havde nemlig klaget over ham, og Admiralitetet havde ikke fundet Klagerne helt ubeføjede.

Det næste Par Maaneder vare alt andet end behagelige for Tordenskjold. Han higede efter ved en ny Daad at udslette Indtrykket af det uheldige Angreb paa Skibene ved Gøteborg; men hans Hænder vare bundne, og desuden manglede han baade Folk og Levnedsmidler, saa at endog Blokaden af Gøteborg maatte hæves. Svenskerne truede med et nyt Indfald i Norge, og den kommanderende General dér tilskyndede stadig Tordenskjold til at foretage noget mod et Punkt ved Kysten for at spærre den indre Vandvej. Først i Juli var hans Eskadre igen sejlkklar og endda forstærket med endnu et Orlogsskib; han kunde da ikke længer modstaa Fristelsen til at handle. Han skrev den 8de Juli til Kongen, at han vilde angribe Strømstad, men at Tiden var for kort til at afvente Kongens Tilladelse dertil, da Besætningen der blev stærkere for hver Dag, der gik; dog lovede han at være forsigtig. Seks Dage efter sejlede han fra Frederiksstad med 3 Orlogsskibe, 2 Skytskibe og 9 Galejer, og kom efter en Dags Sejlads til Ankers ud for Strømstad med de tre Orlogsskibe. Skytskibene og Galejerne vare drevne noget af og endnu 3 Mil fra ham.

Strømstad ligger godt halvanden Mil Syd for Dynekilen, men ikke saa langt inde i Landet. Dog var Indløbet ret vanskeligt at passere, da det paa det sidste Stykke gik gennem et meget smalt Løb mellem to Klippeholme. Foran den lille Flække laa Øen Laholm; der havde Svenskerne bygget et Batteri, Carolus kaldet, paa 14 dels 18 Punds dels 24 Punds Kanoner, og derfra kunde Indløbet bestryges næsten i hele sin Længde. Paa hver Side af Byen laa paa det faste Land et Batteri paa 3 Kanoner, lige saa svære som dem paa Carolus. Foruden Konstabletine til Kanonetine var der et Par Tusind Mand Fodsoldater.

Tordenskjold vidste nu ret god Besked baade om Batterierne, Kanonerne og Soldaterne; men han kendte næppe tilfulde den Mand, som befalede over dem, ellers havde han dog maaske betænkt sig paa at vove sig til Strømstad. Det var Generalmajor Johan Giertta, en Mand paa omkring et halvt Hundrede Aar, en ægte Karolin, som havde lært Krigen i Karl den tolvtes Skole og fulgt Heltkongen fra Valplads til Valplads. Tretten Aar gammel havde han taget Musketten, og senere tjente han med saa megen Hæder baade i den svenske og i fremmede Hære, at Karl den tolvte i Aaret 1700 gjorde ham til Korporal mellem sine Drabanter, det udsøgte Korps, som nærmest omgav Kongen, delte alle hans Farer, og hvor hver Menig havde Officers Rang i Hæren. Han kæmpede ved Narva, Düna og Klissow: ved Holofsin blev han Lieutenant ved Drabanterne med Obersts Rang. Ved Pultava befalede han over de 60 Drabanter, som omgav Karl den tolvtes Sygebaare. Af de 10 Karle, som bare Kongen, blev de 8 skudte bort. Den syge Konge maatte hjælpes til Hest, men Hesten blev skudt under ham. Giertta hjalp ham op paa sin og syntes selv redningsløst fortabt; men han klarede sig dog, fik en russisk Kappe om sig og sluttede sig rolig til en russisk Kolonne, til han saa sit Snit til at slippe bort til sin Konge i Bender. Karl den tolvte adlede ham

for den Daad og gjorde ham til Generalmajor. Han delte sin Konges Æventyr i Tyrkiet og fulgte ham senere paa det dristige Ridt til Stralsund. Da denne Fæstning blev taget, faldt han i preussisk Fangenskab. Han undkom dog, slap over til Sverige og fik Befalingen over Hæren ved den norske Grænse og Byerne ved Kysten der. Han var nu i Strømstad og ventede Tordenskjold.

Angrebet trak imidlertid ud; det vedblev at være Stille og stærk Strøm, saa Galejerne og Skytskibene ikke kunde komme op til den øviige Flaade. Først den 18de Juli om Aftenen kom Grib med »Arca Noæ« og tre Galejer; »Hjælperen« og de andre Galejer vare omtrent en Fjerdingsvej borte. Tordenskjold besluttede at begynde Angrebet samme Nat; han havde de foregaaende Dage undersøgt Forholdene fra de nærmeste Klippetoppe og lagt sin Plan. Han var dog forsigtig nok til først at kalde Chefen for Landtropperne, Oberstlieutenant Grambow, og de højere Søofficerer om Bord og faa dem til at underskrive en Krigsraadsprotokol, hvori de billigede hans Planer. Grib skulde som sænvanlig gaa forud med sin Ark og tage Kampen op med Batterierne, indtil de svære Orlogsskibe fik Tid til at vinde frem. Lidt efter Midnat slæbte Galejerne, dækkede af Mørket, Arken gennem Løbet, og omtrent Kl. halv to var den tæt inde under Batteriet Carolus og aabnede sin Ild paa nært Hold. Grib fik hurtigt og skarpt Svar baade fra Carolus og det søndre Landbatteri, og paa den korte Afstand ramte hvert Skud. Galejerne havde søgt Dækning bag nogle Klippeholme, saa Arken var ene i Striden. Grib saa snart, at paa den Maade vilde han faa sit Skib ødelagt og sine Folk dræbte, inden de andre kom frem; efter en god halv Times Fægtning stak han derfor ud paa sit Ankertov og dækkede sig bag en Klippeholm.

Imidlertid havde Orlogsskibene begyndt at hale sig gennem det snævre Løb; men det gik kun smaat. Det

var fuldstændig stille, saa Sejlene vare til ingen Nytte. Skibene maatte gøre Tove fast i Land og hale sig frem ved dem; men Tovene kunde kun gøres meget korte, da Skibene ellers let kunde drive for meget; de maatte derfor hyppigt skiftes, og det sinkede meget. »Fyn« skulde egentlig have været forrest; men da Tordenskjold syntes, det gik for langsomt, lod han »Laaland« gaa forbi. Svenskerne skøde fra Batteriet Carolus med deres svære Kanoner paa langs ad Orlogsskibet, som ikke kunde besvare Ilden. Flere Gange blev Vaipene skudte over, og Mandskabet, som i store Klynger maatte staa forude for at hale i Varpet, blev hobevis nedskudt. Tordenskjold bad Skibspræsten give Folkene Nadveren, for at styrke dem til deres farlige Gerning. Saa længe Mørket endnu varede, gik det nogenlunde, men snart begyndte det at dages, og endnu var der langt frem, inden Skibene naaede deres Plads. Arken havde maattet lægge sig bag Klippeholmen, saa Svenskerne kunde uforstyrrede rette hele deres Opmærksomhed paa »Laaland«, der blev slemt forskudt. Grib kastede sig i et Fartøj og roede om Bord paa Chefsskibet. Tordenskjold faldt ham om Halsen og bad ham lægge frem igen og optage Kampen, ellers var alt tabt. Grib lovede det og holdt sit Ord som en trofast Kammerat. I to Timer var Arken det eneste dansk-norske Fartøj, som besvarede Svenskernes Ild. To Gange blev alt Mandskabet bortskudt fra det øverste Dæk paa 4 Mand nær, Grib selv iberegnet; men han lod hente friske Folk fra Smaaskibene og holdt ufortrøden ud. Selv blev han, da han vilde hale endnu nærmere ind paa Fjenden, ramt af 3 Skraakugler, som knuste hans højre Arm. Han forsøgte desuagtet tre Gange selv at tage Kommandoen; men tilsidst maatte han lade sig bære ned, næsten besvimet af Blodtab, efter at have paalagt sin Næstkommanderende ikke at svinge Tordenskjold, saa længe Arken kunde flyde. Klokken henad fire var Skibet imidlertid saa forskudt, at det ikke formaaede

at holde ud længer; det havde 5 svære Grundskud, hvoraf et havde løsnet en Planke i Vandgangen, og 4 til 5 Fod Vand i Lasten. Alle Kanonerne maatte bringes over i den anden Side, for at faa Hullerne over Vandet, og Arken tyede igen bag Klippeholmen.

Just som det skete, havde Tordenskjold med »Laaland« endelig efter tre Timers Varpning i Fjendens Ild, naaet den Plads, han ønskede foran Batteriet; men han laa endnu med Stævnen mod Land og led forfærdeligt ved den langskibs Ild paa det nære Ild. Han maatte først have sit Skib svajet med Bredside til, inden han kunde bruge sine Kanoner, og just i det kritiske Øjeblik trak Arken sig ud bag Klippeholmen. Tordenskjold lod straks sin Adjutant, Kaptajnlieutenant Lilienskjold, ro om Bord for at spørge, hvad der var i Vejen. Adjutanten kom tilbage og meldte, at Grib og næsten alle Officererne vare saarede, og at der herskede stor Forvirring om Bord. Da han bragte den Melding, stod Tordenskjold selv tredje med sin Broder, Kaptajn Kasper Wessel, paa »Laalands« Skanse. Det øvrige Mandskab var skudt. Tordenskjold bad Lilienskjold om at gaa over paa Arken, tage Kommandoen der og fortsætte Striden som en ærlig dansk Mand og Soldat; men inden Adjutanten naaede Falderebet, rev en attenpundig Kugle ham næsten midt over. »Arca Noæ« kom ikke mere i Ilden den Gang.

Det varede næsten tre Kvarter, inden Orlogsskibene, efter at være komne paa Plads, kunde faa svajet rundt saaledes, at deres Bredside bar mod de svenske Batterier. Klokken var da omtrent $4\frac{1}{2}$ om Morgenen. Svenskerne havde begyndt Ilden Kl. $1\frac{1}{2}$ om Natten; de havde saaledes i fire Timer beskudt den dansk-norske Eskadre, uden selv at have anden Modstander end Arken, og denne havde endda i næsten den halve Tid maattet ophøre at skyde. Orlogsskibene, navnlig »Laaland«, vare derfor slemt med-

tagne og havde mistet mange Folk, inden den egentlige Kamp begyndte.

Endelig kom da Tordenskjold paa Plads. De tre Orlogsskibe kunde bringe mellem 60 og 70 Kanoner til at bære mod Svenskernes 20; til Gengæld vare disse sværere og skøde sikrere fra de faste Batterier paa Land. Tordenskjold rettede især sin Ild mod Batteriet »Carolus«; var først det bragt til Tavshed, gav Resten sig nok. Skibene laa kun et godt Riffelskud fra Batteriet og overdængede det med Kugler og Skraasækkæ; men Svenskerne svarede lige ufortrødent. Nu og da sagtnede vel deres Ild lidt, naar Mandskabet var skudt væk, men snart kom friske Folk frem og tog fat, hvor de andre slap. I den ellers saa stille Sommermorgen lød Kanonernes Drøn langt ud over Fjorden, og blev med mangedobbelt Ekko kastet tilbage fra Skærgaardens Klippeholme. Højt paa »Laa-lands« Skanse stod Tordenskjold, let kendelig fra alle Flaadens Skibe ved den ranke Skikkelse, med det bølgende Haar og de livlige Bevægelser. Han kommanderede, opmuntrede, svor og stirrede alt imens ivrigt ind imod Land, om der dog ikke skulde vise sig Tegn til, at Svenskerne begyndte at blive kede af Legen. Men paa »Carolus« stod Johan Giertta lænet til sin lange Viraklinge, rolig, som om hele den fortvivlede Strid ikke vedkom ham, og fast bestemt paa ikke at vige en Tomme, saa længe han var varm om Hjærtet.

Kl. henad 7 forekom det Tordenskjold, som om han hørte en Krudteksplosion i Land, og omtrent samtidig op-hørte Batteriet at fyre. Nu endelig var Øjeblikket kommet til at prøve en Storm. Tordenskjold sprang i en Baad og roede over til Galejen »Sofia«. Han træffer Aftale med Oberstlieutenant Grambow om, at der skal fordeles 300 Soldater under Major Rosenkrans paa »Sofia« og de tre andre Galejer, som vare ved Haanden. Galejerne skulde to og to ro ind mod Holmen, hver fra sin Side, og saa

snart de rørte Klippen, skulde Soldaterne springe i Land. Snart vare Forberedelserne trufne, og de fire Galejer roede frem. Et Par Bøsseskud fra Batteriet standsede de to, de vare komne paa Grund, hed det. Med de to andre, »Sofia« og »Prins Karl«, roede Tordenskjold videre. Inde paa Holmen var alt roligt, der saas ikke en Mand. Galejerne havde beslaaet deres Sejl og brugte udelukkende Aarene. Forrest stod Tordenskjold, rede til at vove det første Spring. Nu vare Fartøjerne blot et Par Favne fra Land. Da rejste der sig en enlig Skikkelse op fra et Klippestykke, som hidindtil havde skjult ham. Det var Johan Giertta, som saaledes nu her i faa Skridts Afstand stod Ansigt til Ansigt med Tordenskjold. Han gav et Vink; en Række svenske Grenaderer rejste sig, og en Geværsalve foer ind mellem de paa Galejerne tæt sammenpakkede Soldater; den efterfulgtes af nok én og nok én. Virkningen var forfærdelig. Tordenskjold selv fik en Kugle ind ved venstre Arm og ud gennem Skulderbladet, og en anden i det højre Laar ved Hoften; han segnede bevidstløs om, og omkring ham laa alt ved første Salve nogle og halvtredsindstyre dræbte og saarede. Han blev af nogle trofaste Mænd hurtig bragt i en Jolle og roet over til »Laaland«. »Prins Karl« var det ikke gaaet bedre. Alle, som endnu kunde røre sig, søgte Ly under Dækket, og de to Galejer laa som uddøde tæt op ad Laholmen. Baade Oberstlieutenant Grambow og Major Rosenkrans vare mellem de saarede, og »Sofias« Chef, Kaptajnlieutenant Dam, laa dræbt, truffen af 30 Kugler.

Angrebet var afslaaet og maatte opgives, derom vare alle enige; men de to Galejer, som laa tæt ved Land, under Grenaderernes hængende Ild, hvad skulde der blive af dem? Derom drejede sig Tordenskjolds Tanker, saa snart han kom til sig selv. Blandt »Laalands« Folk havde ingen Lyst til at gaa ind til dem, før Kadet Henrik Julius Wodroff meldte sig som frivillig til at gøre Forsøget. Op-

muntrede af hans Eksempel sprang nogle raske Matroser med ham i en Baad. De fik et Tov fastgjort til »Sofia«, og bragte den med Tab af en Mand lykkeligt ud til Orlogsskibene. Kadet Wodroff vandt derved sine Lieutenants-epauletter og blev Chef for Galejen. Værre var det med »Prins Karl«. Den laa saa nær Land, at en dristig svensk Grenader sprang i Vandet for at drage den helt ind; men Lieutenant Helmich, som med en Matros havde søgt Ly i Kahytten, blev Faren vaer, gik frem i Kahytsdøren og fældede Svenskeren med et Musketskud. Et lille Vindpust drev i det samme Galejen et Par Favne fra Land; men der blev den igen liggende. En rask Matros entrede op paa Raaen og kappede med sin Kniv Rebene, som fastholdt Sejlet. Han kom ned igen med en Kugle i Laaret, og han og Lieutenanten fik Sejlet sat; men det hjalp intet, det var fuldstændig Vindstille. Galejen syntes redningsløs tabt.

Det mente i det mindste alle om Bord paa Flaaden, undtagen Skipper Elias Wulf. Han roede over til Halvgalejen »Pollux«, ført af Lieutenant Printz, og opfordrede Mandskabet til at ro frem og slæbe Galejen bort. Lieutenanten var villig nok, men Folkene vilde ikke være med til det Vovestykke. Elias Wulf hittede dog paa Raad. Han klædte sig af til den bare Skjorte, tog en Huggert i Haanden, stillede sig saaledes op paa det mest synlige Sted paa Halvgalejen og gav sig til at raabe over til Svenskerne og skælde dem ud, for al det værste, han havde lært. De forbitrede Grenadere toge straks ham til Maal for alle deres Kugler, og da Matroserne saa det, toge de til Aarene og roede rask ind mod »Prins Karl«. Vovestykket lykkedes. Galejen blev bragt ud, og den dristige Skipper kunde klæde sig paa igen, uden at en eneste Kugle havde ramt ham.

Kl. henad 8 begyndte den dansk-norske Eskadre at varpe ud igen. »Hjælperen« og de andre Galejer vare

først komne til, da Kampen var endt, saa de kom slet ikke i Ilden. Heldigvis havde Svenskerne bortskudt næsten al deres Ammunition, saa Udfarten foregik uden Tab. Op paa Dagen ankrede Eskadren paa sin forrige Plads.

Tordenskjold laa saaret i sin Kahyt; men mere end Fjendens Kugler smertede det ham, at han igen ikke havde været heldig. Vel havde han ikke mistet et eneste Fartøj, men Angrebet havde dog kostet 96 døde og 246 saarede foruden betydelig Skade paa Skibene, navnlig paa »Arca Noæ« og »Laaland«. Værst var det dog, at Angrebet var foretaget uden Kongens Tilladelse. Tordenskjold ventede derfor i ængstelig Spænding paa, hvorledes hans Rapport vilde blive modtaget i København, og Svaret kom paa en Maade, som var ham alt andet end behagelig. Schout-bynacht Rosenpalm blev sendt til Vesterhavet med en Forstærkning til Eskadren og med Befaling til at tage Kommandoen.

Rosenpalm hævdede den nære Indeslutning af Strømsstad, som Tordenskjold hidindtil havde hævdet under idelige Smaakampe. Svenskerne fik derved frit Spillerum til at fare langs Kysten og bringe Levnedsmidler og Ammunition op mod den norske Grænse. Tordenskjold syntes dog kun ilde om at staa under en andens Befaling og bad derfor om at blive afløst fra Chefsposten paa »Laaland«. Han opnaaede, hvad han ønskede, og den 7de December afsejlede han fra Laurvig med en Hukkert paa 2 3 Punds Kanoner, for at sejle til København. Han havde medtaget en stor Del af sin Privatejendom. Besætningen bestod kun af 1 Skipper, 2 Styrmand, 1 Fyrværker, 6 Matroser, Tordenskjolds Hovmester og 2 Tjenere, 1 Pauker og 6 Trompetere, 2 Fanger, 1 Rideknægt, en tam Bjørn og 2 Ulve. Disse Dyr hørte til Tordenskjolds daglige Selskab, navnlig holdt han meget af Bjørnen. Den var vant til at gaa løs om Bord paa »Laaland«, og naar der var fremmede, blev den smidt i Vandet og maatte der kæmpe med en Tambour, som

var en fortrinlig Svømmer. Ulvene og et Par Ræve brugte han til at skyde til Skive efter med Pistoler, saaledes at han skød dem gennem Øreflippen uden at beskadige Hovedet.

Da Hukkerten var kommen i Højde med Varberg, kom en svensk Kaperfregat paa 16 Kanoner, under Kaptajn Lind, ud imod den. Tordenskjold var hurtig klar over, at Flugt var umulig, og paa Overgivelse tænkte han naturligvis ikke. Han stillede sine to smaa Kanoner i samme Side af Skibet, uddelte sine Haandvaaben til Trompeterne og det øvrige Mandskab, og satte sine to Tjenere til udelukkende at lade Bøsser til ham selv. Fregattens første Lag kostede Paukerslageren Livet; Tordenskjold svarede med sine to Kanoner og sine Geværer; men det forslog ikke stort. Den svenske Kaptajn raabte over til Hukkerten, at den skulde overgive sig, men fik til Svar: »Han maatte vide, det var Tordenskjold, han havde med at gøre, og han lod sig ej tage saa let; men var han en ærlig svensk Officer, skulde han komme og lægge ham om Børde for at tage ham. Kunde han det, vilde han holde ham for den bedste Officer i hele Sverige.« I det samme lod han alle sine Trompetere blæse en Fanfare. Fregatten svarede med et nyt Lag og holdt ned for at entre sin lille Modstander; men Tordenskjold manøvrerede bestandig saa behændigt, at dette ikke kunde lykkes. Hukkertens Sejl og Rejsning bleve dog bestandig mere ødelagte af Fjendens Kugler, saa Kaptajn Lind ansaa den alt for tagen; han sprang op paa Rælingen af sit Skib, svingede sin Hat og raabte over til Tordenskjold: »Jeg gratulerer mig til at skulle bringe Hr. Tordenskjold fangen ind til Gøteborg. Overgiv Dem, saa skal De blive høfligt behandlet og ej miste det ringeste af Deres Tøj.« Tordenskjold svarede tilbage: »Hverken du eller nogen Svensk skal føre mig til Gøteborg.« I det samme strakte han med et Riffelskud den svenske Kaptajn til Dækket, og lod sine Trompetere igen istemme en Fanfare.

Svenskerne opgave nu at faa Bugt med en saadan Modstander og sejlede tilbage til Varberg. Havde Hukkertens Sejl ikke været saa forskudte, havde Tordenskjold selv prøvet paa at lægge om Bord med Fregatten og entre den.

Han skulde dog ikke naa København uden yderligere Æventyr. Medens han sov, kom Hukkerten paa Grund under Kullen, og var ikke til at faa flot igen. Han gik da selv i en Baad og roede til Helsingør for at skaffe Hjælp; men inden den kom, havde den svenske Kystvagts, efter tappet Modstand, taget Fartøjet som god Pris. Karl den tolvte var vel ædelmodig nok til at befale, at det tagne Gods skulde gives tilbage; men hvordan det saa gik til, Tordenskjold fik det aldrig.

Fuld af store Forhaabninger var Tordenskjold sejlet til Norge paa et stateligt Orlogsskib for at overtage sin nye, store Kommando. Næsten ene, berøvet det meste af sin Ejendom, kom han ved Juletid tilbage til København. Kongen modtog ham ikke med den sædvanlige Naade. Han var misfornøjet med de to uheldige Angreb paa Gøteborg og Strømstad, og fandt, at navnlig det sidste var foretaget mod sund Fornuft. Tordenskjold bad om at faa sit Forhold undersøgt, og Retten fældede den Kendelse, at han ved Angrebet paa Strømstad havde i enhver Henseende brugt Forsigtighed og Overlæg, og at han derfor var uden Skyld i det uheldige Udfald, og at der ingen Grund var til at tiltale ham. Dermed gav Kongen sig tilfreds; men Tordenskjold følte dog, at han nu mere end nogensinde trængte til at øve en Daad, for at vinde sin Konges Yndest tilbage og stoppe Munden paa sine Misundere.

Der skulde imidlertid hengaa en lang Tid, inden han fik Lejlighed dertil. Han blev beordret til Chef for Orlogsskibet »Ebenezer«, og var hele Sommeren igennem med det i Østersøen, snart i den store Flaade under Admiral Raben, snart i mindre Eskadre, men altid under andres

Kommando. Svenskerne holdt sig desuden forsigtigt inden for Karlskronas Fæstningsværker, da en engelsk-hollandsk Eskadre havde forenet sig med den dansk-norske, og de ikke kunde tage det op med en saadan Overmagt. Der blev omtrent ikke løsnet et skarpt Skud Sommeren igennem i Østersøen. Det var ikke efter Tordenskjolds Hoved, men han maatte finde sig deri. Hen paa Efteraaret, da Flaaden vendte hjem til København, havde han dog udkastet en Plan til at skaffe sig en noget selvstændigere Virksomhed. Han vilde nemlig med 1 Orlogsskib og nogle Fregatter ligge Vinteren over ved Kristiansø, for derfra at holde Øje med Svenskerne i Karlskrona og hindre deres Sejlads paa Tyskland. Kongen gik ind paa denne Plan.

Til Trods for, at Eskadren i Vesterhavet var bleven betydelig forstærket, havde den dog kun udrettet saa lidt, at Frederik den fjerde dog fandt Tordenskjolds undertiden noget vidtgaaende Forvovenhed bedre end de andres altfor store Forsigtighed. Den unge Helt var derfor igen stegen i Kongens Yndest; naar de forsigtige Admiralitetsraader talte om Tordenskjolds Ungdom og altfor rastløse Virkelyst, svarede Kvngen: »Lad ham kun. Vi finde dog ellers ej synderlig nogen, som gider gøre noget.«

Tordenskjold fik altsaa sit Ønske opfyldt; men inden han afsejlede, kom der Efterretninger, som helt krydsede hans Planer. Karl den tolvte var rykket for Frederikshald med en betydelig Stridsmagt, og truede haardt den norske Fæstning. Der maatte hurtigt sendes Hjælp op, og Tordenskjolds Skibe vare de eneste, som vare rede til straks at sejle. Han fik derfor Befaling til at ledsage Transportskibene med Tropper fra København til Fladstrand, hvor nogle jyske Afdelinger skulde tages om Bord, og hele Styrken føres til Norge. Tordenskjold sejlede, men havde det Uheld, at hans eget Skib, »Laaland«, kom paa Grund ved I æsø og kun med stor Besvær kom flot igen. Baade herved og ved Modvind blev han sinket saaledes, at han

først den 18de December kom til Mos. Der blev han modtaget med en mærkelig Tidende. Kong Karl den tolvte var falden foran Frederikshald, og Svenskerne i fuld Udmarch af Norge. Han var straks paa det rene med, at det Budskab var noget værd i København. Han skrev til sin Næstkommanderende, Kaptajn Budde, og befalede ham at holde Skibet klart til at sejle med et Øjeblikks Varsel, samt se at faa en Mængde Sten til Ballast. Saa kastede han sig paa en Hest og red om Natten til Kristiania for at faa Sikkerhed for den vigtige Efterretning. Han var heldig nok til at træffe Statholderen, som viste ham Indberetningen fra Magistraten i Frederikshald, og forlangte, at han hurtigst mulig skulde gaa under Sejl med Oberst Mösting, som skulde melde Kongen den store Nyhed. Tordenskjold sagde ja hertil, men var fuldstændig klar over, at det skulde være ham selv og ingen anden, som blev Budbringeren. Under Paaskud af at ville gøre sit Skib klart til Obersten kom, forlod han Kristiania; men saa snart han kom om Bord, lod han straks Anker- og Landtove kappe og styrede for fulde Sejl mod København. Kommandør Paulsen var alt nogle Dage forud afsejlet i samme Ærinde; godt var det derfor med Stenene til Ballast, for der skulde sejles haardt. Medens »Laaland« skummede gennem Kattegat, dikterede Tordenskjold i Kahytten sine Skrivere den Beretning, han vilde overgive Kongen.

Den 28de December om Aftenen faldt Ankeret paa Københavns Red. Tordenskjold lod sig ro i Land og ilede op til Slottet. Taflet var hævet, og Kongen havde trukket sig tilbage til sine Værelser for at gaa til Ro. Kabinetssekretær Lüders meldte, at Kommandør Tordenskjold var der med Bud fra Norge. Fuld af bange Anelser lod Kongen ham komme ind og spurgte med ængstelig Mine: »Er Frederikshald erobret?« — »Nej, langt fra,« lød Svaret; »jeg nyder tværtimod den Naade og Glæde at ønske Eders Majestæt til Lykke, thi Kong Karl er død, og ikke

en Svensk at finde i hele Norge.« — Frederik den fjerde vendte sig bort fra ham og stod tavs nogle Minutter; saa fæstede han atter sine Øjne paa Budbringeren og spurgte, om disse Tidender vare ganske tilforladelige. Tordenskjold benyttede Øjeblikket snildt og svarede, at han kun ønskede, det var lige saa sandt, at Hans Majestæt vilde gøre ham til Schoutbynacht. Kongen tog ham ikke denne Dristighed ilde op, men lovede ham at tilstaa hans Ønske, hvis Efterretningen senere bekræftede sig. Tordenskjold overrakte derpaa den Fremstilling af Tildragelserne, han havde ladet nedskrive paa Rejsen, og trak sig saa tilbage.

Efterretningen om Karl den tolvtes Død blev snart bekræftet, og den 30te December 1718 modtog Tordenskjold sin Udnævnelse til Schoutbynacht.

Karl den tolvtes Død forandrede med ét Slag hele Krigens Gang. Vel var Sverige i høj Grad udmattet af de store Rustninger, det i en Aarrække havde maattet udholde; men saa længe Heltekongens Aand hvilede over Folket, var det som om intet Offer var for stort. Da hans stærke Haand slap Styret, begyndte Forvirring og Modløshed at gribe om sig. Enhver Tanke om Angreb blev opgivet; det gjaldt om at faa en saa læmpelig Fred som mulig, og alt imens se at værgе Landet mod fjendtligt Indfald.

De danske Fredsbetingelser vare imidlertid for haarde til, at Svenskerne vilde gaa ind paa dem. Krigen skulde altsaa fortsættes, men Rollerne ombyttes. Tidligere havde det været Karl den tolvte, som angreb Norge, nu vilde Frederik den fjerde i egen Person drage derop og med en Hær paa ikke mindre end 34,000 Mand falde ind i Sverige og søge at tage det gamle norske Landskab Baahuslen og Byen Gøteborg. Til at begynde med skulde sidstnævnte By tidlig paa Vaaren og overraskende indesluttet fra Søsiden.

Tordenskjold havde som Schoutbynacht faaet Befalingen over 4 Orlogsskibe og nogle Fregatter, hans Flag vajede

fra »Laaland« Med denne Eskadre skulde han, saa snart Farvandet var isfrit, gaa til Søs, som han selv og alle andre troede, for at sejle til Kristiansø, og derfra holde Øje med Svenskerne i Karlskrona; men i det sidste Øjeblik fik han en hemmelig Ordre, som først maatte brydes i Søen, og den lød paa at sejle til Gøteborg og indeslutte Byen fuldstændig fra Søsiden. Til almindelig Forbavselse baade for Ven og Fjende viste han sig den 7de April udenfor Gøta-
elvens Udløb. En svensk Kaper, et Skib, ladet med Krudt, og en Del Handelsskibe bleve fuldstændigt overraskede ved hans uventede Ankomst og faldt let i hans Hænder. I Gøteborg kendte man fra tidligere Tid hans ubændige Mod og rastløse Virkelyst, og søgte derfor at forberede sig paa enhver Mulighed.

Der laa kun 4 gamle Orlogsskibe i Havnen, og de bleve sænkede i Strømmen for at spærre Løbet. Gøta-
elven har imidlertid to Udløb, der omslutte Øen Hissingen, og til Dækning af det nordre Udløb, Baahuselv, blev der henlagt 4 store Galejer og nogle Skærbaade, og disse voldte Tordenskjold en Del Bryderi, da han ikke kunde forfølge dem op ad Elven. Resten af den svenske Vesterhavsfleete laa i de nordligere Havne; den var trukken derop for at understøtte Karl den tolvtes Angreb paa Norge, og Isen havde hindret den i at komme tilbage, inden Tordenskjold kom. Ved Marstrand, lidt Nord for Baahuselvs Udløb, laa saaledes, under Kommandør Sjöblad, 5 smaa Orlogsskibe, 1 Fregat, 1 Snau, 3 Skytskibe, 1 Stykpram og 2 Galejer, og endnu nordligere, ved Strømstad, laa 7 Galejer, 2 Pramme og 14 Transportfartøjer. Der manglede rigtignok Mandskab til alle Skibene, men ingen kunde vide, naar det kunde komme, saa Tordenskjold maatte være paa sin Post for ikke at blive overrumplet, især da han ingen smaa Fartøjer havde til at sætte mod de svenske Galejer.

Svenskerne foretog sig imidlertid ikke noget af Betydning. Af og til kom de from med deres Galejer, men gik

efter en lille Fægtning igen tilbage. Tordenskjolds Eskadre voksede hen paa Sommeren betydeligt, saaledes at han midt i Juli raadede over 7 Orlogsskibe, 2 Fregatter, 4 Skytskibe og Skytpramme, 2 Flydebatterier, 1 Bombarder-galliot og 4 Galejer. Han havde egentlig haft fem af de sidstnævnte, men en af dem, »Prins Kristian«, havde Svenskerne en Nat snappet fra ham. Det ærgrede ham, og han havde lovet sig selv, at det skulde blive dem en dyr Galej.

Saa stor en Magt havde Tordenskjold aldrig før haft under sig, og naturligvis var det ikke hans Hensigt at ligge ledig med den. Lige fra han kom op i Skærene, havde han holdt skarpt Øje med Marstrand; men han huskede, hvordan han havde brændt sig ved Gøteborg og Strømstad, saa det gjaldt om at være forsigtig. Desuden var Kongen selv sidst i Juni kommen til Norge for at føre Hæren. Der var Tale om, at der skulde sendes en hel Del Soldater ned for at angribe enten Marstrand eller Gøteborg; Tordenskjold turde derfor ikke rigtig vove noget for egen Regning. Han mærkede dog snart, at Kongens Hær næppe vilde udrette meget. Svenskerne vare blevne saa betuttede over den store Krigsmagt, at de ødelagde og sænkede deres Skibe ved Strømstad; men stort mere udrettede Hæren heller ikke. Tordenskjold indsaa, at skulde der gøres noget, kom han nok til at gøre det selv.

Allerede i Maj Maaned havde han sendt en paalidelig Mand i Land, som havde undersøgt hele Flaaden ved Marstrand og kunde melde ham, hvor mange Skibe der var, og hvor mange Kanoner paa hvert. En Præst inde i Landet havde ogsaa sendt ham et Brev med gode Oplysninger, men Tordenskjold vilde dog helst se selv. Han lod sig ro hen til nogle af de nærmeste Klippeholme, og spejdede derfra i sin Kikkert. Alt, hvad han saa, stemmede med, hvad der var fortalt ham; men han var endda ikke fornøjet. Denne Gang vilde han seje, hvordan det

saa gik. Derfor vilde han kende alle Forhold nøje, før han begyndte et Angreb. Saa fattede han en dristig Tanke, som næppe nogen anden Admiral end Tordenskjold var falden paa. Han klædte sig ud som Fisker, fik en Kurv med Fisk i en Jolle og sejlede op til Marstrand. Der gik han i Land, tog Kurven paa Nakken og gav sig til at gaa fra Dør til Dør for at sælge dens Indhold. Handel fik han ikke meget af. Han var for dyr med sin Fisk; men han fik set en hel Del, baade hvor Batterierne laa, og hvor mange Kanoner de havde. Saa roede han om Bord paa et Par af Orlogsskibene i Havnen; men heller ikke der var han heldig. Ingen vilde betale hans Fisk med den Pris, han forlangte. Først da det led mod Aften, blev han billigere, solgte sine Varer og sejlede igen om Bord.

Nu havde Tordenskjold sin Plan færdig. De store Skibe skulde blive liggende foran Gøteborg og passe paa, hvad der tildrog sig der, medens han selv med Skytskibene, Prammene og de lette Fartøjer vilde angribe Marstrand og dens stærke Fæstning Karlsten.

Lidt Nord for Marstrand ligger en Ø, Koøn; der land-satte Tordenskjold om Eftermiddagen den 21de Juli 6 til 700 Mand, dels Matroser, dels Landsoldater af det sjællandske nationale Regiment, for at anlægge et Batteri. Svenskerne begyndte straks at kanonere mod ham baade fra Karlsten og fra Skibene, men det gjorde ham ingen videre Skade. Batteriet maatte han imidlertid opgive at faa lavet, da de om Bord værende Landartilleriofficerer nægtede at hjælpe ham. Han maatte saa se at klare sig paa egen Haand. De to Kaptajner for de sjællandske Landsoldater, Kaas og Kleve, gik ham flinkt til Haande; de hindrede Svenskerne i at lande paa Øen, og indrettede sig selv en Lejr der under Skibssejl, da der ingen Telte var. Natten forløb nogenlunde roligt, men saa snart det blev lyst, toge Svenskerne for Alvor fat med Skydningen igen. Tordenskjold mente, at de den Dag skød over 1000

Skud med svære Kanoner, men de ramte dog kun en Soldat og en af Tordenskjolds Sluproere. Derfor var det naturligvis alligevel lidt uhyggeligt at færdes paa Øen, og navnlig var der en lang Dal, som Svenskerne bestrøge efter hele dens Længde, og som derfor var et noget usikkert Opholdssted. Med sin sædvanlige Sorgløshed havde Tordenskjold ladet sit Middagsmaaltid anrette i Græsset i denne Dal; men da en 36 Punds Kugle tog Anretningen bort foran ham, maatte han finde en roligere Spiseplads. Hen paa Eftermiddagen begyndte han at besvare Svenskernes Ild fra Flydebatteriet »Langemaren«, Skytskibet »Frederikshald« og Bombardergalioten »St. Johannes«.

I Løbet af Natten fik han 4 store 100 Punds Morterer bragte i Land tilligemed 40 mindre. Rigtignok havde et svensk Skib lagt sig for Enden af Langdalen, som Morternerne skulde slæbes opad, og bestrøg den hele Natten igennem; men Tordenskjold krydsede saa behændigt fremad, at han slap uden Tab. Ved Midnatstid havde han sine Morterer paa Plads, og ved Daggry begyndte han at lade dem kaste med Bomber paa de svenske Skibe. Da det havde varet et Par Timer, forstod han, at det var en let Sag at faa de svenske Skibe skudt i Brand; men hvorfor gøre det? Saa fik han jo ingen Glæde af dem. Han rettede derfor sin Ild mod Karlsten, og sendte henad Kl. 7 om Morgenen Kaptajnlieutnant Ployart ind med det Forslag til Kommandanten og de højere Søofficerer, at hvis de vilde udlevere ham Krigsskibene, saa vilde han ikke gøre Byen nogen Skade; men vilde de ikke det, saa skød han baade Skibene og Byen i Brand. Han havde rigtignok ingen synderlig Tro til, at dette Forslag vilde blive modtaget, og medens Ployart var borte, forberedte han sig derfor til at ro over og storme Byen. Kaas og Kleve gik med 200 Soldater i 8 Chalupper, og de 4 Skytskibe bleve halede frem for at dække dem med deres Kanoner, medens Galejen »Prins Karl« tog sig af et Battai ved Havn.

Det hele løb langt lettere af, end Tordenskjold selv havde tænkt. Saa snart Skytskibene havde givet deres første Lag, begyndte de svenske Orlogsmænd at synke. Chalupperne naaede uhindret over Vandet, fik kappet Bommene, som spærrede Havnen, og saa snart Soldaterne sprang i Land med Tordenskjold selv, Kaas og Kleve i Spidsen, trak Svenskerne sig hurtigt tilbage til Kastellet, og lode de Danske og Nordmændene være Herrer i Byen.

Forinden havde de dog boret deres Krigsskibe i Sænk, for at gøre dem ubrugelige; det saa Tordenskjold snart, og trods Kastellets Ild foer han ind imellem dem med sine Chalupper for at redde, hvad reddes kunde. Det var noget, som mindede om den herlige Dag i Dynekilen. Medens Kugler og Granater peb om Ørene, blev det ene Skib bordet efter det andet. Svenskerne havde dog gjort deres Arbejde ret forsvarligt. Af de 5 Orlogsskibe lykkedes det kun at faa det ene, »Varberg«, paa 44 Kanoner, flot, de fire andre sank; desuden blev der reddet en Fregat paa 18 Kanoner, en Skytpram og en stærkt armeret Galease. I alt blev der taget eller ødelagt 16 Skibe og 5 Batterier med tilsammen 479 Kanoner. For første Gang siden Af-færen i Dynekilen, kunde Tordenskjold sende Kongen et virkeligt Sejersbudskab. Det var ogsaa med tydelig Glæde, at han i sin Indberetning til Kongen skrev, at han haabede, Hans Majestæt var tilfreds med det Vederlag, der var taget for den tabte Galej »Prins Kristian«. Han sluttede med, at havde han blot 1000 Mand Soldater, skulde han nok inden tre Uger tage Kastellet.

Imidlertid satte Tordenskjold sig fast i Byen og tog selv sit Kvarter der. Skibene lod han hale noget længere bort, for ikke at faa dem ødelagte ved Kastellets Ild. Saa begyndte han at spekulere paa, hvorledes han skulde bære sig ad med at blive Herre over Karlsten. Fæstningen laa højt og utilgængeligt paa en Klippe; til at storme den, havde han ikke nær Folk nok, og at skyde den ned var i bedste

Fald et langvarigt og besværligt Arbejde. Dog Lykken, som saa ofte staar den dristige bi, hjalp ham denne Gang uventet hurtigt over alle Vanskeligheder.

Kommandanten paa Karlsten, Oberst Henrich Dankwardt, en Mand paa omkring 40 Aar, var en erfaren Krieger, som havde fulgt Karl den tolvte paa hans Krigstog og med Hæder tjent sig op paa Valpladsen; men dels forstod han maaske bedre at lyde andre end at befale selv, dels var hans Stilling virkelig meget vanskelig. Besætningen bestod, Matroser og Soldater tilsammen, af henimod 400 Mand; det havde vel været nogenlunde nok, hvis de vare til at stole paa; men det var de ikke. Størstedelen af Soldaterne vare Tyskere, af et sachsisk Regiment, Karl den tolvte havde bragt ind i Landet, og de var inderlig kede af at tjene paa den fattige Vestkyst, hvor der intet var at røve eller plyndre. Matroserne vare nærmest afhængige af deres egne Officerer, Kommandør Sjöblad og de andre, og de betragtede egentlig Sagen som afgjort, da Skibene vare tabte, og brød sig ikke stort om Fæstningen. Tilbage blev kun en lille Flok indfødte svenske Soldater paa ikke en Gang 100 Mand, og de kunde ikke forsvare Fæstningen, selv om de vilde.

Alt dette skaffede Kaptajn Kleve Tordenskjold Oplysning om. Da Kaptajnen havde stillet sine Folk paa Forpost i Udkanten af Byen, sneg han sig selv forklædt helt ind under Muren og hørte de tyske Vagter indbyrdes tale om, at de vare misfornøjede med Tjenesten og true med, at de vilde tvinge Kommandanten til Overgivelse hellere end at underkaste sig nogen Sult eller Nød. Saa snart Tordenskjold fik dette at vide, besluttede han at drage Fordel deraf. Han lod skrive nogle tyske Breve, hvori han fortalte, at det var hans faste Beslutning ikke at drage bort, før Karlsten var taget. Han havde Folk og Stykker nok til at sætte sine Planer igennem; men for at skaane Byen, vilde han opsætte sit Angreb. Enhver, som vilde

bidrage til at bringe Kommanten til at overgive Fæstningen, skulde faa en god Belønning. Disse Breve bleve spillede Besætningen i Hænde og gjorde, som Forholdene vare, naturligvis god Nytte.

Imidlertid var der endnu intet Spor af, at Kommandanten tænkte paa at ophøre med Modstanden. Søndag Eftermiddag, da Byen var taget, havde Tordenskjold ladet kaste nogle Bomber mod Fæstningen. En af dem var falden i en Materialbod, hvor der uforsigtigt var henlagt 3 til 4 Tønder Krudt. Boden blev naturligvis splintret. Ellers sprang kun tre andre Bomber i Fæstningen, og de gjorde endda ingen Skade. Tordenskjold saa nok, at paa den Maade kom han ikke langt; han trak sine Galejer og Pramme ud af Havnen og skød slet ikke hele Mandagen. Fra Fæstningen blev da ogsaa kun skudt meget lidt, da der intet var at skyde paa. Op paa Dagen kom der Brev fra Kaptajn Ole Budde om, at Svenskerne nu havde samlet saa mange lette Fartøjer paa Baahuselven, at der var stor Fare for, de brøde igennem og kom Marstrand til Hjælp. Det var en ret ubehagelig Efterretning; men Tordenskjold stolede paa sin Ven Budde. Den kække Kaptajn Tønder skulde spærre Udløbet med Fregatten »Stralsund«; Flydebatteriet »Spydstagen« skulde ogsaa blive sendt derhen tilligemed en Galease; men den var kun til at skræmme med, for der var ingen Folk paa den. Brevet sluttede saaledes: »Jeg forsikrer mig om Eders Vigilance, thi Gud forbyde, saadan en Malheur skulle ske, som I melder, da laa der et Fandens Puds. Her haver jeg ikke Ro, hverken Nat eller Dag, saa jeg haver Aarsag at ønske mig, jeg ikkun her havde den halve Budde.«

Ellers forsøgte Tordenskjold den Dag at komme ind i Fæstningen ad Skørtevejen. Blandt de fra Marstrand flygtede Indbyggere var der en Enke, som var Omgangsven med Kommandantens Familie; Dankwardt havde nemlig sin Søster og sine to smaa Døtre hos sig. Tordenskjold

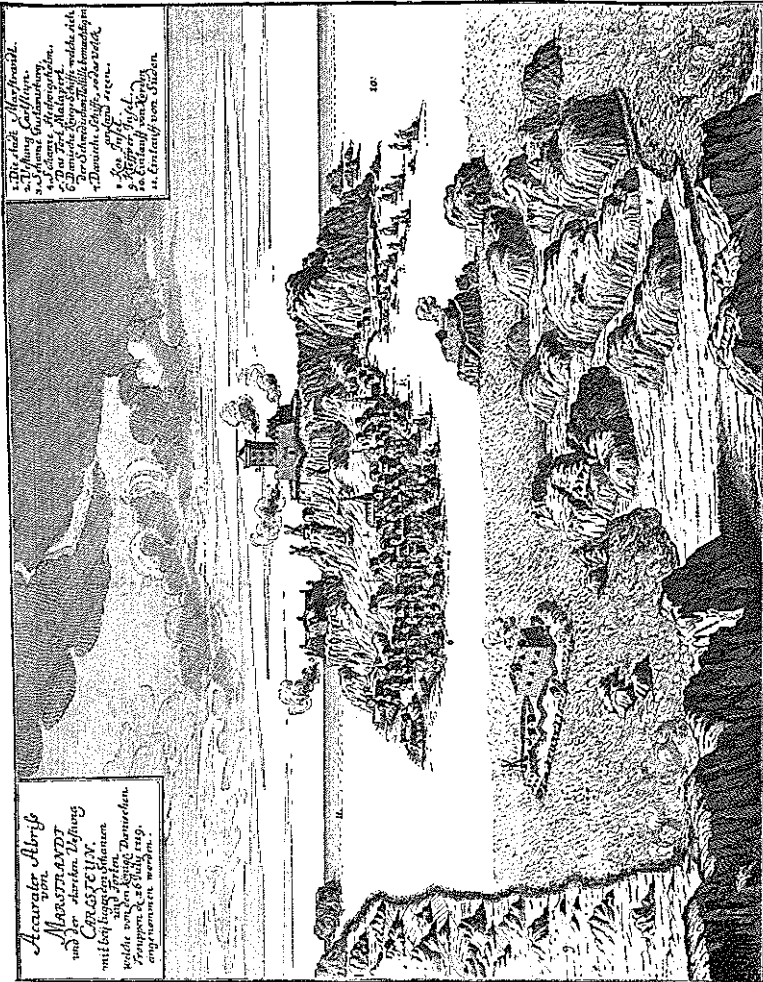
fik fat i Enken og fortalte hende en hel Mængde om den frygtelige Krigsmagt, han raadede over; han kunde tage Fæstningen i en Snub, naar han vilde. Det var blot for at skaane Byen og spare Menneskeliv, han endnu tøvede noget. Da han mente, Enken var tilstrækkelig ladet med nyt af den Slags, lod han hende slippe ind paa Fæstningen. Hun har vel sagtens der gjort sit til at ængste Kommandantens Omgivelser; men noget Resultat kom der ikke ud deraf.

Tirsdag Morgen begyndte Fæstningen at skyde, og Tordenskjold lod sine Kanoner svare, men den Skydning havde han nu en Gang ingen stor Tro til. Op paa Formiddagen sendte han derfor Kaptajnlieutenant Ployart til Kommandanten med et Brev, hvori han igen meddelte, at det kun var af Medlidenhed med Byen, han hidindtil havde undladt at angribe med Kraft; »for at hjælpe de arme og uskyldige Mennesker nogenlunde at conservere hvis de kan af Møbler og andet,« som han saa smukt udtrykte det. Han roste ogsaa Kommandanten for hans tapre Forsvar; men det nyttede ikke noget i Længden. Saa vist som han haabede at se Guds Ansigt og var en redelig Tjener af sin Konge, gik han ikke derfra, før Fæstningen var tagen. Kommandanten maatte gerne selv lade efterse de Forberedelser, der vare gjorte til Angrebet. Desuden kunde han faa Hjælp af Eskadren og ydermere var der 20,000 Mand paa Vejen fra Norge, som let kunde komme til ham.

Skydningen hørte nu op fra begge Sider, og Oberst Dankwardt sendte, efter hvad der fortælles, en Søkaptajn Utfall ned i Byen for at undersøge Forholdene der. Tordenskjold lod sine Folk opstille i Gaderne, og gik langsomt med den svenske Kaptajn hen langs Rækkerne; men saa snart de vare komne godt forbi, løb Folkene hen og stillede sig op i den næste Gade, saaledes at den svenske Officer fik Indtrykket af, at der var omtrent 1000 Mand i Byen,

Acavater Strife
von
MARSTRANDT
und der starken Ufving
CROSTEN.
mit bei liegensthanen
und fien. Dornen
gruppen & ab. 18. 19.
angewandte werden.

1. Die Stadt Marstrand.
2. Die Stadt Marstrand.
3. Die Stadt Marstrand.
4. Die Stadt Marstrand.
5. Die Stadt Marstrand.
6. Die Stadt Marstrand.
7. Die Stadt Marstrand.
8. Die Stadt Marstrand.
9. Die Stadt Marstrand.
10. Die Stadt Marstrand.
11. Die Stadt Marstrand.

Marstrand med Fæstningen Karlsten.

medens der i Virkeligheden ikke en Gang var halvt saa mange.

Oberst Dankwardt samlede nu alle Officererne til Krigsraad. De tyske Officerer af det sachsiske Regiment vilde straks give sig. Kommandør Sjöblad og Søofficererne stemte ogsaa for Overgivelse; Obersten indsaa da det frugtesløse i at tænke paa videre Modstand. Han lod de tilstedeværende Officerer underskrive en Protokol, og gav sig derefter til at forhandle om Overgivelsen. Tordenskjold var naturligtvis ikke paastaaelig i Smaating. Besætningen maatte gerne for ham drage ud med fuld militær Honnør og tage al deres Bagage med sig. Onsdag Morgen blev Overenskomsten underskrevet, og samme Eftermiddag skulde Fæstningen overgives. Henad den Tid gik Tordenskjold selv med 100 Soldater op til Fæstningsporten. Han fandt den lukket, bankede paa en Laage, og da den blev aabnet, gik han selv ind, fulgt af Kaptajnlieutenant Ployart, Lieutenant Grotschilling og nogle Sluproere. Han gik lige til Kommandantboligen og raabte til Obersten, hvad han biede efter, da Tiden alt var udløben. De 100 tyske Soldater trak straks ud, og de danske rykkede ind. Senere forlod ogsaa de svenske Soldater og Matroser Fæstningen.

Denne Gang gav Tordenskjold sig mod Sædvane ikke en Gang Tid til at skrive en Rapport. Der var jo heller ikke meget at skrive om. Den stærke Fæstning Karlsten var erobret, uden at det havde kostet en Mand Livet. Med denne Tidende blev Ployart sendt til Hovedkvarteret, og Tilfældet vilde, at han naaede det netop paa samme Tid som Lieutenant Paulssøn, der var afgaaet 2 Dage forud med Meldingen om Erobringen af Skibene og Indtagelsen af Byen. Kongen blev særdeles glad ved Efterretningen. Han gjorde Kaptajnlieutenant Ployart til Kaptajn.

Tordenskjold tog om Aftenen den svenske Kommandant om Bord i »Frederikshald« og hilste ham som en Gæst med 3 Gange 9 og 1 Gang 5 Kanonskud. Han kunde jo sagtens ødsle

lidt med Krudtet nu. Den næste Dag var der stor Middag paa »Laaland«, hvor baade Oberst Dankwardt, Kommandør Sjöblad og flere andre svenske Officerer vare til Stede; der blev spist og drukket paa det bedste, og Kanonerne bleve affyrede ved Skaalerne. Efter Bordet tilbød Tordenskjold Oberst Dankwardt at sejle ham og hans Familie til København, hvor Kongen sikkert vilde give ham et hæderligt Underhold. Men Dankwardt afslog Tilbudet. Han mente, han havde handlet, som han kunde forsvare det, og frygtede ikke for at fremstille sig for sine Landsmænds Dom. Havde han kunnet se lidt ind i Fremtiden, havde han dog maaske handlet anderledes. Han blev dømt til Døden som Forræder og henrettet uden for Gøteborg.

Tordenskjold havde nu faaet Blod paa Tanden. Det var gaaet saa let at tage Marstrand, saa det var vel værd at forsøge sig mod en anden svensk Fæstning. Kunde han tage Ny Elfsborg, var det en vigtig Erobring, som i høj Grad vilde lette et senere Angreb paa Gøteborg. Han havde faaet at vide, at Kongen tænkte paa at sætte 6000 Mand i Land paa Hissingen; var Ny Elfsborg taget, inden de kom, gik det saa meget lettere. Han havde jo en stolt Flaade under sig og dygtige, prøvede Chefer; at ligge ledig med dem, kunde han ikke forsvare. Alle Skytskibene, Prammene og Flydebatterierne bleve hentede fra Marstrand, og ved Midnatstid Onsdag den 2den August, Ugedagen efter at han havde erobret Karlsten, lod han sine mindre Fartøjer varpe ind under Fæstningen og begyndte Angrebet. Desuden fik han nogle Matroser med Haandmorterer sat i Land paa en lille Holm, hvorfra de kunde række Fæstningen.

Lidt efter Midnat aabnede Skibene deres Ild. »Lange-maren« og »Spydstagen« kastede Bomber fra deres 100 Punds Morterer, »Hjælperinden« og »Frederikshald« lode deres svære Kanoner spille. Galejenc og Fregatten »Stralsund«

gave efter Evne deres Bidrag til Legen. Først syntes det, som om alt skulde gaa godt. Ny Elfsborg svarede kun med enkelte Skud paa hele den Regn, der blev sendt ind over dem; men Kommandanten, Oberstlieutenant Lilje, var en klog Mand, som ikke smed sit Krudt bort i Mørke. Saa snart det blev lyst, gav han kraftig Svar paa Tiltale, og hele Dagen igennem brugte han sine Kanoner saa flinkt mod Skibene, at de havde svært ved at holde sig paa deres Pladser, og det, skønt Tordenskjold havde ladet et Par af Orlogsskibene lægge frem for at deltage i Kampen. Om Bord i de andre Skibe lod Tordenskjold holde Takkegudstjeneste for Sejren ved Marstrand, og senere lod han Besætningerne afløse Mandskabet paa Prammene og de andre Fartøjer, som vare i Ilden.

En Gang lød det vel, som om et Krudtmagasin sprang i Luften paa Fæstningen, men kort efter sprang to Kanoner paa Orlogsskibet »Sværdfisken« og dræbte og kvæstede adskillige Folk. Det gamle Skib tog saa megen Skade, at det maatte slæbes ud af Ilden.

Klokken henad 8, da Kampen havde varet i 18 Timer, hørte Skydningen efterhaanden op fra begge Sider, og snart efter saas et hvidt Flag vaje fra Ny Elfsborg. Tordenskjold var straks ved Haanden for at prøve sit gamle Middel. Han sendte en Baad ind med et Brev til Kommandanten, hvori han spurgte, om Obersten »havde end videre Behag udi at spilde mere Blod paa begge Sider,« for han havde ikke i Sinde at forlade sine Stillinger, inden han havde naaet sin Hensigt. Endnu var der Tid for Obersten til »at nyde en honnet Capitulation«, men drev han Sagen videre, vilde det gaa ilde. — Oberst Lilje lod kort svare tilbage, at det var ham forbudt at modtage Breve fra Tordenskjold, og at det hvide Flag kun betød, at han ønskede Hjælp fra Gøteborg. Uden Ordre fra Guvernøren i Gøteborg vilde han ikke give sig. Tordenskjold forsøgte en Gang endnu at sende en Parlamentær ind for at fore-

stille Kommandanten, at han dog ikke var saaledes afhængig af Guvernøren i Gøteborg; men Oberst Lilje afbrød alle Underhandlinger med det Svar, at saa længe han havde Lod og Krudt i Fæstningen, vilde han forsvare sig. — Tordenskjold saa nu, at med List kom han ingen Vegne; der var intet andet for end at prøve Magt igen.

Om Natten lod han sine Skibe hale noget bort fra Fæstningen, for at de kunde udbedre deres Skade; kun de to Flydebatterier holdt deres Stilling. Selv foer Tordenskjold Natten igennem fra Skib til Skib for at se, om alt var i Orden og opmuntre Folkene. Chefen for Skytskibet »Hjælperinden« havde mistet sit Ben; han døde snart efter. Kaptajn Tønder paa Fregatten »Stralsund« havde ogsaa faaet et Ben skudt over, men heldigvis sit Træben, som han bar siden han kæmpede under Sehested ved Rygen. Ellers vare Tabene ikke større, end at de let kunde erstattes, og hen paa Morgenstunden begyndte Angrebet igen.

Det var dog ikke Tordenskjold selv, som ledede det denne Gang. Kaptajn Ployart kom til ham med Melding om, at Kongen i egen Person vilde tage Marstrand og Karlsten i Øjesyn, og at Tordenskjold skulde være der for at tage imod ham og vise ham om. Det har næppe været Helten ukært at faa en god Grund til at forlade en Valplads, hvor han dog begyndte at mistvivle om at kunne udrette noget. Han gav Kommandør Hoppe Befaling til at vedblive Beskydningen, og drog selv til Marstrand. Hoppe fornyede Angrebet med al Kraft hele Torsdagen igennem og tildels den paafølgende Nat; men Svenskerne havde faaet frisk Mandskab og ny Ammunition fra Gøteborg, og fik ogsaa opkastet flere nye Batterier paa Land, saa Fredag Morgen maatte Angrebet opgives, og Skibene trække sig ud af Ilden med et ret betydeligt Tab af Folk og dygtigt forskudte. 4 store Mørsere, som vare bragte i Land, faldt i Svenskernes Hænder.

Det var nu kedeligt nok for Tordenskjold, at dette Angreb saaledes var mislykket; men Glæden over Marstrands og Karlstens Erobring var saa stor, at ingen talte videre om Uheldet for Ny Elfsborg. Desuden var Tordenskjold snild nok til at indsende en samlet Tabsliste for begge Kampe, saa det ikke kunde ses, hvad den sejrige og hvad den uheldige Fægtning havde kostet. Paa Grund af Modvind kom Kongen ikke til Marstrand før den 17de August. Paa den Dag modtog Tordenskjold ham der, og førte ham rundt paa Fæstningen. Kongen var særdeles naadig mod ham, udnævnte ham til Viceadmiral og tog af Admiral Gabels Bryst sit kongelige Portræt, indfattet i Guld med Diamanter, og gav Tordenskjold det at bære. Gabel fik Løfte om et nyt, naar Kongen kom hjem. Siden bød Tordenskjold Kongen og hans Følge til Fest i Kommandantens Hus, og ved Konfekten overrakte han Kongen to oliemalede Billeder, et forestillende Angrebet paa Marstrand, og et Karlstens Erobring, som Lieutenant Grotschilling havde malet. Majestæten var saa fornøjet, at han, uden at ytre nogen Uvillie, hørte paa Beretningen om Angrebet paa Ny Elfsborg, og gav en af Tordenskjolds Brødre et godt Præstekald i Norge, foruden at Enken, som var gaaet med Budet til Kommandanten, fik en aarlig Pension paa 100 Rdl. Selv fik Tordenskjold til Gave en sunken Spaniefarer, ladet med Jærn og Kobber. Den blev fisket op, og indbragte Helten smukke Penge. Senere blev der præget en Medaille til Minde om Sejren, som alle Skibscheferne fik præget i Guld til at bære i et blaat Baand paa Brystet; de andre Officerer fik den i Sølv.

Umiddelbart efter Besøget paa Marstrand sejlede Kongen hjem til Danmark. Fredsunderhandlingerne vare nemlig nu skredne saa vidt frem, at alle yderligere Krigsforetagender vare opgivne. De danske Tropper vendte igen hjem for Norge, uden at Hæren havde udrettet noget.

Ogsaa til Søs saa det ud til, at Krigen var forbi for den Gang. Tordenskjold opholdt sig i Marstrand, hvor han sammen med Admiral Judichær, Holmens Chef, havde travlt med at søge at faa de sænkede svenske Skibe tagne op. Eskadren foran Elfsborg blev bestandig formindsket, og midt i September bestod den kun af 3 Orlogsskibe, Skytskibet »Frederikshald« og 3 Galejer. De øvrige Fartøjer vare efterhaanden sendte til København, undtagen de to Flydebatterier »Langemaren« og »Spydstagen« og den næsten ødelagte Galej »Prins Karl«; de laa sammen med nogle Transportskibe ved en Ø uden for Baahuselv. Kanonerne vare tagne ud af dem, og Mandskabet fordelt paa de andre Skibe, paa en lille Vagt nær. Ved første gunstige Vind skulde de sejle op til Marstrand. Men inden det skete, saa Svenskerne deres Snit til at tage dem bort ved et rask Overfald. En Nat, da Vinden var gunstig, kom de uventet ud fra Baahuselv med 5 Galejer, erobrede uden Møje de forsvarsløse Fartøjer og bragte dem i Sikkerhed ind paa Elven, inden der kunde komme Hjælp fra de dansk-norske Orlogsmænd.

Det harmede naturligvis Tordenskjold, at Sligt var sket ved en Eskadre, som var underlagt ham, selv om han ikke direkte selv havde ført Kommandoen. Han svor at hævne det. Svenskerne skulde ikke have haft det sidste Ord i Striden ved Vestkysten. »Jeg skal revangere det, skulde jeg end derved vorde massaceret. En fin! De skal dyrt betale det,« skrev han til Admiralitetet. Han fattede derfor en dristig Plan, som viste, at Viceadmiralen ikke i Forvovenhed stod tilbage for Fregatkaptajnen paa »Løvendals Galej« og »Hvide Ørn«. Han vilde en Nat ro forbi Ny Elfsborg, trænge ind i Havnen og tage eller ødelægge alle de Fartøjer, der laa der, baade dem Svenskerne havde erobret og deres egne.

Angrebet skulde foretages udelukkende med Rofartøjer; det gjaldt derfor om at faa saa mange af dem som muligt,

men Skibene foran Elfsborg havde kun faa. Tordenskjold vilde derfor gerne have Fregatten »Hvide Ørns« Chalup med, og dertil behøvede han Admiral Judichærs Tilladelse. Lørdag Morgen den 7de Oktober gik han om Bord til Admiralen, og snakkede med ham i to Timer om, at faa Lov at laane Chaluppen; men han vilde ikke røbe, hvad han havde for, og Judichær, som derfor ikke forstod et Muk af det hele, sagde nej. Inden Tordenskjold gik fra Borde, fik han dog Lejlighed til at hviske til en Lieutenant, som havde tjent under ham ved Strømstad: »Jeg bruger i Eftermiddag en armeret Chalup, kom om Bord til mig med samme Kl. 2, men for alting, lad Admiralen eller Eders Chef ej vide noget herom.« Det var ægte Tordenskjoldsk saaledes at friste en Lieutenant til at handle mod alle tjenstlige Regler, og han bragte den unge Mand i en svær Kamp mellem Pligten, der bød ham blive, og Lysten, der bød ham følge Tordenskjold. Til sidst gik dog Naturen over Optugtelsen, og uden at ane, hvilke dumdristige Æventyr, der ventede, stjal han sig bort med Chaluppen og meldte sig i rette Tid.

Tordenskjold havde faaet samlet 3 dobbelte og 7 enkelte Chalupper, vel bemandede med udsøgte Folk fra Orlogsskibene. Den egentlige Udførelse af Foretagendet havde han betroet til den kække Kaptajn Ole Budde fra »Laa-land«, selv vilde han følge efter i et mindre Fartøj. Et Par Galejer skulde nærme sig Indløbet til Elven for at være ved Haanden.

Henad Aften roede Budde med sine Fartøjer langs den sydlige Side af Gøtaelven, forbi Ny Elfsborg og ind imod Havnen ved Gamle Elfsborg, hvor Svenskernes Skibe laa. Netop det utrolig dristige ved Foretagendet bidrog til, at det lykkedes. Saadan omtrent Kl. halv tolv, inden Maanen endnu var staaet op, hørte den svenske Vagtpost paa Land nogle Fartøjer ro mellem Ny Elfsborg og Batteriet paa Land ved Käringberget. Man raabte dem an og fik

til Svar: »Goda svenska«. Dermed lod han sig nøje, da der intet usædvanligt var i, at de svenske Fartøjer ved Nattetid færdedes paa Strømmen; men han meldte det dog til sin Kaptajn, som alarmerede Kompagniet. Vagtposten ved det næste Batteri hørte ogsaa Chalupperne ro; men da det længere ude liggende Batteri havde ladet dem passere, fandt han ingen Grund til at bryde sig videre om dem, og saaledes naaede Ole Budde og hans Folk uhindrede frem til Havnen. Ved Bolværket saas ikke et Menneske; men i Havnen laa 8 Skibe, nemlig Fregatten »Grev Mørner« paa 36 Kanoner, Galeasen »Kong Karl« paa 3 36 Punds og 6 18 Punds Kanoner og 40 Svingbasser, den store Galej »Vreden« og de erobrede Fartøjer, Flydebatterierne »Spydstagen« og »Langemaren«, Galejen »Prins Karl«, Bombardergaliotten »St. Johannes« og Krudtskibet »Langesund«. Kaptajn Budde og hans Matroser entrede straks om Bord i disse Fartøjer og traf Forberedelser til at søge at faa dem bragt ud, medens Kaptajn Kleve med 30 Soldater af det sjællandske nationale Regiment gik i Land for at overrumple Vagten. Sjællænderne havde blaat Underfor i deres Vaabenfrakker. Kaptajn Kleve havde ladet dem vende Foret ud ad, saa de kom derved til at ligne svenske Soldater. 30 Skridt fra Vagtbygningen bleve de anraabte af Skildvagten; men Kaptajn Kleve svarede paa godt svensk, at han ej behøvede at raabe saa højt; det var Venner, der kom fra Galejerne paa Baahuselv med danske Fanger, som skulde til Gøteborg; men da det baade var mørkt og koldt, vilde de gerne varme sig lidt i Vagtstuen. Han bad derfor Skildvagten vise dem Vejen derhen. Skildvagten tog Historien for gode Varer og gik selv foran og viste Vej. Saa snart Kaptajn Kleve naaede Vagtbygningen, lod han sine Folk omringe den og stikke deres Musketpiber ind gennem Vinduerne. Selv traadte han ind i Vagtstuen med en spændt Pistol i Haanden og spurgte det søvndrukne og torbavsede Mandskab, om de vilde have

Kvarter. Soldaterne stode raadville; men Vagtkommandøren, en ung Fændrik, sprang op fra Bænken og trak sin Kaarde, i det han raabte: »Hvad! Kvarter!« I det samme strakte Kaptajn Kleve ham til Jorden med et Pistolskud, de sjællandske Soldater skøde en Salve ind af Vinduet, og den øvrige Vagt paa 24 Mand overgav sig uden Modstand.

Imidlertid havde Kaptajn Buddes Konstabler fornaglet de 24 Kanoner i Batteriet ved Havnen. Saa snart Soldaterne kom tilbage fra Vagten, sendte de deres Fanger ned i Chalupperns og besatte selv Bolværket. Musketsalven havde vel kaldet de nærmeste svenske Kompagnier til Vaaben; men da de i Mørket ikke kunde se, hvor stærk deres Fjende var, holdt de sig paa Afstand, saa meget mere som Matroserne, der vare ved at faa Skibene ud, gjorde et saadant Raab og Spektakel, at Svenskerne troede, der var mindst 1000 Mand.

Da Kommandanten paa Ny Elfsborg hørte al denne Støj inde i Havnen ved Nattetid, sendte han en Baad af Sted for at faa at vide, hvad der var i Vejen. Lidt ude paa Elven møder Svenskerne en anden Baad. »Wer da?» raabte den kommanderende. »Tordenskjold«, lød Svaret. »Vend kun om og sig Kommandanten, jeg er her for at lære ham at vaage.« Svenskeren roede hurtigt tilbage til Fæstningen, hvor der straks blev slaaet Alarm.

Tordenskjold naaede Havnen, netop som Budde var ved at varpe Skibene ud; men nu kom der en slem Ting i Vejen. Det var de Skibe, Svenskerne havde sænket for at spærre Løbet; det var næsten ikke muligt i Mørket at finde ud imellem dem. Galejen »Vreden« og Galeasen »Kong Karl« kom straks paa Grund, da de kom ud, og Tordenskjold lod dem derfor tænde i Brand. De blussede hurtigt op, og da de, mod Forventning, havde Krudt inde, sprang de i Luften midt mellem de dansk-norske Chalupper, heldigvis uden at gøre nogen Skade. Ilden og det vældige Knald ved Sprængningen, bragte alle Svenskerne paa Benene.

Soldaterne ilede til deres Samlingssteder, og Beboerne flokkedes ved Kysten for at se, hvad der var paa Færde. Det regnede med Skældsord over vore Matroser, og de gave Svar paa Tiltale, alt imens de sled ved Aarene.

Galejen »Prins Karl« og Fregatten »Grev Mörner« slap heldige forbi de sunkne Skibe; dog maatte Fregatten senere tændes i Brand, da den var for tung at slæbe og Vinden ugunstig. Tordenskjold bestemte sig snart til at sætte Ild paa de øvrige Fartøjer i Havnen, og de brændte ogsaa undtagen de to Flydebatterier, som gjorde deres Bygmester, Admiral Judichær, saa megen Ære, at Ilden ikke vilde bide paa dem. Galejen »Prins Karl« var saaledes det eneste Fartøj, som blev erobret, de andre maatte Tordenskjold nøjes med at ødelægge; men hans dristige Plan var lykkedes, og han havde sagt Svenskerne Tak for deres sidste Besøg hos ham.

Søndag Formiddag under Gudstjenesten kom Tordenskjold roende til Marstrand. Alle havde hørt Skydningen og Braget af de sprængte Skibe om Natten og vare meget spændte paa at faa at vide, hvad der var sket. Tordenskjold gik ganske rolig ind i Kirken og satte sig i en af de forreste Stole ved Siden af Admiral Judichær. Admiralen ønskede ham velkommen og spurgte, hvorledes det var gaaet; Tordenskjold svarede intet, men trak paa Skuldrene, hvorfor Judichær var meget nedslaaet. Efter Gudstjenesten gik de to Admiraler op paa Fæstningsvolden. De dansk-norske Galejer vare da ved at ro ind i Havnen, og Judichær saa med Forbavselse, at medens der var roet 3 bort, kom der 4 hjem. Han fik saa Beretningen om Nattens Tildragelser, og ønskede af Hjærtet sin unge Medanfører til Lykke.

Tordenskjold besluttede selv at bringe sin Konge Budskabet om Kampen ved Elfsborg. Han sejlede med en dobbelt Chalup ned til København, og kom der netop paa Majestætens Fødselsdag den 11te Oktober. Frederik den fjerde modtog ham naadigt som altid, hørte med Glæde

Beretningen om hans sidste Bedrift, og befalede ham med det samme at blive i København. Den 24de Oktober 1719 blev Tordenskjolds Viceadmiralflag strøget paa »Laaland«. Det kom aldrig mere til at vaje fra nogen dansk-norsk Orlogsmænd.

Freden i Frederiksborg endte den 3die Juli 1720 den langvarige Krig. Med hvor store Forventninger end Kadet Peter Wessel havde tiltraadt sin første Kommando paa »Ormen«, havde han dog næppe tænkt, at Freden skulde finde ham som Viceadmiral Peter Tordenskjold, Kongens og Folkets erklærede Yndling, og en Helt, hvis Navn var kendt langt ud over de nordiske Rigers Grænser. Men nu var Freden kommen, og den bragte Virksomhed af en hel anden Art. Han fik Sæde i Admiralitetet, og skulde sammen med de andre Admiraler, alle langt ældre end han, drøfte økonomiske Spørgsmaal og tage Del i den vidtløftige Administration. Det var ikke nær saa morsomt som at slaas med Svenskerne, og desuden passede hans Evner daarligt til en saadan Gerning. Tordenskjold kedede sig snart i København. Hvor høj Pris han end satte paa Kongens Naade, trivedes han dog ikke i Længden ved Hove; og de lystige Gilder i det pragtfulde Hjem paa Kristianshavn kunde ikke vedblivende adsprede ham, selv om de voldte Naboerne Uro nok, naar han lod fyre med Kanoner i Gaarden ved Skaalerne. Han vilde uden Lands og se sig lidt om; maaske gik han ogsaa i Giftetanker. En engelsk Lord havde en Gang omtalt for ham, at en smuk, ung Englænderinde, med 80,000 Pund i Medgift, var saa indtaget i hans Helter, at hun sikkert ikke gav ham en Kurv. En smuk, ung, fornem Hustru var ret noget for Tordenskjold, og 80,000 Pund kunde han godt bruge. I hvert Fald var det vel værd at se, om Lorden foer med løs Tale. Altsaa Tordenskjold vilde paa Rejser til Lands. Frederik den fjerde var ikke synderlig tilfreds dermed. Han vidste, hvor liden Menneskekundskab den unge Admiral

havde, og hvor svært det faldt ham at tvinge sit opbrusende Sind. Kongen vilde dog ikke forbyde ham at rejse, han nøjedes med at raade fra. Tordenskjold fulgte ikke Raadet og rejste.

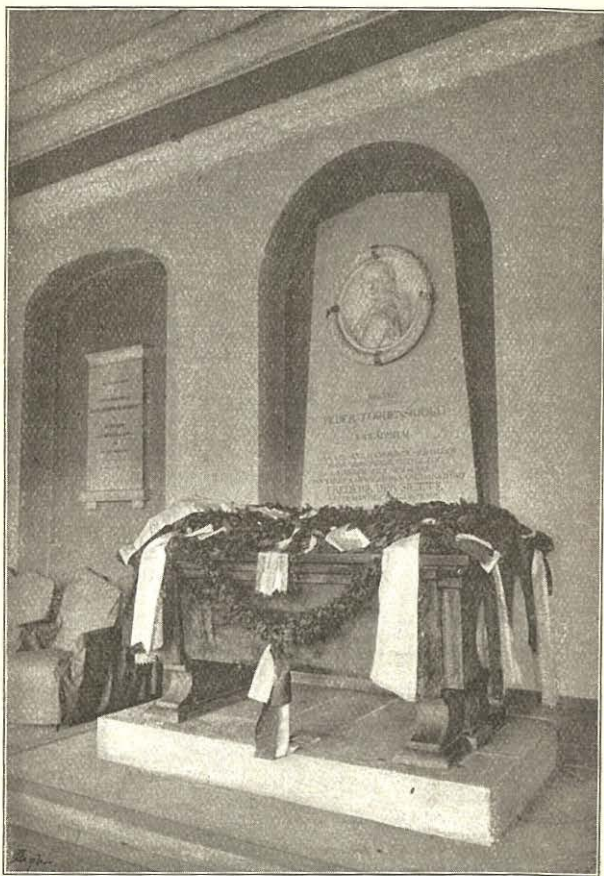
Den rige Købmand Lehn paa Kristianshavn, som var Tordenskjolds Husvært, havde bedt ham om at tage sin Søn med paa Rejsen. Under Opholdet i Hamborg hændte det nu, at den unge Lehn, sammen med en Dr. Limbeck, besøgte den svenske eller rettere livlandske Oberst, Jakob Axel Stael von Holstein, som paa Gennemrejse opholdt sig i Byen; samme Oberst skulde, efter hvad der sagdes, eje et mærkeligt Dyr, en Slange med 9 Hoveder, som Feltmarskalk Königsmark skulde have ført med fra Prag, og som Oberstens Hustru havde bragt ham i Medgift. Doktoren vilde se det mærkelige Dyr; men det var udlaant til en Købmand Dreyer, og medens der gik Bud efter det, satte Obersten og Doktoren sig til at spille. Obersten vandt 15 eller 20 Dukater. Den unge Lehn blev ked af at være Tilskuer, bad om at maatte deltage i Spillet og tabte 350 Dukater til Obersten. Saa mange Penge havde han ikke hos sig, han lovede derfor at bringe dem næste Dag, men glemte at holde dette Løfte. Rimeligvis har han fortalt Tordenskjold, at han var bleven trukken op i falsk Spil, og Tordenskjold har uden videre Prøve fæstet Lid til sin unge Rejsefælles Udsagn.

Nogen Tid efter var Tordenskjold i Byen Hannover Gæst hos Kammerpræsident Görtz. Medens han der stod i Samtale med den engelske Gesandt, nærmede Oberst Stael sig til dem. Gesandten spurgte, om de to Herrer kendte hinanden. Stael svarede ja; de havde mødtes i Hamborg; men Tordenskjold afbrød ham heftigt med de Ord: »Nej, min Herre, jeg har aldrig set Dem.« Lidt efter begyndte Tordenskjold at tale om, at der fandtes Folk i Hamborg, der lokkede unge Mennesker til sig ved at foregive at forevise Slanger med ni Hoveder, for senere at trække dem

op i Spil. Stael svarede hertil, at det var ham, der ejede det mærkelige Dyr, men han havde aldrig bestjaalet nogen. Tordenskjold vedblev dog sin Paastand, og Ordskiftet gik efterhaanden over til temmelig højrøstet Skænderi. Stael bad Tordenskjold ikke yppe Kiv her, af Hensyn til de høje Gæster, som vare nærværende, og opfordrede ham til at følge med ud i Forværelset, for at han der kunde forklare sig. Da de kom derud, vilde Tordenskjold have Obersten til at trække sin Kaarde, for at de straks kunde afgøre deres Mellemværende, men Stael foreholdt ham, at Kammerpræsidentens Forværelse, midt mellem alle Lakajerne, ikke var et passende Sted for dem til at duellere; de maatte hellere mødes næste Dag. Tordenskjold sagde da, at vilde Obersten ikke slaas straks, var han en »Jeanfutel«, og derover blev Stael saa vred, at han slog Admiralen med sin Stok i Hovedet. Derefter vilde han trække sin Kaarde, men da han fik den ud af Beltet, blev Skeden siddende paa Klingen. Tordenskjold havde imidlertid givet ham en fem-seks Stokkeslag, som Obersten søgte at asparere med Kaarden. Saa kom de til at brydes, og Stael blev kastet om i Skarnet i Porten.

Naturligvis kunde denne Sag ikke ende saaledes. Stael sendte sine Sekundanter til Tordenskjold og udfordrede ham. Tordenskjold modtog Udfordringen, og overlod sin Modstander Valget af Vaaben. Det blev da bestemt, at de skulde mødes 3 Dage derefter, Tirsdagen den 12te November, tæt hinsides Hannovers Grænsen, i det Hildesheimske, og at Vaabnet skulde være Kaarde. Tordenskjolds Sekundant var den hannoveranske Oberstlieutenant Münnichhausen, Staels den svenske Generaladjutant Sicre. Desuden var der over 20 hannoveranske Officerer til Stede som Vidner. Tordenskjolds trofaste Kammertjener, Kold, var fulgt med sin Herre. Han havde været opfyldt af bange Anelser om, at denne Strid vilde ende ulykkeligt, og gjort hvad han kunde for at hindre den. Hans Beretning om

Enkelthederne ved den sørgelige Kamp er ogsaa saa forvirret, at det maa antages, han har været aldeles overvældet af Tanken om sin kjære Herres Fare. Der er næppe nogen

Tordenskjolds Gravmæle.

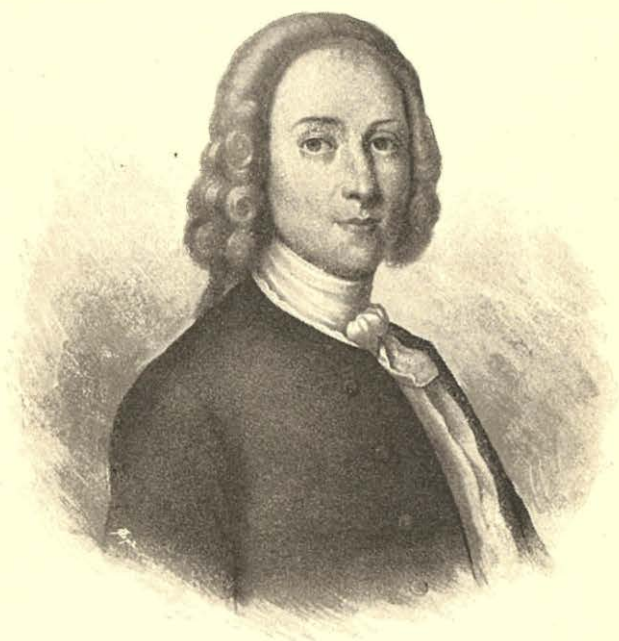
Grund til at tro, at en Duel, som havde saa mange Vidner, ikke skulde være foregaaet rigtigt efter Datidens Duelregler. Tordenskjold fægtede daarlige, og da han blottede sig ved

et Udfald, ramte hans Modstanders Kaarde ham under det højre Bryst og overskar Pulsaaren. Oberst Stael forsikrede de omstaaende, at det var sket imod hans Vilje, han havde kun villet saare Admiralen let. Derpaa flygtede han. Tordenskjold segnede om i den trofaste Kolds Arme og udaandede kort efter.

Saaledes endte Tordenskjolds daadrige Liv, kun kort efter, at han havde fyldt sit 30te Aar, og faa Maaneder efter at Freden var sluttet. Han var et ægte Krigens Barn, og man fristes næsten til at sige, at et højere Forsyn styrede Stael von Holsteins Kaarde, da den overskar Heltens Livstraad. Han døde, just som hans Livsværk var gjort; men Mindet om hans dristige Mod og forvovne Heltegerninger er siden bestandig bleven fortalt fra Slægt til Slægt, og har gjort hans Navn kendt og elsket i Danmark og Norge, som maaske ingen anden nordisk Helts. Hans Lig blev ført til København og nedsat i Iivælvingerne under Holmens Kirke. Frederik den sjette lod det optage og hensætte i en sort Marmorkiste i Kapellet, hvor ogsaa Niels Juls Gravmæle findes. Paa Kisten findes indhugget de tre Navne:

Dynekilén. — Marstrand. — Elfsborg.

PEDER COLBJØRNSEN.

ANNA, HANS OG PEDER COLBJØRNSSEN.

I Sørums Præstegaard i Norge sad ved Overgangen fra det 17de til det 18de Aarhundrede Hr. Colbjørn Thorstensen som Præst. Han kunde ligesom Peter Wessels Fader, den gamle Raadmand i Trondhjem, rose sig af at have 18 Børn omkring sig. Først var han gift med Anna Jakobsdatter Kraft, og blandt de Børn, hun skænkede ham, var en Datter, opkaldt efter Moderen og født i Aarene nærmest efter 1660. Hun blev gift med Kapellanen paa Sørums, Magister Jonas Ramus, og flyttede i 1690 med ham til Norderhov i Ringerike, hvor han var bleven Præst. Inden hun flyttede bort havde Faderen dog giftet sig igen, og to raske Halvbrødre, Hans og Peder, sprang omkring i Hjemmet. Deres Moder var Katrine Stub, en Datter af den bekendte Krigsmand og Præst, Magister Keld Lauritsen Stub. Han var en mærkelig Mand. Han var født i Halland i den Tid, det var dansk, og havde studeret i København; men saa tog han Krigstjeneste i Nederlandene, og tjente sig op til Officer ved Ingeniørerne. Ved sin Hjemkomst byttede han igen Uniformen med den sorte Kjole og blev Præst i Kristiania. Da han engang talte der i Kirken, blev han genkendt af en gammel Krigskammerat, som højlig tor-

bavset raabte til ham: »Kilian, hvem Pokker har sat dig paa Prædikestolen.« Da Svenskerne 1643 uden Fejdebud brød Freden, fik Norges Statholder, Hannibal Sehested, ham til igen at drage Kaarden. Han fik Overopsyn med Grænseposterne i Akershus Len, og drog, fulgt af 12 Ryttere, saa længe Krigen varede, fra Post til Post, og holdt alt i god Orden; men da Freden kom, blev han igen Præst, steg til Provst og døde 1663 under Prædikenen anden Paaskedag.

De to Dattersønner, Hans og Peder, havde aabenbart taget Arv efter Moerfaderen; som han, vare de lige flinke og virksomme, enten det gjaldt Fredens eller Krigens Gerning. Magister Stub havde dog ligget en Snes Aar i sin Grav, da Drengene bleve fødte; men deres langt ældre Svoger, Kapellanen Jonas Ramus, har sikkert kunnet fortælle dem om ham; for han havde levende Interesse for alt, hvad der var sket i svundne Tider. Han vandt snart Navn som teologisk Forfatter, men ved Siden deraf dyrkede han Historien, om ikke altid med Held, saa dog sikkert med Kærlighed.

I Præstegaarden voksede Drengene saaledes op; men Lyst til at læse til Præst fik de ikke. Hvorledes de tilbragte Ynglingeaaarene, vide vi ikke noget om; men paa den Tid, da Karl den tolvte truede med Indfald i Norge, kort efter Nytaar 1716, træffe vi dem som velhavende Købmandsfolk i Frederikshald. Der havde de en rig Morbroder boende, kan hændes han har ført dem til Byen. De dreve Trælasthandel og ejede desuden Gaarde paa Landet, hvor de havde deres eget Savbrug. Den ældste af Brødrene, Hans, var den Gang omtrent 36 Aar gammel, og havde alt i 13 Aar været gift med Dorothea Nielsen; hun døde fra ham under Krigsaaret. Den to Aar yngre Peder var endnu ugift, men havde sin egen Gaard, hvor Søsteren, Maria, førte Hus for ham. Deres Forretning skaffede dem mange Forbindelser paa den anden Side Grænsen; de bleve derved i Stand til bedre end de fleste andre at holde sig underrettet om, hvad der foregik der.

ANNA COLBJØRNSEN.

I Efteraaaret 1715 var Karl den tolvte vendt hjem fra Stralsund. Ved Nytaarstid havde han faaet samlet en Hær ved det tilfrosne Øresund og tænkte paa at hjem søge Sjælland; men midt i Januar blæste det op til en tre Dages Storm, som splittede Isen og lagde aabent Vande mellem Karl og hans Modstander. Den svenske Løve maatte se sig om efter et andet Bytte og besluttede at slaa ned paa Norge. Han vilde nytte Tiden, medens alle Vanddrag vare frosne, til at trænge frem til Kristiania. Med 3000 Mand gik Kongen selv fra Holmedal over Høland og Blakier, den korteste Vej, mod Norges Hovedstad; sydligere rykkede General Grev Mörner ind i Landet med 6000 Mand, delte i to Kolonner. Greven trængte selv med den ene frem til Moss, medens den anden under General Ascheberg skulde holde Øje med Frederikshald og Frederiksstad og Besætningerne der.

Kong Karl naaede sit Maal. Det lykkedes vel den gamle General Lützow, som var højstbefalende i Norge, at hindre Svenskerne i at trænge Nord fra frem til Kristiania; men da Kong Karl saa drog sønder paa, forenede sig med Grev Mörner ved Moss, og over den frosne Bunde Fjord igen nærmede sig Byen, formaaede Nordmændene ikke at standse ham. De tændte deres Magasiner i Brand, kastede en stærk Besætning ind paa Akershus og gik tilbage til Drammen. Den 21de Marts 1716 rykkede Karl den tolvte ind i Kristiania; der blev han over en Maaned uden egentlig at udrette noget. Han kunde ikke tage Akershus, og han vilde heller ikke for Alvor angribe Nordmændene ved Drammen. Rundt omkring i Landet blussede Krigen op, snart her snart der, Snaphane-Krigen, som Svenskerne kendte saa godt fra Skaane. Mange Nordmænd gave smukke Beviser paa Fædrelandssind og Mod, da det gjaldt om at jage de ubudne Gæster af Landet; men næppe nogen vovede og ofrede saa meget som Familien Colbjørnsen.

Den første af Familiens Medlemmer, som Svenskerne fik Lejlighed til at stifte rigtig Bekendtskab med, var Præstekonen paa Norderhov, Fru Anna. Medens Karl den tolvte laa i Kristiania, sendte han Generalkvartermester Axel Löwen med en 5—6 Hundrede Dragoner op Nord paa gennem Hakkedal, for senere Vest om Tyri Fjord at falde Nordmændene i Ryggen. Bønderne sinkede dog Svenskernes March saa meget ved at spærre Vejen med fældede Træer, at der blev Tid til at sende Bud til General Lützow om den Fare, der truede. Da Svenskerne naaede til Norderhov Præstegaard ved Nordsiden af Tyri Fjord, stod Oberst Oetken ikke langt fra dem med halvfemte Hundrede norske Dragoner ved Gaarden Steen. Derom vidste Axel Löwen ingen Besked, men Nordmændene vare bedre underrettede.

Generalkvartermesteren tog ind i Præstegaarden med saa mange af sine Folk, den kunde rumme; de andre søgte Ly mod det barske Vejr i et Par nærliggende Gaarde, eller nøjedes med at bivakere under aaben Himmel. Præsten var syg og kunde ikke tage sig af de tvungne Gæster; men hans Hustru var desto opmærksommere mod dem. Ingen kunde se paa hende, at det var Fjender, hun skulde beværte. Alt det bedste i Huset kom frem fra Fadebur og Kælder, og ikke med en tvær, vranten Mine; tværtimod, hun var lutter Smil og Elskværdighed, og nødte endog de fremmede til at tage rigeligt til sig, ikke mindst af de kraftige Drikkevarer. Ved Bivuaken flammede Baalene lystigt til Glæde for de svenske Soldater i den kolde Nat og til Vejledning for Nordmændene, hvis Spejdere stadig færdedes i Nærheden. Generalkvartermesteren gjorde vel sit bedste for at hindre Folkene i Præstegaarden i at meddele noget til deres Landsmænd; men Anna Colbjørnsdatter kunde man da ikke nægte at sende sin Pige ud af Gaarden; hvor skulde hun ellers skaffe Maden fra til de mange Munde?

ANNA COLBJØRNSEN BEDER OM TILLADELSE TIL AT SENDE SIN PIGE BORT.

Og var Pigen først ude af Gaarden var det svært at passe paa, hvem hun talte med.

Det var Lørdag Aften den 28de Marts Kl. 10, at Svenskerne kom til Norderhov. Der blev ingen Lørdagsfred i Præstegaarden den Aften eller Nat. Lystigheden varede til over Midnat, og næppe havde Søvnens begyndt at sænke sig over de trætte svenske Krigsmænd, før de bleve skræmmede op igen ved Nordmændenes Kampraab. Det var Oberst Oetken og hans Dragoner, som kom over dem, vejledede ved den snilde Præstekones Bud. Modstanden blev kun kort. Generalkvartermesteren maatte selv give sig fangen med 130 af sine Folk; omtrent 40 Mand faldt i Kampen; Resten søgte at slippe tilbage til Kristiania, men Bønderne vare haardt efter dem, og adskillige maatte lade Livet eller give sig fangne, saa det blev kun en lille Flok, som naaede tilbage for at melde Karl den tolvte, hvorledes det var gaaet Axel Löwen og hans Mænd.

Fortællingen om Anna Colbjørnsdatters kække Færd gik baade den Gang og senere fra Mund til Mund mellem Nordmændene, og som altid blev der efterhaanden pyntet mere og mere paa den, indtil en fornuftig Kritik igen tog den under Behandling og førte den tilbage til den oprindelige Skikkelse. Den raske Præstekone maa vel give Afkald paa at være den, der mere end nogen anden havde Æren for Nordmændenes Bedrift, men hendes Mod og Snildhed var dog en god Hjælp for Oetkens Dragoner.

Medens dette gik for sig paa Kristiania Kanten, havde General Ascheberg sin Hyre med at holde Styr paa Nordmændene nede i Egnen ved Frederikshald. Kommandanten paa Frederikssten, Oberstlieutenant Brun, var en tapper og dygtig Mand, og han havde under sig omtrent 1500 Mand af Norges bedste Folk. Borgeine i Byen gav ikke Soldaterne noget efter i Mod og Lyst til at stride mod Fjenden, selv om de selvfølgelig maatte vige for dem i krigersk Duelighed.

Hans Colbjørnsen var ved den første Efterretning om det truende Indfald rejst ned til København for at bede Kongen om at sende Hjælp og tage sig af de mange, som bleve drevne fra Hus og Hjem ved Krigen; men Peder blev tilbage og var Sjælen i alt, hvad Frederikshalds Borgere udrettede i de minderige Krigsaar. Det kedeligste var, at han og Kommandanten ikke kunde forliges. General Lützow havde givet Peder Colbjørnsen Fuldmagt til at kommandere helt selvstændigt over sine Folk, og det holdt Kommandanten, som rimeligt var, ikke rigtigt af; han vilde helst have lidt Haand i Hanke med, hvad der skete i og omkring Fæstningen; imidlertid vare de begge for gode Fædrelandsvenner og brave Mænd til ikke at hjælpe hinanden efter Evne mod Fjenden ved enhver Lejlighed.

Den første Gang, Borgerne vare ude paa Togt, var en Gang midt i Marts. Fra Fæstningen fik man Øje paa en Afdeling svenske Ryttere i Egnen og skød Allarm. Da det hørtes i Byen, bleve en Del unge Karle enige om, at de vilde ud for at se, hvad der gik for sig derude. Da de ikke vidste, hvor stærk Fjenden var, fik de et Kommando Soldater, under Lieutenant Even Kraft, med sig; men derved bleve de sinkede saaledes, at Fjenden var borte, da de kom. For at være hurtigere parat en anden Gang, bleve de enige om at danne et Frikompagni. Planen blev straks udført, og Peder Colbjørnsen blev valgt til Kaptajn, 4 andre Borgere bleve Lieutenanter, blandt dem to Brødre Wærn, af hvilke den ene senere blev gift med Colbjørnsens Søster, Karen. Fra selve Byen meldte der sig omtrent 50 unge Mænd som frivillige; men da Colbjørnsen ikke syntes, at det var nok, fik han Arbejdsfolk med fra sit Savværk i Tistedalen, og bragte derved Kompagniet op til 109 Mand.

De frivillige fra Frederikshald bleve hurtigt kendte og farlige Modstandere for alle mindre svenske Afdelinger, som færdedes i Egnen. Snart ene, snart sammen med mindre Afdelinger af Garnisonen, lagde de sig i Baghold for Sven-

skerne og vanskeliggjorde derved deres Forbindelse med Hjemlandet. Svenskerne bleve saa forbitrede derover, at de sagde, de vilde behandle dem ligesom Snaphanerne i Skaane, og hænge dem, naar de faldt i deres Hænder, og Kommandanten paa Frederikssten søgte i den Anledning at faa Colbjørnsen og hans Folk til at sværge til Fanen, og blive rigtige Soldater; men de vilde hellere vove Halsen og beholde Friheden.

Fire Dage efter at Kompagniet var oprettet, gik Lieutenant Wærn og ekserserede med det i Tistedalen, saa fik han Øje paa en Trop svenske Ryttere og sendte Bud ind til Kaptajnen, at her var noget at gøre. Peder Colbjørnsen kom hurtigt ud; men Svenskerne vare da borte. De uøvede frivillige have vistnok ogsaa fundet, at Fjenderne vare dem lidt for mange; men Colbjørnsen forstod at sætte Mod i dem. »I skal ikke frygte, om Fjendens Folk ere mange, det har dog ingen Fare,« sagde han til dem, »thi de fleste ere Silkeryttere og ej vante til Krig.« Silkeryttere vare Nordmændenes Øgenavn til de Ryttere, som Lensmænd, Fogder og Præster i Sverige maatte stille; dem frygtede man ikke saaledes som de gamle Ryttere, der havde været med i Tyskland, Polen og Rusland. Endnu samme Nat overfaldt en Afdeling af Colbjørnsens Folk Aschebergs Forposter og dræbte 18 Mand. Det var ogsaa flinke Befalingsmænd, de havde faaet, som kunde bøde paa Folkenes Mangel paa Øvelse. Engang laa Lieutenant Wærn med 20 Mand bag en Spærring ved en Skovvej; da Svenskerne kom, skød Nordmændene i første Salve en Lieutenant og 3 Mand; men Svenskerne lode sig ikke forskrække og lavede sig til at storme. Nordmændene bleve bange, da de saa det, og løb deres Vej, saa Lieutenant Wærn stod ene tilbage. Han lod sig dog ikke gaa paa deraf, men kommanderede med høj Røst: »De to bagerste Geledder færdig til at skyde.« Da Svenskerne hørte det, vilde de

dog ikke have to Salver til, og trak sig hurtigt tilbage, saa Lieutenant Wærn stod ene paa Valpladsen.

I Enningdalen, nær Frederikshald, laa den svenske Ritmester Lehman med et Kompagni Ryttere og to Kompagnier Bondesoldater til Fods, dem vilde den gæve Klokke Ole Svendsen Bakke gerne i Lag med. Han gik derfor til Colbjørnsen og foreslog ham at overfalde dem. For at skaffe sig nærmere Underretning, gav Colbjørnsen Klokkeren en Rulle Skraa og sendte ham ud for at sælge den til de svenske Soldater. Listen lykkedes, og da alt var vel forberedt, samlede Colbjørnsen hele sit Kompagni, fik 40 Soldater med under Lieutenant Even Kraft og drog af Byen. Endnu før Dag gry den følgende Dag blev den svenske Vagt paa 24 Mand omringet og nedskudt eller fangen. Et Par Mand lykkedes det dog at skjule sig under en Bro, og derfra skyde Klokkeren og en Mand til. Herover bleve de norske Bønder saa rasende, at de vedbleve at fyre paa Svenskerne, efter at de havde forlangt Kvarter, og Lieutenant Kraft havde den største Møje med at stille dem tilfreds. Tilmed fandtes der i en af Gaardene 4 Tønder Øl og 2 Tønder Brændevin, og havde Officererne ikke resolut slaet Bunden ud af Tønderne, saa at Øllet og Brændevinen løb ud, saa var der næppe kommen mange levende derfra, for Svenskerne begyndte nu at samle sig i store Skarer. Colbjørnsen fandt det derfor raadeligst at nøjes med den Fordel, han havde vundet, og trak sig tilbage, medførende 36 fuldt rustede Heste og 50 Fanger, deriblandt Ritmester Lehman selv. 28 Svenskere laa døde paa Valpladsen.

General Ascheberg fandt Stillingen alt andet end behagelig. Idelig var han omsværmet af norske Frikorps eller Garnisonerne i Frederikshald og Frederiksstad, og selv kunde han intet udrette mod de to Fæstninger. Saa fik han Budskab om, at et nyt Uheld havde ramt Svenskerne. Fra Danmark var der, saa snart Vandet blev

aabent, sendt en Flaade, under Viceadmiral Gabel, med Landtropper om Bord til de norske Kyster. Den kække Oberst Vincents Budde landede i al Stilhed med 2 Batailloner paa Østsiden af Kristiania Fjord, og sammen med et Kommando fra Frederiksstad overfaldt han den svenske Besætning i Moss. Svenskerne forsvarede sig tappert; men efter to Timers Kamp maatte de give sig fangne. Da General Ascheberg fik dette at vide, opgav han helt sin Stilling og gik over Grænsen tilbage til Sverige. Derved blev det vanskeligt for Kong Karl at holde Forbindelsen med Hjemlandet aaben.

Peder Colbjørnsen vedblev at forurolige Svenskerne, saa ofte de lode sig se i Byens Nærhed; men han nøjedes ikke dermed. Han fik et af sine Handelsskibe omdannet til en Skytpram og væbnet med to 18 Punds, to 12 Punds og to 8 Punds Kanoner, og gik saa sammen med sin Broder Hans, der nylig var hjemkommen fra København, og hele sit Kompagni om Bord paa Prammen for at prøve paa at ødelægge den Bro, Svenskerne havde slaaet over Svinesund. En Søndag efter Højmessen varpede Prammen ud, hejste dansk Flag og skød dansk Løsen. Svenskerne kom i Gevær langs hele Kysten, og deres Batterier ved Broen spillede saa livligt, at Nordmændene fandt det raadeligst den Gang at holde sig derfra; men Prammen havde dog gjort sin store Nytte, den tvang Fjenden til at være meget aarvaagen og holde en ret anselig Styrke samlet for at sikre sin Forbindelse over Svinesund.

Karl den tolvte havde imidlertid forladt Egnen ved Kristiania, og stod i Juni Maaned med sin Hovedstyrke, omkring 12000 Mand, mellem Frederiksstad og Frederikshald; han ventede kun paa Belejringsskyts for at angribe en af eller begge disse Byer. Naturligvis maatte Nordmændene være meget forsigtige med deres Strejftog, da Kongen selv stod saa nær. Imidlertid udførte Colbjørnsen netop ved denne Tid et rask Kup ind i selve Sverige. Gennem sine Forbindelser havde han faaet at vide, at der

gik en Del svenske Artilleriheste i de til Svinesund nærmest grænsende Sogne i Baahus Len. Colbjørnsen meddelte dette til Kommandanten, Oberstlieutenant Brun, og han lod 100 Mand udtage blandt alle Garnisonens Kompagnier, og under Befaling af Kaptajn Calnein forene sig med Colbjørnsens frivillige. Den 30te Juni Kl. mellem 10 og 11 om Aftenen samledes Kommandoet ved Skipsbroen i Frederikshald, og da Mørket hindrede de svenske Poster paa de omliggende Fjelde i at se, hvad der foregik, indskibede Soldaterne og de frivillige sig paa Fartøjer og roede over Sundet. Da de kom over til den svenske Side, steg de alle i Land paa 30 Mand nær, som bleve efterladte ved Baadene. Alle de omkringboende Svenskere, baade Mænd og Kvinder, bleve ved Nattetid kaldte op af deres Senge og satte om Bord i en Pram, for at de ikke skulde røbe noget. Det gjaldt nemlig om at være forsigtig, da et hvervet tysk Regiment i svensk Tjeneste stod i Nærheden. Nordmændene droge af Sted, anførte af Kaptajn Calnein og Peder Colbjørnsen; Kammeraterne i Baadene ventede i Spænding paa, hvorledes Foretagendet vilde løbe af. Ud paa Natten kom et Par smaa Krigsfartøjer fra Frederikshald for med deres Kanoner at dække Indskibningen, hvis Fjenden forfulgte. Klokken blev henad 4 om Morgen, og endnu mærkedes ikke noget til de bortdragne. Folkene i Baadene begyndte at blive ængstelige. Da hørtes paa en Gang Lyden af stærke Hovslag; Spændingen steg. Var det fjendtligt Rytteri, som afskar Nordmændene fra Baadene? Endelig kom de saa nær, at de hvide Kjoler kunde kendes; det var de norske Soldater og de frivillige; lystigt kom de ridende paa erobrede svenske Heste, og 26 Blaakjoler fulgte efter som Fanger. Det hele havde ikke kostet en Draabe norsk Blod. Paa svensk Side var en Licutenant bleven skudt af Peder Colbjørnsens Tjener. Nordmændene havde været tre Fjerdingvej inde i Landet. Lydløst og ubemærket havde de omringet de svenske Vagthytter, fanget Vagt-

mandskabet og drevet 111 Heste sammen, inden de nærliggende Soldater anede noget derom. Det kneb at faa Plads til de mange Heste i Baadene; men det lykkedes, og henad Kl. 5 var hele Skaren igen i Frederikshald med det rige Bytte. Da Styrken opmarcherede paa Torvet, savnedes to hvervede Soldater; ingen tænkte den Gang videre derover, men Fremtiden skulde snart vise, at det havde været bedst, at faa alle med hjem. Hestene bleve sendte til den norske Hær, hvor de vare særdeles velkomne.

Karl den tolvte blev meget forbitret, da man meldte ham Nordmændenes sidste Bedrift. Han havde længe haft et godt Øje til Frederikshald, og ventede kun paa sine Belejringskanoner, for at sige Borgerne en varm Tak for deres Virksomhed. Nu besluttede han at prøve, hvad der kunde udrettes uden Kanonerne. De to norske hvervede Soldater, som vare løbne bort paa Toget efter Hestene, vare gaaede over til Svenskerne, og de kunde fortælle paa det nøjagtigste baade hvordan der saa ud i Byen og paa Fæstningen, og hvorledes Vagttjenesten blev besørget. Kong Karl besluttede at benytte denne Kundskab til at prøve paa at overrumple Nordmændene og gøre sig til Herre over Frederikshald og Frederikssten.

Byen Frederikshald ligger ved Tistedals Elv, nær dennes Udløb i Iddefjord. Øst for Byen hæver sig det Klippeparti, hvorpaa Kastellet, Frederikssten, er bygget. Ved Kastellets Fod, ind imod Byen, laa en Skanse, kaldet Borger-skansen. En Linie af Feltværker dækkede Byen mod Sydsiden. Mod Nord laa den ydre Borgerskanse fra Kastellet hen imod Elven.

Lørdag Nat den 4de Juli, da ingen anede Uraad, men alle laa i den dybeste Søvn, blev Byen pludselig omringet af svenske Ryttere, som snappede alle Forposterne bort, saaledes at ingen kunde melde Fjendens Ankomst. Umiddelbart efter, saadan ved to Tiden om Morgen, rykkede Kong Karl selv med henved 3000 Mand mod den ydre

Borgerskanse. Nordmændene naaede lige netop at komme til Gevær, saa vare Svenskerne over dem, og trods al Tapperhed var det umuligt at holde Overmagten fra Livet. Svenskerne stormede over det lave Brystværn og forfulgte de vigende hen imod den indre Borgerskanse. De vare saa tæt i Hælene paa dem, at de endog toge fat i Porten, da de sidste Flygtninge vare komne ind, og søgte at holde den aaben; men Nordmændene fik den dog lukket og stænget. I Skansen stod dels Soldater fra Fæstningen, dels Borgere fra den nærmeste Del af Byen, som under Peder Colbjørnsens Anførsel hurtigt vare ilede til Hjælp. Flere havde endda ikke naaet at faa Klæder paa Kroppen; men Vaaben havde de med, og dem brugte de saa flinkt, at Svenskerne snart opgave Angrebet paa den Kant og søgte Ly i Byen. Flere højtstaaende svenske Officerer faldt for Nordmændenes sikre Skud. Paa Torvet i Byen, paa Kirkegaarden og ved Kirken gjorde baade Soldater og Borgere endnu tapper Modstand, og først da Svenskerne truede med at omringe dem, banede de sig Vej ind til Fæstningen og den indre Borgerskanse.

Svenskerne vare altsaa Herrer i Byen, og Nordmændene vidste, at Kong Karl var en Gæst, det ikke var let at blive kvit, naar han en Gang var kommen til Huse; men ud skulde han. Peder Colbjørnsen gik derfor til Kommandanten og opfordrede ham til uden Skaansel at bombardere Byen, for muligvis at faa den tændt i Brand og derved gøre det umuligt for Svenskerne at blive der. Snart regnede Kugler og Bomber ned over Husene; men Karl den tolvte havde nu en Gang bestemt at blive der, og hans Svenskere fik travlt med at slukke.

Kongen var selv tilligemed flere af sine Generaler tagen ind i Willum Walkers Hus, som laa ligcoverfor Peder Colbjørnsens. Da han lukkede Vinduet op for at se, hvad der tildrog sig paa Gaden, aabnede Colbjørnsens Søster, Maria, ligeledes sit Vindue, raabte over Gaden

til ham og bad om, at hun ingen Molest maatte lide af hans Folk, for hun var ene i Huset med en liden Dreng. Karl den tolvte befalede straks en Underofficer og 4 Mand til at være hos hende som Vagt. Det blev en farlig Post for de stakkels Soldater; Maria Colbjørnsen aabnede Vinkælderen for dem, og de toge der saa rigeligt til sig, at de ynkeligt omkom i Luerne, da Huset senere blev stukket i Brand. Kong Karl bad sin Genboerske om noget »Svaldricka«, som hun ogsaa lod bringe over til Vinduet i et stort Sølvbæger. Kongen tog Bægeret og drak paa hendes Sundhed med de Ord: »Der ser hun Mamsel, jeg troer hende vel.« Da Maria Colbjørnsdatter rakte Bægeret ud af Vinduet, tabte hun en Ring af Fingrene og søgte efter den. Kongen spurgte, hvad hun saa saa nøje efter, og da han fik det at vide, befalede han nogle af sine Undergivne at lede den op. Medens de søgte, spurgte Kongen videre, om Kommandanten altid buldrede saadan med Kanonerne paa Fæstningen? Den ordsnilde Maria svarede: »Ikke oftere end naar der er fremmede i Byen.« — »Hvad Landsmand er Kommandanten,« spurgte Kongen videre, »siden han fører tre franske Lilier i sit Vaaben.« Derpaa kunde Maria ikke give noget Svar; men hun nyttede Lejligheden, medens Kongen øjensynlig var venlig stemt, til at bede ham om Tilladelse til at sende en Pakke Klæder ind til sin Broder i Fæstningen, da han ikke havde faaet det nødvendigeste med sig, fordi Svenskerne kom saa hurtigt over dem. Ogsaa denne Bøn opfyldte Kong Karl, og Maria fik nu travlt med at faa en Bylt Klæder samlet og afsendt til sin Broder.

Den krigserfarne Karl den tolvte havde dog denne Gang ladet sig narre af en Kvinde. Saasnart Peder Colbjørnsen fik Bylten med Klæderne bragt ind med Hilsen fra Søsteren, forstod han straks, at her maatte stikke noget under. Han lod Klæderne sprætte op og nøje undersøge, og fandt ganske rigtigt ogsaa en Seddel, paa hvilken

Søsteren havde skreven, at Svenskekongen var til Huse i Willum Walkers Gaard og opholdt sig i Storstuen. Saa snart Peder Colbjørnsen havde faaet dette at vide, ilede han til den Officer, som ledede Skydningen fra Fæstningen, udpegede Willum Walkers Gaard for ham og bad ham fortrinsvis rette sine Stykker ad den Kant.

Kong Karl sad i Storstuen, og Hans Colbjørnsen og en anden Borger, Jens Munk, traadte frem for ham for at bede om Skaansel for nogle Øer i Elven, hvor Nordmændene havde sendt deres Kvinder og Børn hen. Da Kongen hørte Navnet Colbjørnsen nævne, blev hans Vrede optændt, og han bebrejdede Hans al den Skade, han og Broderen havde voldet Svenskerne. Medens Kongen talte, slog en Bombe gennem Taget og tørnede mod Loftsbjælkerne; der blev den liggende lidt, saa sprang den med et Brag, sønderslog Vinduer og Døre og rev Gulvet op. Kong Karl styrtede til Jorden og blev let saaret af en Splint i Ansigtet. Jens Munk fik et Hul i Hovedet. Kongen forlod Huset og gav Befaling til, at de to Borgere skulde føres fangne til Vagten.

Bomberne vilde imidlertid ikke rigtigt virke; Svenskerne bleve for hurtigt Herrer over Ilden. Peder Colbjørnsen besluttede da at gribe til kraftigere Midler. Ved Gaver og Løfter fik han sin Dreng, Anders Brøndelsen, til at gaa ned i Byen med Begkranse og tænde Ild paa forskellige Steder, først i hans Morbroder, Niels Stubs Gaard, for at det ikke skulde siges, at han skaanede sin egen Slægt; en anden fik han til at tænde Ild i Broderens Gaard, som laa paa Torvet.

Karl den tolvte forsøgte flere Gange i Dagens Løb at faa Nordmændene til at standse med Skydningen. Han sendte tre Gange Parlementærer frem til Fæstningen og bad om Vaabenhvile for at begrave de døde; men hver Gang fik han til Svar, at naar først Svenskerne vare ude af Byen, skulde de døde nok blive begravede. Da nu ved fire Tiden Luerne begyndte for Alvor at slaa ud fra alle

Kanter af Byen, blev Heltekongen nødt til at tænke paa at drage bort, hvis han ikke vilde begraves under Byens Ruiner med sine Svenskere. Tilbagetoget var imidlertid alt andet end let; det maatte foretages paa Broen over Tistedals Elven, da Luerne spærrede andre Udveje, og denne Bro blev stærkt beskudt fra Fæstningen. Over den maatte Svenskerne dog, hvor store Tab de end lede derved. Hans Colbjørnsen og Peder Munck vilde de føre med sig; men midt paa Broen lod Hans, som om han blev truffen af en Kugle, sank sammen, styrtede sig i Elven og svømmede bort. Svenskerne opdagede vel, hvorledes det hang sammen, og sendte nogle Kugler efter ham, men uden at træffe ham.

Ud paa Aftenen var der ikke flere levende Svenskere i Byen, end der havde været Aftenen forud; men Gaderne laa strøede med Lig, og Husene vare næsten fuldstændigt lagte i Aske. Svenskerne havde mistet tre Generaler, Generallieutenant Delvig og Generalmajorerne Schommer og Schlippenbach. To af Ligene laa endnu i Byen og bleve med behørig Højtidelighed sendte over til Fjenden; de øvrige døde bleve begravede paa Stedet. Nordmændenes Tab var en Del mindre end Svenskernes, men dog stort nok til at være føleligt, og den skønne By var en Askehob.

Karl den tolvte holdt sig stadig i Nærheden og truede med at komme igen; saa snart Belejringskanonerne kom, skulde det gaa løs for Alvor. Hver Dag ventede Nordmændene at se den svenske Hær rykke frem paa ny. Da hørtes den 8de Juli om Morgenens tidlig en voldsom Skydning, som tog til i Styrke, alt som det led frem paa Dagen. Borgerne i Frederikshald bleve baade glade og bange; det var klart, at der var nogen, som vilde yde dem Hjælp; men hvem det var og hvorledes det gik, var tvivlsomt. De fleste holdt paa, det maatte være Admiral Gabel, som angreb Svenskerne. Henimod Aften, da alt var bleven stille, kom en Mand og meldte Peder Colbjørnsen, at Svenskerne vare ved at drage af Landet. Den næste Dag bekræftedes

Efterretningen om, at alle de svenske Soldater vare dragne over Grænsen, og saa kom der Bud fra Frederiksstad og meldte den glade Tidende om Tordenskjolds Sejr i Dynekilen. Alle Svenskernes Belejringskanoner vare tagne eller sænkede i Vandet. Karl den tolvte havde derfor for den Gang opgivet sine Planer mod Norge og var draget hjem til sit.

Æren for Sejren i Dynekilen var ganske vist Tordenskjolds, men at Sejren blev saa betydningsfuld skyldtes det helttemodige Forsvar af Frederikshald og Frederikssten. Havde Soldaterne og Borgerne ikke der trofast holdt ud Side ved Side, havde Karl den tolvte ikke behøvet sine Belejringskanoner. Naturligvis var det Fæstningens Kommandant, Oberstlieutenant Brun, som ledede Forsvaret og ledede det dygtigt; men Hans og Peder Colbjørnsen dele dog Æren med ham. Det var dem, der satte Mod i Borgerne, fik dem til at væbne sig og holde ud gennem alle Trængsler. Det var dem, som fik Borgerne til at tænde deres egen By i Brand for at drive Fjenden ud. Selv lede de derved betydelige pekuniære Tab, men det ænsede de kun lidet. Hovedsagen var, at Maalet var naaet og Fjenden tvungen tilbage over Grænsen.

Ikke blot Byen Frederikshald, men ogsaa Landet trindt omkring var næsten fuldstændigt ødelagt. Mellem Frederikshald og Frederiksstad vare alle Gaardene brændte. Nød og Elendighed herskede alle Vegne. For at skaffe Midler til igen at bringe Byen og Landet paa Fode, rejste Peder Colbjørnsen ned til København og skildrede Nordmændenes Trængsler saa levende for Kong Frederik den fjerde, at Kongen lod en Ekstraskat udskrive i begge Riger for at komme de nødlidende til Hjælp. Skatten indbragte i Danmark lidt over 28000 Rdl., i Norge 4349 Rdl., og for disse Penge rejste de afbrændte Huse og Gaarde sig igen. Sit eget Tab anslog Peder Colbjørnsen til 30000 Rdl.; »som ej er dragen Suk for«, føjede han til. Naturligvis

tog Kongen naadigt mod den djærve Nordmand og takkede ham for, hvad han og hans Slægt havde udrettet til Fædrelandets Forsvar. Baade Hans og Peder Colbjørnsen fik det følgende Aar Titel af Kaptajn i Infanteriet.

Fred havde Landet dog ikke faaet, og ingen kunde vide, naar Fjenden igen vilde rykke for Byen. Imidlertid gik der dog et Par Aar. Sommeren 1717 gik til Ende, og Høsten var indbjerget, da der igen kom Rygter op om truende Indfald fra Sverige. Karl den tolvte samlede en stor Hær ved Grænsen; Nord paa, i Trondhjems Stift, vare hans Soldater trængte frem i Løbet af Sommeren; men sydligere, ud for Frederiksstad, havde man endnu ikke set Fjenden. Ventetiden begyndte at falde lang, og de norske og de fra Danmark opsendte Soldater lede Nød. General Lützow tænkte alt paa at lade sine Tropper drage hjem. Han glemte, at det var Karl den tolvte, han havde mod sig. Svenskekongen vilde denne Gang møde med saa stor en Styrke, at han kunde føre sine Planer igennem. Han samlede ikke mindre end 42 Batailloner og 76 Eskadroner, i alt vel omtrent henimod 30000 Mand, til Indfaldet i det søndenfjeldske Norge, og den 8de November brød han over Grænsen, overrumplede og fangede den norske Vagt, og viste sig uventet for Frederikshald. Den Gang var Oberstlieutenant Landsberg Kommandant paa Fæstningen, en tapper og dygtig Mand, som alt havde udmærket sig meget ved Belejringen 1716. Peder Colbjørnsen var Stadskaptajn og Kommandør for Borgervæbningen. Angrebet havde dog nu en langt alvorligere Karakter end sidst. Svenskerne indesluttede Byen saa tæt, at ikke en Gang et Bud til den norske Hær med Anmodning om Hjælp kunde snige sig igennem, og der var ikke Tale om at vove sig ud med Frikorps, saaledes som sidst, da Svenskerne var der. Karl den tolvte forsøgte først at overraske Byen og trænge frem ved Kirken ad samme Vej, han var sluppen ind sidst; men denne Gang vare baade Soldater

og Borgere for aarvaagne. Angrebet blev afslaaet, og Kongen lagde heller ingen synderlig Vægt paa at komme ind i Byen; han havde lært, at ad den Vej fik han ikke Fæstningen, og var Frederikssten først taget, faldt Byen af sig selv. Sine Belejningskanoner førte han med over Land, sikre mod Tordenskjolds forvovne Angreb, saa Belejringen kunde straks begynde. Snart rejste det ene Batteri efter det andet sig mod Frederikssten, og hvor flinkt saa Fæstningen brugte sine Kanoner, kom Fjendens Løbegrave dog bestandig nærmere. Den 8de December stormede Svenskerne Fortet »Gyldenløve«, som laa Øst for Fæstningen og trængte nu ind mod Hovedvolden, trods den krydsende Ild fra Fæstningen selv og de to andre Forværker, »Overbjerg« og »Stortaarn«.

Karl den tolvte satte hele sin hensynsløse Haardnakkethed ind paa dette Angreb. Var først den vigtige Grænsfæstning tagen, kunde han rykke længere ind i Landet, frem mod Kristiania, uden at behøve at ængstes for sin Forbindelse med Hjemlandet. Han troede at være sit Maal nær. Hans Løbegrave vare kun 280 Skridt fra Hovedvolden, og den 11te December om Eftermiddagen Kl. 4 begyndte han paa at føre dem endnu længere frem. Nordmændene fyrede fra alle deres Batterier for at hindre dette, og Arbejderne bleve hobevis nedskudte. Kongen var ude i den yderste Løbegrav og fulgte Arbejdets Gang; hans Følge havde søgt Dækning i Løbegravenes Bund, selv stod han ved Brystværnet, uden at ænse den Hagel af Kugler, som slog ned omkring ham. Hen paa Aftenen, mellem Kl. 10 og 11, lagde en af Følget Mærke til, at Kongen havde lænet sig mod Brystværnet og stod saa fuldstændig stille. Han ilede hen til ham, og fandt Karl den tolvte død. En Kardæskkugle havde ramt ham i Tindingen og dræbt ham paa Stedet.

Med Karl den tolvtes Død vare alle Erobringsplaner opgivne. Med Forbavelse saa Nordmændene, hvorledes

Svenskerne bragte Skytset ud af deres Batterier og trak sig bort fra Fæstningen. Først senere kom svenske Overløbere og meldte den mærkelige Nyhed. Ugedagen efter Kongens Fald havde Svenskerne helt rømmet Norge. Ogsaa denne Gang var det Frederikshald og Frederikssten, som havde bragt Heltekongens Planer til at strande.

Om Brødrene Colbjørnsens Færd under denne anden Belejring har Historien ikke opbevaret noget særligt Træk, Overhovedet nævnes der ikke nogen Nordmand, som udmærkede sig fremfor de andre. Opgaven var simpel, at vove Livet paa Volden og trodse Fjendens Kugler; ingen kunde gaa frem foran de andre og ingen veg fra sin Plads. Den Hæder og Anseelse, som bestandig omgave de to Brødre, vidner dog om, at de ogsaa ved denne Lejlighed vare deres Medborgeres Førere, ikke blot af Rang og Navn, men ogsaa ved det gode Eksempel, de bestandig gave.

Norge blev ikke mere hjemsøgt af Krigen den Gang, og Brødrene toge igen fat paa deres Handel for at vinde de store Tab ind. Det følgende Aar kom Kong Frederik den fjerde til Norge; han kaldte Peder Colbjørnsen for sig, roste hans kække Færd og lovede at have ham i naadig Erindring. Langt senere, 1733, da Kong Kristian den sjette gæstede Byen, tog han Bolig hos Peder Colbjørnsen, og Brødrene maatte vise ham Skuepladsen for deres Bedrifter og Stedet, hvor Karl den tolvte var falden. Kongen gav begge Brødrene Titel af Oberstlieutenant. Hans Colbjørnsen oplevede endnu at modtage Kong Frederik den femte og være hans Vejviser; da fik han Titel af Oberst.

Den Gang laa Peder Colbjørnsen i sin Grav. Livet havde taget haardt paa ham. Ydre Ære havde han ikke manglet, og Gods fik han ogsaa nok af, da den rige Moerbroder, Niels Stub, efterlod ham alt, hvad han ejede. Men inden Hjemmets Vægge spirede ingen Lykke. I Oktober 1720, da Freden var sluttet, giftede den 37aarige Stads-kaptajn sig med den 15aarige Pige Hilleborg Sørensdatter

Dund. Kort efter Brylluppet forfaldt den unge Kone til Drik, og vedblev dermed saaledes, at hun tilsidst næsten satte Mandens Gods over Styr, ja endog truede med at give ham Gift, og blev ham utro. Efter ni Aars Ægteskab maatte han søge Skilsmisse; men den fraskilte Hustru forfulgte ham senere saaledes med Processer, der paa en forargelig Maade lagde hans Privatliv blot for Offentligheden, at det ødelagde den ærekære Mands Helbred. Han døde den 17de Marts 1738, og hans Lig blev nedsat i Gravhvelvingen under Frederikshald Kirke. Broderen Hans overlevede ham endnu i 16 Aar; han døde højt oppe i Halvfjerdserne og blev bisat ved Broderens Side.

OLFERT FISCHER.

JOHAN OLFERT FISCHER.

I Westminster Abbedi i London, hvor Englands berømte Mænd stedes til Hvile, gemmes ogsaa Støvet af det mægtige Øriges største Søhelt og Admiral, Horatio Lord Nelson. Over hans Kiste staar indridset 3 Navne: Abukir. København. Trafalgar. Ved Abukir ødelagde Nelson med 13 engelske Linieskibe en fransk Flaade paa 19 Linieskibe, ved Trafalgar sejrede han over Frankrigs og Spaniens forenede Sømagt, ved København stod han med overlegen Styrke lige over for en Samling i Hast udrustede Blokskibe, og det vidner om, hvor højt de Danskes Modstand blev skattet, at Kampen paa Københavns Red blev sat i Linie med de afgørende Sejre over franske og spanske Flaader.

80 Aar vare den Gang forløbne, siden den dansk-norske Flaade sidst havde prøvet Kræfter med en Modstander paa Søen; men medens de nordiske Riger saaledes, takket være en klog Styrelse, nøde Fredens Goder, blev der ført blodige Krige mellem de evropæiske Stormagter; Krige, som bragte dem til at anspænde alle deres Kræfter, og som, da de fortsattes gennem Aar, skabte store Skarer af Matroser og Soldater, øvede og fortrolige med Krigens Gerning, og derfor dobbelt farlige Modstandere for dem, der ikke havde gaaet en saadan Skole igennem.

Uforberedt og uventet blev Danmark angrebet af en i Krigserfaring, Udrustning og Tal langt overlegen Fjende. Fjenden maatte nøjes med en halv Sejr, og Danmark gik ud af Kampen med Æren reddet. Det skyldtes først og fremmest det kække Fædrelandssind, som fyldte hele Folket, da Faren stod for Døren; men den Mand, i hvis Hænder den øverste Kommando var lagt paa Farens Dag, havde sin rigelige Del af Æren for, hvad der blev udrettet.

Johan Olfert Fischers Bedstefader var indvandret fra Holland og havde nedsat sig som Købmand i København. Hans Søn, der var født Aar 1700, havde dog ingen Smag for den fredelige Handel, og lod sig som ganske ung optage blandt de kongelige Søkadetter. 19 Aar gammel blev han Sekondlieutenant. Han havde saaledes tjent paa Flaaden sammen med Tordenskjold og de andre Helte fra den store nordiske Krig, og var vokset op i de stolte Traditioner fra den Tid. Dette har uden Tvivl givet hans Hjem sit Præg. Hans tre Sønner bleve alle Søofficerer, men de to døde tidligt; kun én, Helten fra den 2den April 1801, levede længe nok til at naa op til de højeste Stillinger paa Flaaden.

Johan Olfert blev født den 4de August 1747, samme Aar som Faderen blev Kommandør. Allerede 16 Aar gammel blev han Sekondlieutenant, saa Søn har været hans Hjem, inden Drengen endnu var rystet af Ærmet. Faderen var død et Par Aar forinden som Viceadmiral, og han gav Sønnen i Arv et godt Navn i Marinen, skønt han ikke havde deltaget i nogen Krig, siden sine Kadetaar. De første Aar forløb for den unge Lieutenant som for de fleste andre Søofficerer paa den Tid; han blev jævnlig kommanderet til Søs, og da han ret hurtigt steg igennem de forskellige Grader, kan man vel slutte, at hans Foresatte have været fornøjede med hans Tjeneste. Der blev desuden betroet ham forskellige Hverv, som viste, at han ogsaa var godt hjemme i den mere theoretiske og videnskabelige Del af Søvæsenet. Han gjorde Tjeneste ved Holmen og var

1797 Flagkaptajn hos Viceadmiral Krieger, som krydsede i Østersøen med en dansk-norsk Eskadre, for i Forening med Sverige at værne om de nordiske Rigers Neutralitet.

Faa Aar efter fik han Lejlighed til at give en smuk Prøve paa sin Sømandsdygtighed. Han var i Sommeren 1799 sendt til Ostindien som Chef for Linieskibet »Oldenborg«, en gammel veltjent Orlogsmand, som havde gjort mangt et Kryds, og blandt andet hjemført fra Livorno Marmoret til Kong Frederik den femtes smukke Gravmæle. I dens Chetskahyt havde Tordenskjolds Vaabenbrødre, Budde, Tønder og Olfert Fischers Fader haft hjemme. Den 5te November, da Skibet laa for Anker i Tafelbay, nær det gode Haabs Forbjerg, rejste der sig en forfærdelig Storm af paa Lands Vind. Olfert Fischer skønnede snart, at det vilde være umuligt at ride den Tørn af for Ankrene; han fattede da en rask Beslutning, kappede sine Tove og land-satte Skibet paa Kysten paa et Sted, hvor der var Sandbund og forholdsvis smult Vand. Skibet blev Vrag, men Besætningen blev bjerget. Et engelsk Orlogsskib, »Scepter«, og 4 Handelsskibe, som laa til Ankers i Nærheden, slap ikke saa godt derfra. De forsømte det rette Øjeblik og bleve liggende til deres Tove brast og Skibene bleve kastede ind mellem Klipperne, hvor de sønderstoges og største Delen af Mandskabet fandt Døden i Bølgerne.

Da Olfert Fischer naaede tilbage til Fædrelandet efter den Rejse, var der begyndt at trække Skyer op paa den nordiske Himmel, som varslede om, at der snart vilde blive lagt Beslag paa hans Kræfter til store Opgaver.

Kampen mellem England og Frankrig blev ført med stedse stigende Bitterhed. England var lige saa ubestrideligt Herre paa Søen, som Frankrig, under Napoleons Styrelse, var det paa Fastlandet, og det brugte sin Overmagt lige saa hensynsløst. Det var ikke blot de Lande, som vare i aaben Krig med England, der lede herunder, ogsaa mod neutrale Magters Skibe viste de britiske Krydsere en høj Grad af

Hensynsløshed. Baade Danmark-Norge og flere andre Magter lode derfor deres Handelsskibe ledsage af Orlogsmænd, og dette førte stundom til Sammenstød med Engländerne. Kaptajn Peter Krabbe kæmpede saaledes i Juli 1800 en hæderlig Kamp ene med sin Fregat »Freja« mod en hel lille engelsk Eskadre. En engelsk Flaade viste sig ved Indgangen til Øresund og tvang Danmark til at love ikke at lade sine Handelsskibe ledsage af Krigsfartøjer, undtagen i Middelhavet til Værn mod Sørøverne. Hen paa Vinteren blev der imidlertid sluttet en Overenskomst mellem Rusland, Sverige og Preussen, som blandt andet gik ud paa, at de ikke vilde tillade, at deres Handelsskibe bleve standsede og undersøgte af engelske Krydsere, naar de vare ledsagede af Orlogsmænd. Danmark-Norge blev opfordret til at slutte sig til de andre Østersømagter, og Rusland truede med at afbryde al Forbindelse med os, dersom vi ikke efterkom Opfordringen. Kronprins Frederik kom derved i en vanskelig Stilling; føjede han Østersømagterne fik han rimeligvis Krig med England, gjorde han det ikke, var der Udsigt til at faa Rusland til Fjende. Da Kronprinsen var overtydet om det retfærdige i de Principper, Østersømagterne vilde hævde, som jo desuden vare de samme, han selv havde forsøgt at gøre gældende, saa sluttede han sig til dem, og Følgerne udebleve ikke. I England udrustede man en mægtig Flaade, som henad Vaaren 1801 skulde gaa til Østersøen, og i Januar Maaned samme Aar blev der lagt Beslag paa alle dansk-norske Handelsskibe i engelske Havne.

I Danmark var man ikke Tvivl om, hvem der laa nærmest for Haanden, naar det skulde gaa løs for Alvor. Inden Isen brød op i Østersøhavnene, saa Russerne og Svenskerne kunde komme til Hjælp, kunde jo den engelske Flaade være ud for København. Der blev derfor nedsat en Kommission for at overveje, hvorledes Forsvaret burde ordnes, og Sjælen i denne Raadslagning blev Olfert Fischer, som Kronprinsen

havde udset til at føre Kommandoen ved Forsvaret paa Reden, hvis Englænderne gjorde Alvor af Angrebet. Bedst havde det naturligvis været, at udruste Flaaden og holde den sejlklar; men dertil manglede der baade Officerer og Mandskab. Engelske Krydsere færdedes alt i Kattegat og hindrede de norske Matroser i at komme ned til København ad Søvejen; de maatte holdvis føres gennem Sverige til Helsingborg, og derfra over Sundet til Sjælland. Først tænkte man paa at udruste 16 Linieskibe, som skulde ligge i Øresund sammen med 7 svenske, men det viste sig snart umuligt at faa saa mange færdige; saa vilde man nøjes med 10; men heller ikke det blev naaet, og da Englænderne kom, var hele den virkelig udrustede dansk-norske Flaade 2 Linieskibe, 1 Fregat og 2 Brigger. Svenskerne laa i Karlskrona og vare endnu længere tilbage med deres Udrustninger, og Russerne bleve holdte i Havn af Isen.

Enhver Tanke om at møde Fjenden til Kamp paa Søen maatte saaledes snart opgives, og al Kraft samles om at skabe et Forsvar for Københavns Havn og Red. Ved den nordre Ende af Grunden Refshalen, som skiller Indreden fra Kongedybet, laa den Gang som nu Batteriet Trekroner. Det var vel ikke i særdeles god Stand, og navnlig lod Brystværnet meget tilbage at ønske; men det var dog en kraftig Støtte for den nordlige Del af Forsvarslinien. Ved Grundens Sydende havde tidligere ligget Batteriet Prøvestenen; det bestod af 3 gamle Linieskibe, som vare sænkede, og omkring hvilke der i Tidernes Løb var fyldt Jord og Sten, saaledes at det dannede en lille Ø, men det hele var fuldstændigt i Forfald; man tænkte paa at danne et nyt Batteri ved at grundsætte tre andre gamle Linieskibe derude; men ogsaa dette Arbejde blev begyndt saa sent, at det maatte opgives, og i dets Sted blev de tre gamle Linieskibe udrustede som Blokskibe og lagte for Anker tæt ved den østlige Side af Grunden. Sydligst laa »Kristian

den syvende«, som blev omdøbt til »Prøvestenen«, fordi den skulde erstatte Batteriet; til Chef fik den Kaptajn Lorenz Fjellerup Lassen; saa kom »Wagrien« under Kaptajn Risbricht, og »Jylland«, Kaptajn Branth; mellem »Wagrien« og »Jylland« blev senere lagt to Kavalleripramme, »Rendsborg« og »Nyborg«, som hver vare væbnede med 20 Kanoner. Nordligere, hen imod Batteriet Trekroner, blev lagt 5 andre Linieskibe, udrustede som Blokskibe, nemlig »Kronborg«, »Danebrog«, »Charlotte Amalia« og »Indfødsretten«. »Danebrog« laa omtrent midt i Linien, og paa det højeste Olfert Fischer sit Flag. Senere bleve endnu to af de under Udrustning værende Linieskibe, »Sjælland« og »Holsten«, lagte ud mellem Blokskibene. De havde deres fulde Rejsning, men ingen Sejl, og det var uheldigt, for naar de dog ikke kunde sejle, var Rejsningen kun til Skade. De nedskudte Dele af Stænger og Tovværk belemrede Dækket og saarede Mandskabet. I Mellenrummene mellem de store Skibe blev lagt et Par mindre Fartøjer, som i Forbindelse med to Stykpramme, en Kavalleripram og et Fladebatteri fuldstændiggjorde Linien, det sidste stod under Befaling af Sekondlieutenant Peder Willemoes. I alt førte det flydende Forsvar 630 Kanoner og havde en Besætning af omtrent 5000 Mand. Desuden var det lykkedes at faa udrustet en lille sejlferdig Eskadre under Kommandør Sten Bille, bestaaende af Linieskibene »Danmark« og »Trekroner«, Fregatten »Iris« og Briggerne »Nidelven« og »Sarpen« til- ligemed nogle Rokanonbaade; men de kom lige saa lidt som to Blokskibe, »Elefanten« og »Mars«, der vare henlagte ved Indløbet til Indrereden, til at deltage i Slaget.

Naturligvis kom alle disse Skibe og Fartøjer ikke ud paa en Gang, de mindre bleve først gjorde færdige og lagte paa Plads, efter at Englænderne vare komne i Sundet. Olfert Fischer var bestandig i travl Virksomhed med at drøfte og overveje alle de Planer, der kom frem for Forsvarets

Ordning, og med at sørge for, at Defensionskommissionens Beslutninger bleve udførte. Det lykkedes ham ikke i alt at sætte sine Meninger igennem, navnlig var det mod hans Ønsker, at Masterne ikke vare tagne ud af alle Blokskibene.

Svært var det at faa Skibene gjort nogenlunde kampdygtige, især da man sparede paa de gode nye Orlogsmænd og næsten kun anvendte ældre, til Dels halvraadne Skibe; men værre var det dog at skaffe Folk. Egentlige Matroser var der ikke mange af, og de, der vare, bleve hovedsageligt anvendte paa den sejlklare Eskadre. Skibene i Forsvarslinien paa Reden fik næppe en Tredjedel af deres Besætning af Sømænd, Resten skulde saa tages blandt Soldaterne; men da København og Kronborg ikke kunde blottes for Garnisoner, og der desuden maatte holdes Kystvagt, saa kunde Hæren heller ikke undvære saa mange Folk, som der behøvedes paa Flaaden, og det skønt der blev sendt Soldater over fra Jylland for at hjælpe.

For at faa Arbejdskraft til Skibenes Udrustning var der slaaet Plakater op paa Gadehjørnerne i København, hvorved der blev lovet enhver, som frivillig meldte sig til Arbejde paa Holmen, 15 Rdl. i Haandpenge og siden Kost og Løn som de udskevne Søfolk. Der meldte sig ikke faa, alene fra Byen København omtrent 1000 Mand; men da det kneb saa haardt med Besætning til Blokskibene, bleve disse Arbejdsfolk sendte om Bord. »Femtenriksdalerkarlene« bleve de kaldte, efter de Haandpenge, de havde faaet, og de fleste af dem vare Haandværkere, Arbejdsfolk, Fiskere og Bønder, Mænd, som aldrig forhen havde syslet med Vaaben eller tjent paa et Skib; men da det kom til Stykket, gjorde de deres Pligt saa godt som nogen gammel Krigsmand.

Medens saaledes alt i København var i travl Virksomhed for at forberede Forsvaret mod den ventede Fjende, blev der arbejdet med ikke mindre Flid og med betydelig

større Hjælpemidler i England. Det gjaldt jo nemlig om at komme til Østersøen, inden Isen brød op ved de russiske Havne. Admiral Nelson havde haabet at faa Overanførelsen over Flaaden, men den engelske Regering nærede Betænkeligheder ved at betro en saa kamplysten Mand den højeste Kommando paa et Tog, hvor det ikke alene kom an paa at vise Mod og Sømandsdygtighed, men ogsaa Forsigtighed og diplomatisk Snildhed. Derfor havde den sat Sir Hyde Parker over ham, hvad Helten fra Abukir ingenlunde var tilfreds med. Imidlertid arbejdede han derfor ikke mindre ivrigt for at faa Skibene rustede, og den 12te Marts var Flaaden rede til at stikke i Søen fra Yarmouth. Den bestod i alt af 53 Sejlere, blandt hvilke 21 Linieskibe og 5 Fregatter. Afsejlingen skete just ikke under de heldigste Varsler. Straks ved Udløbet løb Kontreadmiral Tottys Flagskib »Invincible« paa Grund og forliste totalt; af 600 Mand blev kun 200 reddede. Vesterhavet viste sig heller ikke gunstigt mod Englænderne. Under Snebyger og Kulde tumlede det Skibene om, saaledes at de først den 22de Marts, 10 Dage efter Afsejlingen, fik Kronborg Slotstaarne i Sigte.

Egentlig havde det været Meningen, at Sejladsen skulde gaa gennem Store Belt, for at det første Angreb kunde blive rettet mod Sverige og Rusland; men det syntes Nelson ikke om, han vilde hellere gaa gennem Sundet og tiltvinge sig Vejen forbi København. Parker fastholdt vel i Begyndelsen den oprindelige Plan, men de Undersøgelser, han lod sine lette Fartøjer anstille i Beltet, bragte ham til den Mening, at det vilde være vanskeligt og farligt at gaa den Vej med saa mange store Skibe, og han blev derfor enig med Nelson om, at de vilde lægge Vejen gennem Øresund. Fra Kronborg Slotstaarne saa man de fjendtlige Skibe krydse i Farvandet mellem Gilleleje og Kullen, snart enkeltvis, snart flere sammen. Før Vinden var gunstig, vilde Admiral Parker ikke sejle forbi Slottet. Kommandanten paa Kronborg sendte daglig Melding til København

om, hvad der tildrog sig paa Søen. Olfert Fischer traf de sidste Forberedelser til at møde det ventede Angreb. Prammene og Flaadebatteriet bleve bemandede og lagde ud paa Reden for at indtage deres Plads i Slaglinien, og om Bord paa Blokskibene blev der ekserseret ivrigt for at gøre det uøvede Mandskab fortroligt med Kanonernes Brug; men komplette vare Besætningerne ikke endnu.

Den 27de Marts sendte Admiral Parker fra sit Admiralskib »London« et Brev til Kommandanten paa Kronborg og torespurgte, om han vilde lade Slottets Kanoner fyre, hvis Englænderne sejlede ind i Øresund. Det første Kanon-skud vilde være ensbetydende med en Krigserklæring. Kommandanten sendte Bud til København for at spørge om, hvad han skulde svare, og lod saa Admiral Parker vide, at Danmark ikke ønskede Krig med England; men ingen Flaade, hvis Hensigt ikke i Forvejen var forkyndt, vilde faa Lov til at nærme sig Slottets Kanoner. Parker svarede herpaa kort og godt, at han fandt den danske Regerings Holdning fjendtlig og ansaa Brevet for en Krigserklæring.

Da Vinden blev føjelig, det var Mandagen den 30te Marts, lettede hele den engelske Flaade og stod ned mod Snævringen mellem Helsingør og Helsingborg. Saa snart Kronborgs Kanoner kunde række, begyndte Slottet sin Ild. Englænderne holdt sig først omtrent midt i Løbet, for de troede, der ogsaa var Batterier paa den svenske Side; men da de mærkede, at der ikke blev løsnet et Skud fra den Kant, holdt de tæt ind under Helsingborg og kom saaledes udenfor Rækkevidde af Kronborgs Kanoner. Slottet havde dog gjort sin Nytte. Krydse forbi det, kunde Englænderne ikke, de maatte derfor vente paa føjelig Vind, og dette skaffede Olfert Fischer nogle højst velkomne Dage til at lægge den sidste Haand paa sit Forsvarsværk. Ud paa Aftenen samme Dag ankrede den engelske Flaade mellem Hveen og København.

Ved Synet af Fjenden bleve alle i København grebne af fædrelandssindet Begejstring. Trommerne gik i Gaderne og frivillige meldte sig til Fanerne, baade ved Borgerkorpserne, som sammen med Garnisonen skulde forsvare Kysten mod en mulig Landgang, og ved Flaaden, hvor Blokskibene endelig i det sidste Øjeblik fik deres Besætninger fuldtallige. De sidste Folk kom om Bord Aftenen før Slaget, og i Nattens Løb lærte de det nødvendigeste af Kanonbetjeningen.

Saa snart de engelske Admiraler vare komne til Ankers, gik de om Bord i et af Flaadens lette Smaafartøjer og sejlede ned for at undersøge de danske Linier. Da de vare færdige med deres Spejderfærd, blev der sammenkaldt et Krigsraad om Bord paa Admiralskibet, og Nelson tilbød der at ødelægge den danske Forsvarslinie i Løbet af en Time, naar Parker vilde overlade ham 10 Linieskibe og Flaadens lette Fartøjer. Parker gav ham 12 Linieskibe foruden de lette Fartøjer, og overlod det saa til ham selv, hvorledes han vilde indfri sit Løfte. Overadmiralen havde først foreslaaet, at Angrebet skulde begynde Nord fra, men det, sagde Nelson, var at tage Tyren ved Hornene, for saa kom man straks i Lag med Tre kroner. Det var bedre at sejle gennem Hollænderdybet, forbi hele Forsvarslinien, og saa Syd fra staa op i Kongedybet. Nelson tog straks fat paa at undersøge og afmærke Farvandet, for de Danske havde inddraget alle Sømærker. Onsdag Morgen nærmede hele den engelske Flaade sig til København, men ankrede snart efter lidt Nord for Middelgrunden, altsaa ikke langt fra Stedet, hvor Middelgrundsfortet nu ligger. Nelson undersøgte med Fregatten »Amazon«, for sidste Gang inden Kampen, den Vej, han havde valgt til sit Angreb, og da han kom tilbage, lettede den Del af Flaaden, som skulde følge ham, i alt 36 Skibe. Med »Amazon« i Spidsen, stod Eskadren ned gennem Hollænderdybet og ankrede hen paa Aftenen ved Sydenden af Middelgrunden. Senere kaldte

Nelson sine Skibschefer om Bord til sig, underholdt sig muntert med dem, og gav dem Ordre for den næste Dag. Selv fik Nelson ikke megen Ro den Nat. Han kastede sig vel paa en Køje, som var bleven udbredt paa Gulvet i hans Kahyt, men han fik næppe Søvn i Øjnene. Stadig maatte Vagterne fra Dækket melde ham, hvorledes Vinden var, og da den holdt sig gunstig for hans Forehavende, steg hans Utaalmodighed. Chefen for Linieskibet »St. Georg«, Kaptajn Hardy, foretog om Aftenen i en lille Jolle en dristig Recognoscering af selve den danske Forsvarslinie, han maalte Dybderne langs op ad hele den sydlige Del af Linien, og drev det endog til at lodde helt rundt om Chefsskibet »Danebrog«.

For Englænderne var det saaledes travle Dage, der gik forud for Angrebet, og det synes, som om de Danske gave deres Fjender vel megen Ro til at træffe deres Forberedelser. Man maa imidlertid huske paa, at Skibene vare ufuldstændigt bemandede og med uøvede Folk; al Kraft maatte sættes ind paa at sammenarbejde Besætningerne saa nogenlunde blot. Et Par Chalupper paa Brandvagt, som havde hindret Kaptajn Hardy i at lodde lige op af de danske Skibe, havde ganske vist været nyttige; men der var næppe mange Folk paa Skibene, som egnede sig til Fartøjstjeneste. Hen paa Natten blev der fra Strickers Batteri paa Amager kastet nogle Bomber ud imod Englænderne, og i den mørke Nat i det snævre Farvand, hvor Skibene laa tæt sammenpakkede, var dette vistnok ret ubehageligt for dem; men Chefen for det danske Artilleri, General Mechlenburg, gav Befaling til, at denne Skydning skulde ophøre, da han ansaa Afstanden for at være for stor til, at der kunde udrettes noget. Heller ikke blev der prøvet paa at ødelægge nogle af de engelske Skibe med Brandere, det havde dog været et Forsøg værd. I hvert Fald burde Englænderne ikke have haft deres rolige Nattesøvn saa nær de danske Linier.

Den fik de imidlertid; da Dagen gryede, vare de udlhvilede og rede til at begynde Kampen. Kl. 6 om Morgenens kaldte Nelson igen Cheferne om Bord til sig; men i det sidste Øjeblik truede det med, at hele Angrebet skulde blive til intet. Da det kom til Stykket, turde nemlig ingen af de engelske Lodser paatage sig Ansvarer for at føre Flaaden ind i det vanskelige Farvand. Nelson maatte sætte Himmel og Jord i Bevægelse, inden han endelig fik en af dem til at vove Forsøget. Klokken var omtrent halv ti, da Nelsons Skibe lettede.

Om Bord paa den danske Forsvarslinie havde man været lige saa tidlig paa Færde. Man havde set, hvorledes Signalflagene foer op paa de engelske Orlogsmænd, og hvorledes Fartøjerne roede frem og tilbage mellem dem. Der var ingen Tvivl om, at Afgørelsens Time nu var kommen. Allerede Kl. 5 om Morgenens lod Olfert Fischer Mandskabet paa Blokskibene kalde til Vaaben. Der var ingen Grund til at kalde Skibscheferne om Bord, de havde forud faaet deres Befaling, som kort og godt lød paa, at holde ud til det yderste paa deres Post. Inde paa Land fyldtes Kastelsvolden og Langelinie, alle Vinduer og selv Tagene paa Husene nær Toldboden med Tilskuere. Kronprinsen selv begav sig til Batteriet »Quintus« for derfra at iagttage Kampens Gang. Han havde for Dagen udgivet Parol: Fædrelandet; Feltskrig: København.

Snart havde de engelske Orlogsmænd lettet deres Ankre, og for smaa Sejl og gunstig Vind nærmede de sig de danske Linier. Forrest sejlede Linieskibet »Edgar« paa 74 Kanoner. Kl. 10¹/₄ hejste Olfert Fischer Signal til at begynde Slaget, saa snart Fjenden kunde naas, og Kl. 10¹/₂ aabnede »Prøvestenen« sin Ild mod »Edgar«. »Edgar« gav sit Lag igen, men fortsatte sin Sejlads op langs den danske Linie, vekslende Lag med alle Skibene, indtil den naaede op i Højde med »Kronborg«, saa bjergede den sine Sejl, lod et Anker falde agter fra og optog Kampen for Alvor. Det

næste Skib i den britiske Linie, »Agamemnon«, var ikke saa heldig, det kom Middelgrunden for nær, maatte ankre igen, og kom ikke til at deltage i Slaget. To andre Linieskibe, »Bellona« og »Russel«, kom paa Grund paa Vestsiden af Middelgrunden, og kom ikke paa deres Plads i Slaglinien, om de end laa saaledes, at de kunde beskyde de danske Skibe. De øvrige britiske Orlogsmænd lagde sig efterhaanden i 800 til 1000 Alens Afstand fra de danske; selv ankrede Nelson med »Elephant« omtrent ud for Olfert Fischer paa »Danebrog«. Smaaaskibene lagde sig især paa Fløjene og søgte at beskyde de yderste danske Skibe efter Længden. I alt førte Nelson 1192 Kanoner og henimod 9000 Mand mod vore 630 Kanoner og 5000 Mand. Desuden littede Parker ved samme Tid og begyndte at krydse op mod Trekroner og den nordlige Del af Forsvarslinien; men Vind og Strøm vare ham imod, saaledes at kun Fregatterne og de mindre Skibe kom til at deltage i Angrebet paa Trekroner og den nordlige Del af Forsvarslinien.

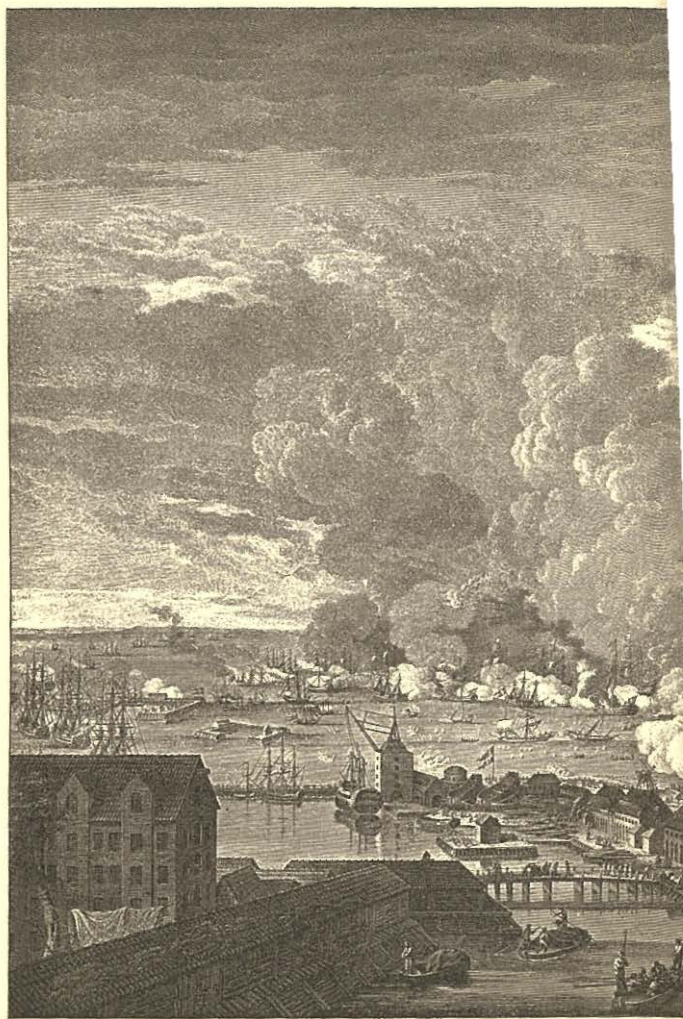
Nelsons Hensigt var først at tilintetgøre den sydlige Del af den danske Linie, derfor samlede han sine fleste Skibe mod den og nøjedes foreløbig med at beskæftige den nordlige med en mindre Styrke. »Prøvestenen«, som laa sydligst, fik det altsaa værst; den maatte kæmpe med noget nær det tredobbelte Antal Kanoner. »Wagrien«, »Nyborg«, »Rendsborg« og »Jylland« fik en dobbelt Overmagt mod sig. Olfert Fischer og de ham nærmest liggende Smaafartøjer kæmpede med 67 Kanoner mod 82.

Kl. 11 var Slaget i fuld Gang. De stridsvante, veløvede Besætninger paa de britiske Orlogsmænd sendte paa den korte Afstand Lag paa Lag mod de danske Blokskibe, saa hurtigt som de kunde lade deres Kanoner. De Danske bleve dem ikke Svar skyldige. Matroser, Soldater og »Femtenriksdalerskarle« kappedes i Iver med at tumle Kanonerne, og søgte ved fordoblet Ihærdighed at erstatte, hvad de manglede i Øvelse. De 11 Røkanonbaade, som

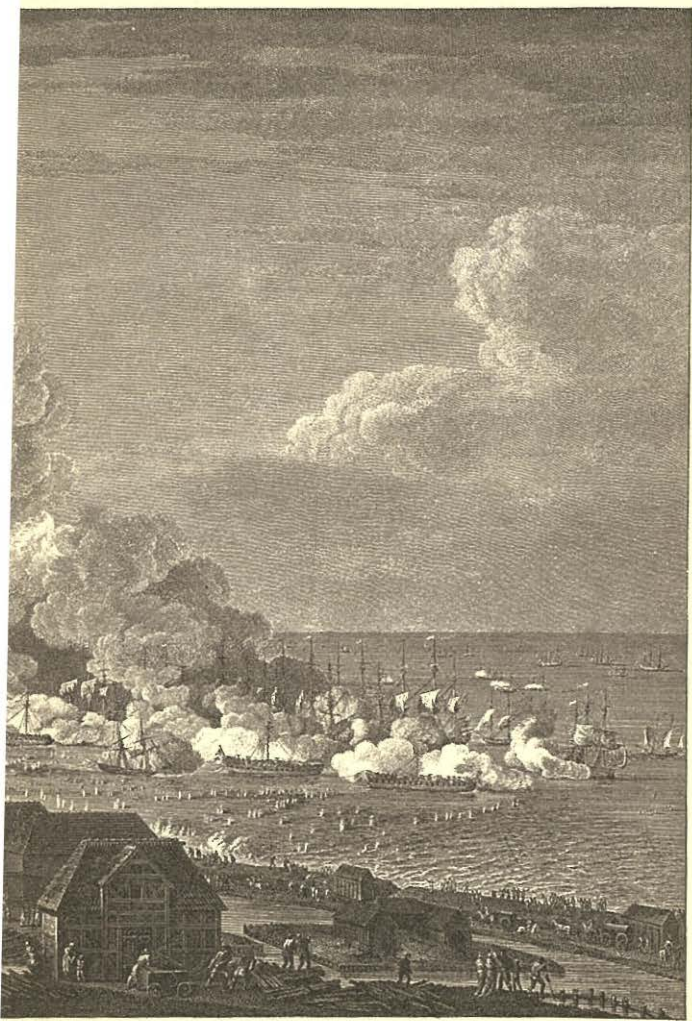
hørte til Eskadren paa Indrereden, havde Kommandør Bille stillet til Olfert Fischers Raadighed. Han gav dem Befaling til at ro ind imellem de store Skibe og prøve paa at komme til at skyde Englænderne langskibs; men det vilde ikke gaa. Baadene maatte nøjes med at blive i den danske Linie, og da de maatte vende Stevnen til for at kunne bruge deres Kanon, fik de selv Englændernes Ild langskibs; derfor gav Olfert Fischer dem Ordre til at trække sig ud af Slaget, inden dette endnu rigtig var begyndt. Kavalleriprammen »Rendsborg« fik omtrent samtidig sine Ankertove overskudte og drev paa Grund 1000 Alen indenfor Forsvarslinien. Dens Sidemand, Prammen »Nyborg«, skulde saa alene forsvare Mellemrummet mellem »Jylland« og »Wagrien«. Kaptajn Rothe holdt ud i næsten tre Timer paa sin farlige Post, og først da han kun havde i brugelig Kanon tilbage, og over en Fjerdedel af Besætningen var falden eller saaret, kappede han sine Tove og forlod sin Plads.

Englænderne kunde nu trænge ind i Mellemrummet mellem »Jylland« og »Wagrien« og lægge sig saaledes, at de beskøde disse Skibe paa langs. »Wagrien« laa næstsydligst i Rækken og helt op af »Prøvestenen«, der, som det sydligste Skib i Rækken, var udsat for Beskydning langskibs fra Fregatten »Désirée« og en Brig, som havde lagt sig lige op ad Landgrunden. De to Blokskibe lede forfærdeligt ved denne Ild, men Risbricht paa »Wagrien« og Lassen paa »Prøvestenen« foregik deres Mandskab med det mest glimrende Eksempel, og de uøvede Folk passede deres Dont som gamle Veteraner midt under den voldsomme Skydning. Tre Gange udbrød der Ild i »Prøvestenen«, men hver Gang blev den slukket, uden at Kampen blev standset.

I Centrum var Striden ikke mindre varm. »Jylland«, »Kronborg« og »Danebrog«, med de omkringliggende Pramme, kæmpede mod Nelson selv og hans Sekundanter. Allerede

SLAGET PAA

APRIL 1801.

efter en halv Times Forløb gik der Ild i »Danebrog«, og da Olfert Fischer selv kort forinden var bleven saaret af en Træsplint, forlod han Skibet for at hejse sit Flag om Bord i »Holsten« og derfra fremdeles lede Slaget. Saa snart Kommandoflaget blev hejst paa »Holsten«, forlod det engelske Linieskib »Defiance« sin Plads og engagerede »Holsten«. Om Bord i »Danebrog« var Ilden af en alvorlig Natur; det lykkedes ikke at blive Herre over den, men den kække Kaptajn Braun ophørte derfor ikke med Kampen og holdt sin Plads. Braun mistede sin højre Haand; Næstkommanderende, Kaptajn Hans Lemming, tog saa Kommandoen og vedblev Skydningen trods den bestandig om sig gribende Ild.

Om Bord paa »London« spejdede Admiral Parker med sin Kikkert ivrig ned mod de kæmpende Linier. Den Time, Nelson vilde bruge til Slaget, forekom ham »djævelsk lang«. Han havde set det Uheld, der straks ved Slagets Begyndelse ramte Nelson, at tre af hans Linieskibe kom paa Grund. Han gav straks tre andre Befaling til at krydse op og angribe den nordlige Del af den danske Forsvarslinie; men Vind og Strøm vare imod, og det varede længe, inden de naaede frem. Klokken blev 1 om Formiddagen. Slaget havde varet i over to Timer, og endnu var der Intet at mærke til, at de Danskes Ild blev svagere. Nelson havde lovet at afgøre det hele paa en Time. Parker begyndte at blive urolig. Han vilde ikke have en større Del af sine Skibe ødelagte, saaledes at Flaaden maaske blev for svag til at løse sin egentlige Opgave, at sejle ind i Østersøen og tvinge Svenskerne og Russerne til at opgive den væbnede Neutralitet; han besluttede derfor at hejse Signal til, at Kampen skulde afbrydes.

Signalet blev adlydt af de mindre Skibe, som angreb Trekroner og den nordligste Del af Forsvarslinien, de trak sig efterhaanden ud af Kampen, skarpt forfulgte af Trekroners Kanoner. Chefen for Fregatten »Amazon«, Kaptajn

Riou, faldt med mange af sit Skibs Besætning. Om Bord i »Elephant« gik Nelson op og ned ad Dækket. Da Kugler og Splinter røg om Ørene paa ham, sagde han til en nærstaaende Officer: »Dette er en varm Dag, og for enhver af os kan det blive den sidste, hvad Øjeblik det skal være. — Men mærk Dem,« føjede han til, »jeg vilde i dette Øjeblik ikke være noget andet Sted i Verden for Tusinder.« Kort efter meldte Signallofficeren, at den Højstkommanderende havde hejst Signal til at afbryde Slaget. Nelson lod, som om han ikke hørte det, og fortsatte sin Gang. Officeren spurgte ham paa ny, om Signalet skulde gentages. »Nej«, svarede Nelson. Kort efter spurgte han, om Signalet til Fægtning paa klods Hold stadig vajede, og da Signallofficeren svarede ja, sagde Nelson: »Lad det blive derved.« Han vedblev at gaa op og ned og sagde lidt efter til en anden Officer: »Ved De, hvilket Signal der vajer hos den Kommanderende? At afbryde Kampen. Afbryde Kampen! Jeg vil være fordømt, om jeg gør det.« — »De ved, Foley,« sagde han derefter til Skibets Chef, »jeg har kun et Øje, jeg har Lov til at være blind en Gang imellem.« Han satte saa Kikkerten for det blinde Øje og udbrød: »Jeg ser virkelig ikke noget Signal.« Lidt efter sagde han: »Fordømt være det Signal. Lad mit »Fægtning paa klods Hold« blive vajende. Det er den Maade, hvorpaa jeg besvarer et saadant Signal; — lad mit blive spigret fast til Masten.«

Saa nær vare de Danske ved at vinde Æren for at have afslaaet et Angreb af den uovervindelige engelske Flaade under Nelsons Befaling. Var Parkers Ordre bleven fulgt, havde Olfert Fischer staaet som Sejrrherre. Nu blev Nelsons Signal til Fægtning paa klods Hold vajende, og Kampen blev fortsat. Dens endelige Udfald kunde des værre snart ikke være tvivlsomt; de gamle, møre Blokskibe bleve sønderflængede af de engelske Kugler. »Jylland« maatte først stryge sit Flag, det kunde kun bringe 27 Ka-

noner til at bære mod de engelske Linieskibe; da Kampen havde varet over 3 Timer, vare over 100 Mand døde eller saarede, Chefen lod alle Kanonerne fornagle og overgav Skibet. Omtrent samtidig maatte »Kronborg« og Kavalleriprammen »Sværdfisken« ophøre med Kampen. Af den sydlige Del af Forsvarslinien holdt saaledes kun »Wagrien« og »Prøvestenen« endnu ud. »Wagrien« kæmpede mod de to engelske Linieskibe »Isis« og »Russel«; det første laa saa nær, at Kaptajn Risbricht under hele Slaget lod fyre med dobbel Skarp, det vil sige, lagde to Kugler i sine Kanoner til hvert Skud; senere brugte han ogsaa Brandgranater for om muligt at tænde Ild i Fjendens Skibe. Klokken 2 $\frac{1}{2}$ var al videre Modstand umulig; der var kun 3 Kanoner tilbage, som kunde skyde, Skibssiden var næsten skudt ind, af den 300 Mand stærke Besætning vare 71 Mand døde eller saarede. Risbricht fornaglede Kanonerne, lod alt Krudt kaste over Bord og forlod saa Skibet med saa mange Mand, Baadene kunde rumme. 87 Mand maatte efterlades og faldt i Fangenskab. »Prøvestenen« var nu helt ene i Kampen. Den havde modtaget Englændernes første Lag, da Slaget begyndte, og nu kunde tre engelske Linieskibe samle deres Ild mod den, foruden Fregatten og Briggen, som bestrøg den paa langs. 3 Gange blev Skibets Vimpel skudt ned, men Lorenz Fjellerup Lassen hejste den hver Gang igen. Først da al yderligere Modstand var unyttig, da omtrent en Fjerdedel af Besætningen var dræbt eller saaret, Skibets fleste Kanoner ubrugbare, og Dækket truede med at styrte sammen, maatte Flaget falde. Lassen reddede sig i Land med saa mange Folk, Baadene kunde rumme, og Englænderne besatte Vraget. Det var første Gang, Lassen var i Slag.

Den sydlige Del af Forsvarslinien var saaledes nu ødelagt; men i Centrum varede Kampen bestandig ved. »Danebrog« og »Sjælland«, Kavalleriprammen »Akershus« og Willemoes med sit Flydebatteri gjorde Nelson det broget

nok. En af hans Officerer mindede ham om, at han havde lovet at ødelægge den danske Linie paa 1 Time, og gjorde tillige en Bemærkning om den haardnakkede Kamp. Nelson svarede da: »Ja, vi komme til at lægge nogle Timer til; disse Folk fægte for tappert.« Senere, under sin Samtale med Kronprinsen, erklærede Admiralen, at af de 105 Fægtninger, han havde taget Del i, havde ingen været saa frygtelig som denne; »de Franske,« sagde han, »fægte tappert; men de kunde ikke have staaet i én Time mod den Ild, som de Danske udholdt i fire.« Nelsons Historie-skriver siger, at de Danske viste sig som Englændernes værdige Modstandere, viste sig at være af engelsk Ler som af engelsk Blod.

»Danebrog« havde været i Brand omtrent fra Slagets Begyndelse. Stundom syntes det, som om man blev Herre over Ilden; men snart blussede den op med fornyet Kraft. Lemming fortsatte dog Kampen, indtil næsten en Tredjedel af Besætningen var dræbt eller saaret, saa sendte han saa mange som muligt af Folkene i Land, fornagtede de tre endnu ubeskadigede Kanoner og overgav sig tilligemed den saarede Chef. Englænderne besatte Skibet, men kunde heller ikke faa Ilden slukket; de maatte derfor ogsaa forlade det, og »Danebrog« drev brændende om, indtil det en halv Time efter Slagets Slutning fulgte sin Navne fra Kjøge Bugt og sprang i Luften. »Akershus« og den lille Korvet »Elven« kunde ikke klare sig, da »Danebrog« ophørte med Kampen, men det lykkedes dem at redde sig synkefærdige ind paa Reden. »Hayen« maatte stryge efter et kækt Forsvar; men Willemoes bjergede sit Flaadebatteri ind Nord om Trekroner, da al yderligere Kamp var umulig. Linieskibet »Sjælland«, Kaptajn Harboe, havde endnu sit Flag vajende; men da Willemoes drev ned for Strømmen for at redde sit Batteri, kom han lige ind paa »Sjælland«. Kaptajn Harboe kappede da ogsaa sine Fortøjninger, i Haab om at slippe Nord om Trekroner. Parkers Eskadre var

imidlertid krydset saa langt frem, at »Sjælland« vilde drive ind paa den, hvis den kom nordligere. Kaptajn Harboe maatte derfor ankre igen og deltog med sine faa endnu brugbare Kanoner i den sidste Kamp.

Nelson samlede efterhaanden sine Kræfter mod Forsvarsliniens nordligste Del, »Charlotte Amalia«, »Søhesten«, »Holsten« og »Indfødsretten«. De danske Skibe kunde kun bringe 95 Kanoner til at virke mod 200 engelske, og tilmed bleve de beskydte langskibs. »Indfødsretten«, som laa nordligst, havde alt lidt meget ved Kampen mod Fregatterne. Chefen. Kaptajn de Thura, og en Lieutenant vare faldne. Da Meldingen herom kom til Kronprinsen, tilbød Kaptajn John Kristian von Schrødersee, som for 5 Aar siden havde taget Afsked paa Grund af Sygdom, at gaa om Bord og tage Kommandoen. Tilbudet blev modtaget, Schrødersee steg i en Baad og roede ud til Skibet, men ligesom han traadte over Falderebet, blev han ramt af en Kugle, som strakte ham død til Dækket. Kort efter maatte »Indfødsretten« stryge sit Flag. »Charlotte Amalia« og »Søhesten« saa sig snart tvungne til at gøre det samme, og omtrent Kl. 2 1/2 indsaa Olfert Fischer, at heller ikke »Holsten« vilde være i Stand til at holde Fjenden fra Livet. Han lod sig da ro ind til Trekroners Batteri for at fortsætte Kampen derfra, og »Holstens« Flag faldt. Sidst af alle danske Skibe maatte »Sjælland« give tabt. Da Kaptajn Harboe saa sit ramponerede Skib som det eneste, der endnu besvarede Fjendens Ild, indsaa han det unyttige i at fortsætte Kampen, foragtede sine Kanoner, kastede Krudtet i Vandet og reddede sig med Besætningen ind til Trekroner. Over en Tredjedel af Skibets Besætning var da død eller saaret.

Hele den danske Forsvarslinie fra Trekroner og Syd efter var nu ødelagt, men Batteriet selv var i uskadt Stand, og de to Blokskibe ved Indløbet til Indrereden og Kommandør Billes Eskadre vare endnu i Behold, saa de Danskes

Stilling var ingenlunde fortvivlet. Nelsons Skibe vare desuden stærkt medtagne af Kampen. Linieskibet »Ardent« havde faaet Halvdelen af sine Kanoner ødelagte og havde 14 Grundskud. Bougsprydet var skudt bort og Masterne faldefærdige. »Isis« og »Monarch« vare saa medtagne, at de senere maatte sendes hjem til England. 51 Officerer vare døde eller saarede foruden et stort Antal menige. Tre Linieskibe stode desuden fast paa Middelgrunden, og der behøvedes Fred og Ro for at faa dem flot, ja efter en engelsk Kaptajns Udsagn, som deltog i Slaget, vare ikke mindre end 6 engelske Linieskibe og Fregatten »Desirée« paa Grund. At blive Natten over i det snævre Farvand var farligt, men Sejladsen Nord paa, den eneste mulige Vej til at komme bort, førte under Trekroners Kanoner.

Nelson indsaa ogsaa fuldt vel, at Stillingen ikke var uden Fare. Medens Kampen var paa sit højeste, og omtrent paa samme Tid som Parker hejste sit Signal til at ophøre med Slaget, sendte han derfor en Parlamentær i Land med følgende Brev til Kronprins Frederik:

»Til Englændernes Brødre, de Danske.

Lord Nelson har Ordre til at skaane Danmark, saafremt Modstand ophører; men hvis Ilden vedbliver fra dansk Side, vil Lord Nelson se sig nødsaget til at sætte Ild paa alle de flydende Batterier, som han har taget, uden at det staar i hans Magt at frelse de tapre Danske, som have forsvaret dem.

Givet om Bord i Hans Britiske Majestæts Orlogsskib »Elephant« paa Københavns Red den 2den April 1801.

Nelson og Bronte.«

Parlamentæren roede med Brevet om Bord i Blokskibet »Elefanten« og forlangte at blive ført til Kronprinsen. »Elefanten«s Chef var noget i Tvivl om, hvad han skulde gøre; det rigtigste og bedste havde været at henvise Englænderen

til Olfert Fischer, som den, der som højstbefalende ene kunde modtage Parlamentærer, men uheldigvis bestemte Chefen sig til at lade Parlamentæren ro ind til Toldboden. Kronprinsen var den Gang netop paa Vejen fra Qvintus til Langelinie; ved Jærnporten ved Indgangen til Langelinie mødte han den engelske Parlamentær. Han læste Nelsons Brev, og uden at indhente nogen Oplysning hos Olfert Fischer, gik han ind paa Nelsons Forslag og sendte sin Generaladjutant for Flaaden, Kaptajn Hans Lindholm, om Bord paa Admiralskibet for at aftale de nærmere Betingelser. Nelson var den Gang bestemt paa at opgive Angrebet paa den endnu forsvarsdygtige Del af den danske Forsvarslinie, og rimeligvis havde han benyttet den gunstige Vind til at trække sig Nord paa til Parker. Saa kom Kaptajn Lindholm netop i det belejligste Øjeblik. Saa snart han satte Foden paa »Elephant«s Dæk, lod Nelson det hvide Flag hejse, og Ilden ophørte fra alle de engelske Skibe.

Nelson ledede nu de videre Forhandlinger med stor Kløgt. Han gik stadig uden om Olfert Fischer og fik det indrettet saaledes, at det blev Admiral Parker og Kronprinsen, som vekslede Breve om de endelige Betingelser for Vaabenhvilen. Derved opnaaede han at trække Tiden ud, da den lange Rotur fra Langelinie ud til Parkers Admiralskib »London« tog megen Tid. Medens alt dette stod paa, arbejdede Nelson ivrigt for at faa sine egne Skibe af Grunden og Skaden paa dem nogenlunde repareret. De tagne danske Skibe lod han hale ud af Linien; men de vare saa forskudte, at de maatte brændes, paa et nær, Linieskibet »Holsten«. Det var den eneste Trofæ, Sejrherrn førte med hjem. En engelsk Forfatter siger om de andre tagne danske Skibe, at de bogstaveligt vare slaaede i Stykker. Vi mistede i Slaget omtrent en Femtedel af den Styrke, som deltog deri, nemlig 370 døde og 668 saarede, desuden faldt 1779 Mand i Fangenskab, men bleve igen løsladte, da Vaabenhvilen blev sluttet. Englænderne

maatte sende to af deres Linieskibe hjem for at reparere, og de havde mindst 1200 døde og saarede. Parker taler endog om over 2000; rimeligvis har han der regnet selv de letsaarede, som kunde helbredes paa Flaaden, med. At Englændernes Tab var større end de Danskes, kom af, at deres Skibe havde saa stærke Besætninger. Parker havde sendt Folk om Bord fra sin Eskadre, og der var desuden mange Soldater, bestemte til at storme Trekroner, hvis det lod sig gøre.

Slaget var imidlertid en Sejr for Englænderne. Om det kunde være bleven anderledes, hvis Kampen var bleven fortsat længere, er et Spørgsmaal, der kan tvistes om; men en Ting staar fast, den uøvede og uprøvede Besætning paa vore gamle Blokskibe havde i Timevis med Hæder kæmpet mod Verdens første Sømagt. Baade Officerer og Mandskab havde gjort deres Pligt til det yderste, og ingen Vanære var overgaaet Danmarks gamle Flag. Olfert Fischer kunde med Sløthed se tilbage paa sin Kamp mod Lord Nelson. Skønt han næsten straks ved Slagets Begyndelse var bleven saaret i Hovedet, holdt han dog ud paa »Danebrog«, saa længe der var nogen Mulighed for at bevare Skibet. Først da Luerne truede med at gøre alt yderligere Forsvar umuligt, flyttede han sin Stander over paa »Holsten« og blev der endnu i to Timer, indtil ogsaa dette Skibs Stilling blev haabløs; først da roede han til Trekroner, det eneste endnu kampdygtige Punkt i Linien.

Nationen følte sig stolt over Kampen den 2den April 1801. Officererne, der havde deltaget i Slaget, bleve hædrede med en Guldmedaille. Olfert Fischer fik den med Øskenet besat med Diamanter; Underofficererne og de menige fik samme Medaille i Sølv.

Olfert Fischer blev paa Trekroner og beholdt sin Kommando. Natten efter Slaget anvendte han til at bjerge de saarede fra Skibene med alle til Raadighed staaende Fartøjer. Hans Saar voldte ham imidlertid saa stor Ulempe, at han maatte søge Kronprinsen om Tilladelse til at fra-

GRAVHØJ OVER HELTENE FRA 2DEN APRIL 1801.

træde sin Kommando. Tilladelsen kom den næste Dag, og Olfert Fischer roede i Land efter at have overgivet Befalingen til Kommandør Sten Bille.

Nelson følte sig senere krænket over den Beretning, Olfert Fischer gav om Kampen, og sendte Generaladjutant Lindholm et Brev, hvori han paa en hensynsløs Maade sigtede sin Modstander for at have faret med Usandhed, og desuden beskyldte ham for Mangel paa personligt Mod, fordi han havde forladt baade »Danebrog« og »Holsten«. Lindholm imødegik i et høfligt og værdigt Brev disse fornærmelige Beskyldninger, som Nelson ogsaa vel vogtede sig for at gentage.

De i Slaget faldne Danske bleve stedte til Hvile paa Holmens Kirkegaard. 1ste Paaskedag, den 5te April 1801, blev der holdt en national Sørgefest over dem. Senere blev der opkastet en Kæmpehøj over Gravene og rejst en Granitpyramide med den Indskrift: »De taldt for Fædrelandet den 2den April 1801. Medborgeres Erkjendtlighed rejste dem dette Minde.« Nedenfor Pyramiden er anbragt en Marmorplade, i hvilken er indhugget:

»Den Krans, som Fædrelandet gav,
Den visner ej paa faldne Heltens Grav.«

En Række Bautastene bærer Navnene paa de i Slaget faldne Officerer.

Da Englænderne 6 Aar senere igen angreb København, skete Angrebet fra Landsiden. Olfert Fischer havde derfor ingen Kommando; men under den fortsatte Krig med England blev han igen Chef for Trekroner og den Kanonbaadsflotille, som virkede i Øresund. Det var ikke alene et smukt, men ogsaa et indbringende Kommando. Mange engelske Handelsskibe bleve opbragte af Kanonbaadene efter raske Kampe med de dem ledsagende mindre Orlogsmænd. Olfert Fischer tjente for sin Part over 40,000 Rdl. i Prispenge. I 1809 blev han Kontreadmiral, men nogen Kom-

mando fik han ikke efter Krigen. Agtet og æret af alle henlevede han sine sidste Dage. Kong Frederik den sjette gjorde ham 1825 til Viceadmiral. Ethvert Barn i København kendte paa den Tid Olfert Fischer, Lassen og Willemoës, som de, der navnlig vare komne i Folkemunde efter Kampen i Kongedybet. Fischer var i sin ydre Fremtræden en elegant Skikkelse; næsten alle hilste ham, naar han færdedes paa Gaden, og selv Matroser af Handelsmarinen gjorde ofte Front for ham og ventede med Huen i Haanden, til han var kommen forbi. Lassens Lod blev ikke saa misundelsesværdig. Han gjaldt mellem sine Standsfæller for en ren Jærnmand lige over for Fjenden, men for en tarvelig Sømand. Han traadte tidligt ud af Tjenesten, blev snart glemt af Mængden og levede sine sidste Aar i meget trange Kaar. Den eneste, som ikke glemte Prøvestenens Chef, var Frederik den sjette. Blev Nøden stor, søgte Lassen Hjælp paa Amalienborg og gik hver Gang bort med taarevædede Kinder og en stor Rulle Specier i Haanden. Olfert Fischer forblev ugift hele sit Liv og tilbragte sine sidste Aar hos sine ligeledes ugifte Søstre. Han døde den 18de Februar 1829, 82 Aar gammel. Paa hans Gravsten kunde Navnet »København« indhugges med samme Ret som paa Nelsons; han var en værdig Modstander for den britiske Helt.

PETER WILLEMOES.

PETER WILLEMOËS.

Slaget paa Københavns Red den 2den April 1801 gjorde et mægtigt Indtryk paa det danske Folk. Den forudgaaende lange Fredsperiode havde næsten bragt Folket til at tro, at Krig for Danmarks Vedkommende var noget, som hørte Historien til og ikke gentog sig. Saa tordnede en skønne Dag Kanonerne uventet lige uden for selve Hovedstaden. I ængstelig Spænding blev Slagets Gang fulgt fra Land, og efterhaanden som Timerne gik, og Kampen varede ved, fyldtes alle med Stolthed og Glæde over de danske Mænd, som saa uforfærdede strede mod den overlegne Fjende, ført af Englands største Søhelt. Baade Øhlenschläger og Grundtvig vidne om den vækkende Indflydelse, Skærtorsdagsslaget havde paa dem, og som det gik dem, gik det hele den aandelig vaagne Del af det danske Folk.

Det gik med Slaget paa Reden ligesom med næsten alle andre Slag, der have spillet en betydningsfuld Rolle i et Folks Historie, efterhaanden som Tiden gik, samlede Forestillingen om Slaget sig for Folkebevidstheden i et enkelt Billede. Og Folket danner disse Billeder efter Love, som det er vanskeligt at udforske. Det blev ikke den

højstbefalende selv, Olfert Fischer, som Tanken samlede sig om, ikke den kække Lassen paa »Prøvestenen«, ikke den gamle, sygelige Schrødersee, som meldte sig frivillig og fandt Heltedøden. Det ny Aarhundrede, som blev skudt ind med Kanonerne i Kongedybet, brød friskt og ungt igennem paa mange Omraader her hjemme, og maaske derfor koncentreredes Billedet af Kampen efterhaanden om en ungdommelig Skikkelse: den 18aarige Lieutenant Peter Willemoës paa sit lille Flaadebatteri tæt under Nelsons Admiralskib, medens den engelske Helt retter Kikkerten for det blinde Øje mod Parkers Signal til at ophøre med Kampen.

Peter Willemoës, den udvalgte blandt »Kongedybets muntre Helte« var ogsaa et Søndagsbarn. Han blev født i Assens den 11te Maj 1783, og Faderen, som var Amtsforvalter, maa enten have haft profetisk Gave eller selv baaren paa en stille Kærlighed til Søen, for allerede da Peter var 4 Aar gammel, lod han ham indskrive blandt de kongelige Søkadetter. Saa tidlig fik han dog ikke Uniformen paa; men 12 Aar gammel mødte han paa Akademiet for at begynde sin Opdragelse til Sømand.

Søkadetakademiet var den Gang paa Amalienborg, og det var ingen Spøg for en 12 Aars Dreng at komme der ind. Efter gammel Skik hundsede de ældre Kadetter slemt de yngre. Prygl hørte til det daglige Traktement og blev uddelt langt rigeligere end Kosten; desuden maatte de smaa varte de store op og føje dem i alle deres Luner. Opdragelsen paa Søen fik Kadetterne heller ikke mere, som i Tordenskjolds Tid, paa de paa Togt sendte Orlogsskibe; fra Aaret 1738 blev der aarlig udsendt et Kadetskib, udelukkende til Kadetternes Uddannelse, og paa dette lærte Willemoës ligesom sine Kammerater sin Sømandsskab. Han havde et livsglad, fornøjeligt Sind, som hjalp ham over alle Genvordighederne i de første trange Aar, og skønt han ikke selv havde valgt sin Stand, elskede han

den dog over alt. To Aar efter, at han var kommen ind paa Akademiet, fik dette i Hans Kristian Sneedorff en Chef, der tilfulde forstod den Kunst at opdrage Kadetterne til raske, dygtige Sømænd, som kunde gøre deres Stand og Flag Ære. Under hans Ledelse voksede Willemoës op, indtil han den 29de August Aar 1800 blev udnævnt til Sekondlieutenant.

Sit første Togt som Officer gjorde han med Linieskibet »Prinsesse Lovisa Augusta«; med det sejlede han til henad Juletid og fik saa Orlov for at besøge sine Forældre et Par Maaneder i Odense, hvorhen Familien var flyttet.

Til Held for Willemoës udløb hans Orlov i Begyndelsen af Marts. Havde den varet længere, havde det maaske knebet at komme over Beltet, og han var ikke kommen til at deltage i Slaget paa Reden, hvad der sikkert havde været en stor Sorg for den ærekære Yngling. Da han naaede Hovedstaden, var alt i travl Virksomhed paa Holmen for at ruste mod det ventede Angreb, og da den engelske Flaade kom i Sundet, og der var Vished for en nær forestaaende Kamp, blev Sekondlieutenant Peter Willemoës ansat som Chef for Flaadebatteriet Nr. 1 paa 20 Kanoner og med en Besætning af 129 Mand. Batteriet blev først færdig til at lægge ud fra Holmen kort før Slaget begyndte, og Mandskabet var, som paa alle Fartøjerne i Forsvarslinien, broget sammensat, uøvet og uprøvet; men Willemoës havde Mod, Liv og Humør nok til dem alle, og han fik snart sat det hele i den Gænge, han vilde have, det skulde gaa i.

Flaadebatteriet fik sin Plads i Slaglinien lige foran for »Danebrog«; agten for Blokskibet kom til at ligge Kavalleriprammen »Hayen« paa 18 Kanoner, under Willemoës' Kammerat, Nordmanden Sekondlieutenant Nikolaj Müller. Da Englænderne kom sejlene syd fra for at begynde Kampen, ankrede Nelson selv med sit Admiralskib »Elephant« ud for »Danebrog«, for at de to Øverstkommanderende kunde komme til at kæmpe sammen. Willemoës fik saaledes

ogsaa selve den engelske Admiral til Modstander. I tre Timer hævdede Flaadebatteriet sin Plads og arbejdede sig efterhaanden saa tæt ind under »Elephant«s Laaring, at de engelske Marinesoldater maatte bruge deres Musketter for at holde Batteriet fra Livet. Af sine 129 Mand fik Willemoës 49 døde eller saarede, men lige frejdigt holdt de andre ud, bestandig opmuntrede af deres unge Chefs Ord og Eksempel. Det engelske Linieskib havde heller ikke let ved at træffe Batteriet, ellers var vel næppe ret mange af Besætningen kommen levende derfra; men da Batteriet laa lavt paa Vandet og tæt inde paa sin Modstander, gik de fleste Kugler for højt, hen over Hovedet paa Besætningen, som da sendte et lystigt Hurra efter dem. Nelson blev selv opmærksom paa den ubehagelige lille Modstander, han der havde faaet. Da »Danebrog« maatte stryge sit Flag, kunde Willemoës naturligvis heller ikke længer hævde sin Plads. Hans Ven, Nikolaj Müller, maatte overgive sig med »Hayen«; men Willemoës vilde prøve paa at slippe bort, skønt han ingen Sejl havde og ikke kunde bruge Aare. Han kappede sit Ankertov i det Haab, at Strømmen vilde føre ham Nord paa forbi Trekoner; men uheldigvis drev Batteriet ned paa Linieskibet »Sjælland« og bragte derved dette haardt betrængte Skib endnu mere i Knibe. Chefen paa »Sjælland«, Kaptajn Harboe, kappede da ogsaa sine Tove og drev sammen med Flaadebatteriet videre Nord efter. »Sjælland« kom dog til at røre Grunden og maatte, sidst af alle de danske Skibe, stryge sit Flag. Willemoës drev videre med sit Flaadebatteri; han blev beskudt af de engelske Fregatter, som laa Nord for Trekoner, men desuagtet reddede han sit Fartøj, om end i synkefærdig Tilstand, ind paa Indrereden. Af alle de danske Skibe, der deltog i Slaget, var Willemoës' Flaadebatteri det, der havde forholdsvis det største Tab; over en Tredjedel af Besætningen var død eller saaret; men ikke en Mand fangen.

Willemoës' tapre Færd i Slaget var ikke gaaet ubemærket hen, og alle kappedes om at hædre den ungdommelige Helt. Da Nelson Dagen efter Slaget var i Land og talte med Kronprinsen, roste han særlig det lille Flaadebatteris kække Holdning og ytrede Ønske om at lære sin tapre Modstander at kende. »Han fortjente«, sagde han, »at blive Admiral«. — Hvortil Kronprins Frederik skal have svaret, at gjorde han alle sine tapre Officerer til Admiraler, blev der ingen Lieutenanter og Kaptajner paa Flaaden.

Hvorledes Willemoës selv var til Mode efter Slaget, kan ses af et Brev til Hjemmet i Odense, skreven faa Dage efter.

»Kære Forældre, Søkende og Bekendere!

Jeg har kun lidt Tid, men jeg synes dog at burde anvende et Øjeblik til at lade dem vide, hvorledes det er gaaet mig. Jeg har, Gud ske Lov, hele Lemmer endnu, som jeg mindst formodede at beholde; thi jeg havde omkring mit lille Batteri Admiral Nelson og tvende engelske Orlogsskibe foruden, som uophørlig fyrede, baade med Skraasække, Kugler og Knipler. Jeg gjorde min Pligt og er ogsaa bleven belønnet af Kronprinsen og Admiralerne samt af alle mine Kolleger med, at jeg havde staaet mig brav, og at de havde aldrig troet, at jeg havde sluppen Livet, og da jeg kom om Bord til Kammerherre Bille forestillede han mig for en Del af sine Bekendte med følgende Ord: »Jeg har haft Udkik med Flaadebatteriet hele Bataillen og har set, at Willemoës har staaet sig exelent«. — I største Hast. Alle hilses.

Deres lydigste Søn P. Willemoës.

Vinteren over blev Willemoës hjemme og var naturligvis Damernes erklærede Yndling og en af de mest søgte Balkavalerer. Det var vel ikke for intet, at Grundtvig senere begyndte sin smukke Mlndesang over ham med

Ordene: »Kommer hid, I Piger smaa« og senere sagde, han vilde synge »om saa bold en Ungersvend, alle fagre Pigers Ven«.

Hen paa Vaaren 1802 var dog den Glæde forbi. Willemoes blev sendt til Middelhavet med Fregatten »Rota« under Prøvestenens heltemodige Chef, Lorenz Fjelderup Lassen. Et helt Aar færdedes han omkring ved Middelhavets skønne Kyster; men medens han saaledes nød Tilværelsen i fulde Drag, var Sygdom dragen ind i Fædrenehjemmet. Faderen maatte søge sin Afsked, og Familiens Kaar bleve derved meget smaa.

De følgende fire Aar synes at have hørt til de sværeste i Willemoes' Liv. Der var noget, der knugede ham, saa at han endog tænkte paa at forlade Marinen. Han gav sig til at lære Latin og begyndte saa smaat at studere Jura. Det er ikke umuligt, at han, »alle fagre Pigers Ven«, ikke har vundet Yndest hos den eneste blandt dem, som fængslede ham for Alvor. Imidlertid slog han dog senere de Griller af Hovedet, og i Foraaret 1807 sejlede han med en engelsk Brig til St. Petersborg for at tjene nogle Aar paa den russiske Flaade. Han var saaledes borte, den Gang Engländernes røverske Overfald i Sommeren 1807 fandt Sted og blev forskaanet for den Ydmygelse og Sorg at se dem tømme Holmen og føre Flaaden bort som let vundet Bytte.

Ved Efterretningen om Fædrelandets Nød ilede han naturligvis straks hjem og meldte sig til Tjeneste hos Kronprins Frederik i Kiel. Kronprinsen mindedes hans Kækhed og Dygtighed under Slaget paa Reden, og betroede ham et vigtigt Hverv. Det gjaldt om at skaffe Tropper over til Sjælland, for at komme Hovedstaden til Hjælp, men det var et vanskeligt og farligt Stykke Arbejde, for engelske Krydsere sværmede ved alle Kyster og spærrede Belterne. Willemoes blev sendt til Langeland for i de mørke Nætter, naar Vinden var gunstig, at færge Soldater over til Laaland i Jagter og Baade. Ogsaa her viste han sig som den rette Mand paa sin Plads; ivrigt og ulotrødent

røgtede han sin Gerning, og efterhaanden fik han dog et lille Korps ført over.

Her paa Langeland var det, Willemoës gjorde Bekendtskab med Grundtvig, som den Gang opholdt sig der som Huslærer. Hvor forskellige end de to Mænd vare, følte de sig dog snart tiltrukne af hinanden. Willemoës har vel næppe til fulde forstaaet at værdsætte sin nye Ven, men han har sikkert følt, at han her stod over for en Mand, vel skabt af et andet Tømmer end han selv, men dog en hel Mand, en virkelig Personlighed, ligesom han selv. Og Grundtvig, som netop paa denne Tid kæmpede den haarde Kamp for sit religiøse Gennembrud, har sikkert følt sig oplivet og forfrisket ved Samlivet med den raske, frejdige, unge Sømand.

Kun to Linieskibe vare blevne reddede, den Gang Englænderne røvede Flaaden. Det ene var et gammelt, næsten ubrugeligt Skib, »Prinsesse Lovisa Augusta«, som laa oplagt i Kristianssand; det andet var »Prins Kristian Frederik«, som sammen med Briggen »Lougen« havde været ude paa Øvelsestogt med Kadetterne. Kadetchefen havde Befaling til, naar Togtet var endt, at gaa til Kristianssand, lade »Prins Kristian Frederik« blive der og sejle »Lovisa Augusta« ned til København. Heldigvis blev han i god Tid underrettet om den truende Fare, da den engelske Flaade styrede mod København, og forblev med sine Skibe i Norge. »Prins Kristian Frederik« blev igen udrustet og til Chef fik det Kaptajn Karl Vilhelm Jessen, en Mand, som alt tidligere havde udmærket sig i Vestindien som Chef for Briggen »Lougen«. Han havde været med Kadet-skibet som Meddommer og kom nu vel til Pas til at tage Befalingen over det ene Skib. Naturligvis kneb det med Officerer, men forløbigt maatte man hjælpe sig. Englænderne havde imidlertid faaet at vide, at de to Skibe vare i Norge, og forsøgte paa Hjemvejen at erobre dem; men det lykkedes dem at slippe fra den temmelig usikre

Plads ved Kristianssand ind til Frederiksstad, og der vare de i Sikkerhed for alle Efterstræbelser.

Da Englænderne vare sejlede hjem og Vinteren nærmede sig, haabede man at kunne faa nogen Nytte af den lille Eskadre fra Norge, den sidste Levning af Danmark-Norges stolte Sømagt; men det viste sig des værre snart, at Skibene vare i for daarlig Stand til at kunne holde Søen ret længe. Den 18de November 1808 sejlede de fra Frederiksstad, men allerede to Dage efter var »Lovisa Augusta« saa medtaget, at det igen maatte søge Havn. Senere fik Skibene Befaling til at gaa til Øresund for at forjage et engelsk Linieskib og nogle Smaaskibe, som holdt til der. Da de den 4de December kom i Sundet, vare Englænderne imidlertid borte. »Lovisa Augusta« blev som ubrugeligt aftaklet og oplagt i København. »Kristian Frederik« var nu vort eneste Linieskib.

Medens Skibet laa i København blev Officersbesætningen kompletteret og kom, som det var at vente, til at bestaa af nogle af Flaadens bedste Officerer. Kaptajn Jessen vedblev at være Chef, Næstkommanderende blev Kaptajn Rothe, som under Slaget paa Reden med Hæder havde kommanderet Kavalleriprammen »Nyborg«. Rothe var en streng Mand; de yngre Officerer havde en stor Respekt for ham; Skibet holdt han i fortrinlig Orden. Willemoës er rimeligvis ogsaa kommen om Bord ved denne Lejlighed.

Saa snart »Kristian Frederik« var sejlklar, blev den igen sendt til Norge for at holde Søen ren for Kapere og beskytte Kornskibene fra Jylland. Til Trods for Ulykken ved København og hele den sørgelige Krigstid, gik det dog ret fornøjeligt til, hver Gang Skibet kom i Havn. Enten var der Bal om Bord eller i Land; Willemoës var stadig Folkets Yndling, og især meget beundret af det smukke Køn, hvad der bidrog sit til at skaffe ham adskillige Uvenner mellem Kammeraterne.

Imidlertid var i Februar 1808 Krigen udbrudt mellem Danmark og Sverige, hvad der for saa vidt var uheldigt, som de engelske Kapere og Orlogsmænd nu fandt Fristed i de svenske Havne. Rusland og Frankrig bleve vore Allierede, og med dem blev det aftalt, at samtidig med at en russisk Hær rykkede ind i Finland, skulde en dansk-fransk Hær lande i Skaane, for at tvinge Sverige til at opgive sit Forbund med England. Napoleons Tropper under Bernadotte rykkede ind i Hertugdømmerne og Jylland og kom over paa Fyn; men Store Belt standsede dem. Der laa engelske Krydsere. Bernadotte kom selv over til København og havde en Sammenkomst med Frederik den sjette paa Frederiksberg Slot. Der er det rimeligvis bleven aftalt mellem dem, at Beltet skulde gøres ryddeligt til Troppeoverfart, for den 18de Marts beordrede Kongen direkte selv Kaptajn Jessen til at gaa til Store Belt og om muligt erobre en fjendtlig Fregat paa 36 Kanoner, som havde taget Post ved Sprogø. Kongen skrev udtrykkeligt, at det var af yderste Vigtighed at faa denne Fregat forjaget fra Beltet. Ekspeditionen skulde derfor ske hastigt og hemmeligt, og kneb det, skulde Skibet søge Ly paa Nyborg Fjord under Batteriet ved Slipshavn.

Hastigt kunde det imidlertid ikke ske »Kristian Frederik« var den 11te Marts kommen paa Helsingørs Red; men det strenge Vintertogt havde voldet saa stor Sygelighed mellem Mandskabet, at omtrent 200 af Linieskibets nu velindøvede Besætning maatte sættes i Land, og i Stedet kom der lige saa mange friske, men uøvede Folk om Bord. Der hengik 3 Dage efter at Sejlordren var modtaget, inden disse Folk kom om Bord, og Skibet havde faaet Proviant for 8 Dage.

Den 21de Marts om Morgenens tidlig lettede »Kristian Frederik« fra Helsingørs Red og stod op langs den sjællandske Kyst for at søge Beltet. Mange fulgte det med bange Anelser, og des værre viste disse sig altfor snart

begrundede. En halv Time efter, at Skibet var passeret Nakkehoved, ankrede 3 engelske Linieskibe ud for Hornbæk. Saa snart dette blev meldt til København, sendte Admiral Bille straks Befaling til Kaptajn Jessen om at søge tilbage til København Syd om Sjælland. Syv raske Fiskere fra Hornbæk sejlede ogsaa af egen Drift med deres aabne Baad ad Beltet til for at advare Kaptajn Jessen om den truende Fare; men ingen af disse Advarsler naaede det til Undergang viede Skib.

»Kristian Frederik« fortsatte sin Vej og ankrede i Mørkningen nær Sejro; Kaptajn Jessen turde ikke færdes i Mørket i det vanskelige Farvand. Allerede tidlig paa Eftermiddagen havde man om Bord paa Linieskibet set et Par tremastede fremmede Krigsskibe, som øjensynligt ogsaa styrede ad Beltet til. Hen paa Aftenen ankrede de ligeledes, omtrent en Mil sydligere end »Kristian Frederik«. Kaptajn Jessen skønnede nok, at de vare ham underlegne i Styrke; men i Mørket kunde han ikke angribe dem.

De to fjendtlige Skibe ansloges til at være en større og en mindre Fregat. De lettede tidligt den næste Morgen og krydsede hen imod »Kristian Frederik«. Lidt efter lettede ogsaa Jessen, men da han satte Sejl, revnede Storsejlet, og det tog Tid at faa det repareret igen. Jessen stod først Nord efter for at trække de engelske Skibe efter sig og ødelægge dem, naar han kom ud i mere aabent Vand; han vilde nødigt drage dem med sig ned i Beltet.

Omtrent ved Middagstid forenede et andet mindre Skib, en Korvet, sig med de engelske Fregatter, men Jessen mente endnu ikke at have noget at frygte af dem. Først Kl. henad 2 om Eftermiddagen fik han Øje paa to engelske Linieskibe, som Nord om Hesselø styrede med gunstig Vind ned mod ham. De tre Linieskibe, som kort efter at »Kristian Frederik« var sejlet, vare ankrede ud for Hornbæk, havde fra Helsingborg faaet Meddelelse om det danske Skibs Afsejlling. Medens »Vanguard« paa 84 Kanoner blev liggende

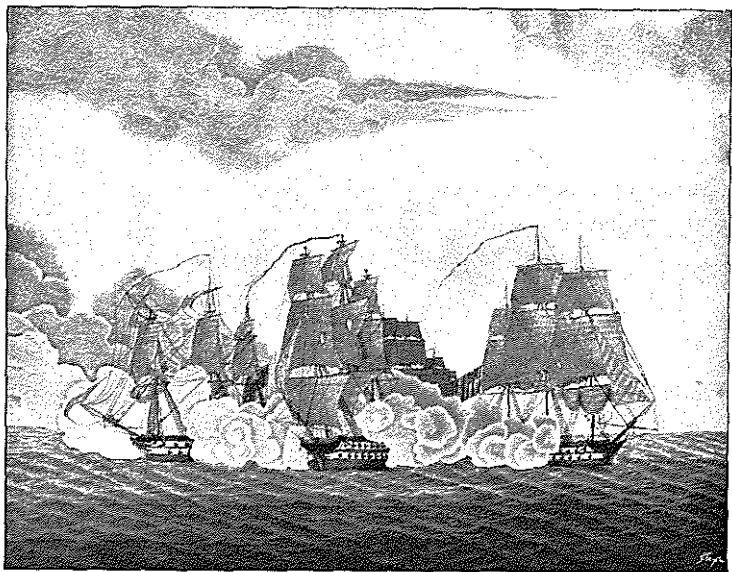
for at spærre Tilbagevejen for »Kristian Frederik«, lettede de to andre, »Stately« og »Nassau«, hvert paa 68 Kanoner, for at forfølge det danske Skib. »Nassau« havde tidligere baaret Navnet »Holsten«, og var det 1801 paa Københavns Red erobrede Linieskib. I Højde med Hesselø fik de Øje paa »Kristian Frederik«, som manøvrerede mod de tre engelske Skibe, og satte straks Kursen ned imod det.

Saa snart Kaptajn Jessen blev klar over, hvad det var for Modstandere, der nu nærmede sig, forstod han, at det gjaldt om at søge Redning, hvor den var at finde. To Linieskibe til Luvart og et Par Fregatter og en Korvet i Læ, det var mere end »Kristian Frederik« med sine 66 Kanoner kunde hamle op med. Jessen holdt af og vilde sejle inden om Sejro, den Vej antog han ikke de store fjendtlige Skibe turde følge ham; men da det kom til Stykket, var der ingen om Bord, som kendte Farvandet nok til at turde føre Skibet den Vej, saa Planen maatte igen opgives.

Kaptajn Jessen kaldte nu sine fire ældste Officerer, Rothe, Top, Ferry og Willemoes, til sig og holdt Skibsraad med dem. Det blev bestemt, at Skibet ikke skulde gaa ind i Beltet, for ikke derved at drage hele den fjendtlige Styrke efter sig. Man vilde prøve paa, dækket af Mørket, at søge tilbage til Sundet, og se at naa inden for Kronborgs Kanoner. At »Vanguard« spærrede den Vej, ar der ingen, der vidste.

Lykken glippede. Da Sjællands Rev var bleven klaret, forandrede Vinden sig saaledes, at »Kristian Frederik« maatte krydse, medens Englænderne kunde sejle for en god Vind; desuden blev det meget stille med klar Luft. Kampen var snart uundgaaelig. Der blev gjort klart Skib paa »Kristian Frederik«, og hver Mand indtog sin Post til Kamp, medens Jessen sørgede for at holde sit Skib saa nær Kysten, at han i værste Fald kunde sætte det paa Land.

Solen var gaaet ned, men den klare Luft gjorde det muligt at kæmpe i Mørke. Klokken halv otte vare de fjendtlige Linieskibe saa nær, at »Kristian Frederiks« Kanoner kunde naa dem. Jessen lod sit Skib først gøre en Drejning til den ene Side, og gav den ene Englænder sit Lag forind, saa drejede han den anden Vej og gav den anden

»Kristian Frederik« i Kamp med 2 engelske Linieskibe og 1 Fregat ved Sjællands Odde den 22. Marts 1808.

samme Modtagelse. Snart efter lagde de engelske Linieskibe sig et paa hvert Side paa Pistolskuds Afstand og aabnede deres Ild. »Kristian Frederiks« Mandskab maatte betjene Kanonerne til begge Sider; men de gjorde det saa godt, at Englænderne efter halvanden Times Forløb maatte drage sig lidt tilbage for at udbedre deres Skade.

Willemoës var som altid i sit Es under Kampen. Han kaldte det »en stadse Bataille« og opmuntrede af al Magt

Folkene til at betjene Kanonerne flinkt. For ret at se, hvorledes Ilden virkede, sprang han op paa en Kanon og stirrede over mod Fjenden. I det samme kom en Kanonkugle og afrev den øverste Del af hans Hjerneskal. Rothe, som stod i Nærheden, opfangede ham i sine Arme og gik rask med ham hen ad Dækket, for at faa ham bragt ned; men ved Nedgangen til Batteriet styrtede han pludselig død om.

Willemoes' Død friede ham fra at se Flaget strøget paa Danmarks sidste Orlogsmand. Efter et kort Pusterum kom de to engelske Linieskibe op igen, denne Gang hjulpet af en Fregat paa 44 Kanoner. Snart var alt løst og fast om Bord paa »Kristian Frederik« ødelagt. Af Skibets 576 Mand vare 61 Mand faldne, 84 haardt og 45 let saarede; altsaa var en Tredjedel af Besætningen ukampdygtig. Jessen tænkte paa, som et sidste fortvivlet Forsøg, at sejle om Bord i et af de engelske Skibe og prøve paa at entre det. Da de andre Skibsofficerer foreholdt ham det umulige heri, udbrød han: »Husk paa, mine Herrer, at vi maa ikke stryge Flaget paa Danmarks sidste Linieskib.«

Imidlertid var videre Kamp snart umulig. Englænderne holdt et Øjeblik op at skyde, og der hørtes en Stemme, som raabte: »Strike your colours« — »Stryg eders Flag«. — Nogle Kanonskud og et svagt Hurra var endnu de Danskes Svar; men tre hurtigt efter hinanden følgende Lag fra Englænderne, brød den sidste Modstand. Jessen satte sit Skib paa Grund og strøg sit Flag. Foruden Willemoes var den Gang Lieutenant Dahlerup af Marinen og Soland af Landetaten faldne. Rothe og Hans Top vare haardt saarede, Jessen selv, Ferry og Thostrup let saarede.

Englænderne ankrede tæt ved det tagne Skib, men de fik ikke megen Glæde af deres Erobring; Skibet var saa sønderskudt, at det ikke kunde tages af Grunden. Da de saarede og Fangerne vare bragte om Bord paa de engelske Skibe, blev »Kristian Frederik« tændt i Brand, og Kl. 10,

Aftenen efter Slaget, sprang Danmarks sidste Linieskib i Luften.

Om Willemoës skrev Kaptajn Jessen kort og fyndigt paa hans Konduite-Liste: »Faldt i Slaget. Æret som savnet!« Hele det danske Folk underskrev den Dom. Hans Lig blev jordet paa Kirkegaarden paa Sjællands Odde, sammen med de andre faldne, som bleve bragte i Land. Naar Søen senere skyllede et Lig op, blev det lagt ned til Kammeraterne.

Paa Graven blev rejst en Søjle og ved Foden af den sat en Kampesten, hvori blev indhugget:

»Orlogsskibet Prins »Kristian«, ført af den kække Jessen, kæmpede ved Oddens Kyst, den 22. Marts 1808, i 3 Timer med 2 engelske Linieskibe. Willemoës, Kongedybets Helt, Dahlerup og Soland med 69 af menige Mand faldt; Rothe, Top, Ferry, Thostrup og 132 menige Mand saaredes. Vraget blev erobret; men Danmarks Søhæder stadfæstedes.«

Grundtvig føjede følgende Mindeord til:

»De Snækker de mødes i Kvæld paa Hav,
Og Luften begyndte at gløde;
De leged' alt over den aabne Grav,
Og Bølgerne gjordes saa røde.
Her er jeg sat til en Bautasten,
At vidne for Slægter i Norden
Danske de vare, hvis møre Ben
Under mig smuldre i Jorden;
Danske af Tunge, af Æt og af Id,
Thi skal de nævnes i løbende Tid
Fædrenes værdige Sønner.

PETER BUHL.

PETER BUHL.

Det var en fortvivlet Kamp, Danmark-Norge maatte føre mod England i det ulykkelige Aar 1807 og i de syv Krigsaar, som fulgte derefter. Mod og Duelighed og en rasende Forbitrelse over Flaadens Ran formaaede ikke at veje op mod Britternes knusende Overmagt paa Søen, og tilmed svigtede Lykken ofte de kække, der uden Betænkning dristigt angreb Fjenden, naar Lejligheden bød sig. Men ogsaa denne Kamp havde sin Storhed og sine Helte, og ligesom Peter Willemoës staar som Repræsentant for »Kongedybets muntre Helte« staar Peter Buhl som en Type for den dansk-norske Sømand, der stadig kæmpede med Haab mod Haab, indtil han tilsidst fandt Heltedøden, næsten stykkevis sønderlemmet af engelske Kugler, ligesom det dansk-norske Søværn blev det.

Peter Buhl var yngre end Willemoës. Han var født den 16de Maj 1789 i Fredericia, hvor Faderen var Byfoged. Da Slaget stod paa Reden, var han saaledes endnu ikke 12 Aar gammel og var vel næppe kommen ind paa Akademiet, i hvert Fald var han endnu Kadet, da Englænderne kom igen seks Aar senere. Den Gang var der Brug for enhver, som kunde føre Vaaben, og Kadetten blev da ogsaa kommanderet til Tjeneste paa Kanonbaadene, under Sten

Bille. Da de fjendtlige Batterier begyndte at nærme sig Voldene, bleve Kanonbaadene ofte sendte ud for at beskyde de Værker, de kunde naa fra Stranden. Den 27de August, om Morgenens tidlig, roede saaledes Premierlieutenant Wulff med Kanonbaaden »Nakskov« og Kanonjollen Nr. 5, den sidste under Kadet Buhl, ud i Kallebodstrand for at forsøge at hindre Englænderne i at bygge et Batteri ved »gamle Pesthus«, som laa omtrent for Enden af den nuværende Valdemarsgade. Batteriet var dog allerede blevet væbnet med 24 Punds Kanoner, og det fik Kanonbaadene at mærke. »Nakskov«s Fører, Sekondlieutenant Zeuthen faldt, og Peter Buhl mistede, kun 18 Aar gammel, sin venstre Arm. Han blev kort efter udnævnt til Sekondlieutenant, men kunde naturligvis ikke mere deltage i Byens Forsvar.

Hvor længe det varede inden Peter Buhl blev rask nok til igen at forrette Tjeneste, vide vi ikke; men vi træffe ham igen i Foraaret 1811 som Chef for en Kanonbaad ved Jyllands Østkyst. Der paatænkte den Gang et Foretagende i noget større Stil end de sædvanlige, og derved skulde Buhl medvirke. Englænderne havde nemlig besat Anholt med en ret betydelig Styrke, omtrent 400 Mand, for at sikre sig, at Fyret der altid kunde brænde til Vejledning for deres Orlogsmænd. Omkring selve Fyrtaarnet havde de endog bygget en hel lille Fæstning med 40 Kanoner, og døbt den »Fort York«. De Danske vilde nu tage Øen tilbage for at slukke Fyret; men om Sommeren kunde det ikke ske, dertil var der altfor mange engelske Orlogsmænd i Farvandet; det maatte gøres tidligt paa Vaaren, inden Fjenden endnu var kommen i vore Farvande med større Styrke. Saa snart Vandet blev isfrit samledes derfor ved Grenaa en Fodfolksstyrke paa halvsyvende Hundrede Mand under Major Melsted, som skulde overføres til Øen, dækkede af 12 Kanonbaade under Premierlieutenant Falsen.

Den første Betingelse for, at Angrebet kunde have nogen Udsigt til at lykkes, var, at det blev holdt hemmeligt,

saaledes at Fjenden blev fuldstændig overrasket; men allerede her slog Planen fejl. Englænderne havde deres Spioner alle Vegne, og Kommandanten paa Anholt havde snart faaet at vide, at man havde ondt i Sinde imod ham. Han fik sendt Bud til England om Hjælp, og som Følge deraf kom Fregatten »Tartar« paa 44 Kanoner og Briggen »Sheldrake« paa 16 Kanoner til Farvandene omkring Øen. Desuden var der Nat og Dag udstillet Poster langs Stranden for at melde, naar de Danske kom.

De Danske havde faaet Nys om, at Flotillen om Øen var bleven forstærket, og Premierlieutenant Falsen sendte derfor en Rekognosceringsbaad til Anholt for at undersøge Forholdene. Baaden sejlede den 25de Marts i Dagningen rundt om Øen uden at blive bemærket, og meldte ved sin Tilbagekomst, at der ikke var andre engelske Krigsfartøjer at se end den Skonnert, som altid laa der. Af den mente man ikke at have noget at frygte, og det blev bestemt at Ekspeditionen skulde foretages den næste Nat.

Sent om Aftenen den 26de bleve saa Soldaterne indskibede i Transportfartøjerne, og ledsagede af Kanonbaadene roede de fra Gerildbugten Nord for Grenaa over mod Anholt. Overfarten forløb uden Uheld, og Kl. 3 om Morgenen vare Baadene ud for det bestemte Landgangssted, omtrent midtvejs mellem den lille Landsby og Fyret. Men allerede inden de naaede saa langt, vare de blevne sete af 2 engelske Strandvagsryttere, som med løse Tøjler sprængte ad »Fort York« til for at melde Flotillens Ankomst. Da de danske Matroser og Soldater vare landsatte og stode rede til at rykke frem, endnu før det var bleven lyst, hørtes Skud fra Fortet, og Signaler vajede for at kalde Øens Besætning sammen. Det var klart, at Overrumplingen var mislykket; men derfor behøvede Planen ikke straks at opgives. Medens den landsatte Styrke rykkede frem mod Fortet, fulgte Kanonbaadene dem langs Kysten for med deres Ild at understøtte Angrebet. Under Fremrykningen saas fra Land en fjendtlig Fregat og

en Brig, som laa til Ankers en Fjerdingsvej Nordvest for Fyrtaarnet. Det havde nu været rigtigst at vende om snarest mulig; men derom vilde Major Melsted intet høre. Saa snart Matroserne, der vare forrest, naaede Fyrtaarnet, forsøgte de en Storm uden videre Indledning, men blev hurtigt kastede tilbage, og Major Melsted var ikke heldigere, da han prøvede det samme med sine Soldater. Imidlertid vare Kanonbaadene naaede frem og aabnede deres Ild; den gjorde god Virkning, og havde vi faaet Tid til at gennemføre Angrebet, var det vistnok ogsaa lykkedes; men ligesom alt var godt i Gang, saa Premierlieutenant Falsen den fjendtlige Fregat komme frem, holdende Øst om Øen, samtidig med at Briggen kom Vest fra og Skonnerten Syd fra. Det blæste en torebet Merssejlskuling af vestlig Vind, saa Baadene havde ikke let ved at klare sig, desuden var omtrent Halvdelen af Besætningen sendt i Land for at deltage i Stormen. Under disse Forhold turde Falsen ikke blive ved Fyrtaarnet længere, men roede saa hurtigt han kunde mod Landgangsstedet for igen at tage Tropperne om Bord. Medens Baadene mod Vind og Strøm i 5 Timer arbejdede sig frem til deres Maal, var der gaaet Bud i Land til Major Melsted om at ophøre med Angrebet og trække sig tilbage; men Majoren kunde ikke bekvemme sig dertil. Kl. 10 om Formiddagen bestemte han sig til at prøve en ny Generalstorm. Selv satte han sig i Spidsen for sin Bataillon og førte den frem. Faa Skridt fra Graven strakte en Kugle ham til Jorden, hans Næstkommanderende, Kaptajn Prytz, fik et Øjeblik efter begge Benene skudt af, og Matrosernes Fører, Premierlieutenant Holsten, faldt tilligemed Lieutenant Obel af Landetaten og 30—40 Menige. Stormen var afslaaet, og Soldaterne og Matroserne maatte søge Ly mod Engländernes Ild i Klitterne.

Tilbage tog var nu nødvendigt; men da saa mange Førere vare faldne, udartede det snart, og da et falsk Rygte om, at Kanonbaadene vare sejlede bort, udbredte sig blandt

Soldaterne, nedlagde de Vaabnene og gave sig fangne. Matroserne derimod slap om Bord tilligemed de Soldater, som hørte med til Baadenes Bemanding.

Ved Middagstid var alt om Bord, som endnu kunde bjerges; nu gjaldt det om at slippe fra de engelske Orlogsmænd, af hvilke Fregatten var under rask Opkrydsning, medens Briggen holdt sig noget nordligere for at spærre den Vej. Premierlieutenant Falsen gav alle de tomme Transportfartøjer Befaling til at sejle ad Issefjorden til, de lignede Kanonbaadene saa meget, at den engelske Fregat gav sig til at jage efter dem og derved gav de virkelige Kanonbaade Lejlighed til at slippe bort. Falsen lod sine Baade ro Nord om Anholt mod Grundene ved Læsø. Paa den Vej mødte han Briggen. Havde det nu været nogenlunde roligt Vejr, havde det været en let Sag for Kanonbaadene at faa Bugt med den; men i den høje Sø kunde Baadene ikke bruge deres Kanoner, medens Briggen naturligvis klarede sig langt bedre. Falsen gav sine Baade Befaling til at sprede sig og søge Redning hver for sig. Selv var han om Bord paa en særlig velsejlende Baad, som tidligere var taget fra Englænderne; med den nærmede han sig Briggen og fik den til at forfølge sig; senere kom Skonnerten ogsaa til, men Falsen klarede sig ned til Sundet og naaede næste Morgen lykkeligt København.

Da den engelske Brig saa, at det var frugtesløst at forfølge Falsen, vendte den om for at prøve Lykken mod de andre Baade. Bagerst blandt dem var Peter Buhl med sin Baad, og da Briggen kom op, gjorde han sit bedste for at sinke den og skaffe Kammeraterne Tid til at komme bort. I hele tre Kvarter kæmpede han ene mod det engelske Skib, og da han blev tvungen til at stryge, nægtede han at lægge paa Siden af Briggen. Englænderen sejlede tæt ind paa Kanonchaluppen og lod sine Folk skyde med Musketter efter Mandskabet for at tvinge dem til at lystre Ordre; men Buhl lod sine Matroser gemme sig under Tofterne, saaledes

at de vare i Sikkerhed for Kuglerne. Selv stod han ved Roret som Maal for alle Fjendens Skud, og manøvrerede saa snildt, at alle Briggens Forsøg paa at komme paa Siden af ham mislykkedes. Saa maatte Englænderne til sidst bekvemme sig til at sætte deres Baade ud for at tage Chaluppen, og dermed havde Buhl naaet sin Hensigt. Hele den øvrige Flotille havde faaet et saadant Forspring, at vi kun mistede det ene Fartøj.

Buhl faldt i engelsk Fangenskab, men blev snart udvekslet og hædret med Ridderkorset af Danebrog for sin kække Færd.

Saa snart Peter Buhl var udløst af Fangenskabet, fik han igen Kommandoen over en Kanonchalup i Falsens Flotille. Natten mellem den 4de og 5te Juli maatte en Del engelske Handelsskibe, som agtede sig til Østersøen gennem Store Belt, ankre for Vindstille mellem Hjelmen og Sejro; de vare beskyttede af tre Linieskibe, som laa sydligst i Farvandet, og Buhls gamle Bekendte fra Anholttoget, Briggen »Sheldrake«. Falsen roede ud og angreb med hele sin Styrke 4 Kanonchalupper, 3 Kanonbaade, tagne fra Englænderne, 10 Kanonjoller og 10 Rekognosceringsfartøjer med Brandsager. Angrebet blev naturligvis rettet mod de nordlige Skibe, som kun havde »Sheldrake« til deres Beskyttelse. Til at begynde med gik alt godt. Briggen maatte kappe sit Ankertov og lade sig drive ned til Linieskibene, saa at de Danske fik frit Spil med Handelsfartøjerne. Der var al Udsigt til at faa erobret eller brændt en Hob af dem; men saa kom der paa en Gang, saa ubelejligt som vel muligt, en frisk vestlig Brise. Orlogsmændene fik Vind i Sejlene, og Kanonbaadene maatte slippe deres Bytte og se at bjerge sig selv. Som Held i Uheld blev det imidlertid samtidigt taaget, og derved slap Kanonjollerne bort paa en nær. De tre Kanonbaade, under Falsen, Buhl og Maanedslieutenant Oldeland, troede alt ligeledes at være i Sikkerhed, da »Sheldrake« paa en Gang viste sig imellem dem. Buhl værgede

sig kækt som altid, men da han var bleven haardt saaret af en Kardæskkugle i Ryggen, strøg Mandskabet Flaget. »Sheldrake«s Chef er vistnok bleven noget forbavset, da hans enarmede Modstander fra Anholt igen blev bragt om Bord som Krigsfange.

Ogsaa denne Gang blev Peter Buhl udløst af Fangenskabet og tilmed hædret med Sølvkorset. Saa snart hans Saar var lægt, meldte han sig igen til Tjeneste; men rimeligvis har den enarmede Lieutenant med Kardæskskuddet i Ryggen næppe været mobil nok til den anstrengende Tjeneste paa Kanonbaadene; i hvert Fald blev han kommanderet til Tjeneste om Bord i det eneste lidt større Krigsskib, vi ejede, Fregatten »Najaden«.

»Najaden« var bleven bygget paa Holmen ved København af det Tømmer, Englænderne havde levnet. Den 26de Oktober 1811 blev den sat i Vandet, og saa snart den blev sejklar gik den til Søs. Sidst i Februar 1812, sejlede Fregatten, ført af Kaptajn H. P. Holm, til Norge og underlagdes der, sammen med 8 Orlogsbrigger, Kontreadmiral O. Lütken. Allerede ved Ankomsten til Norge havde Fregatten det Uheld, at Ankeret ikke holdt paa Klippegrunden, og Skibet drev mod et Skær og led Haveri saaledes, at det maatte til Kristianssand for at reparere. Derefter foretog »Najaden« nogle Kryds sammen med et Par Brigger og vekslede Skud med engelske Skibe, uden dog at komme i nogen alvorlig Fægtning. Englænderne bleve nu opmærksomme paa denne nye Modstander og sendte Lineskibet »Dictator« ned for at passe paa den. »Dictators« Chef var Kaptajn James Patterson Stewart, den samme som Aaret forud havde kommanderet Briggen »Sheldrake« og to Gange taget Buhl til Fange.

Den 6te Juli laa »Najaden«, sammen med de tre Brigger »Laaland«, »Samsø« og »Kiel«, til Ankers mellem Arendal og Østerrisøer. Kaptajn Holm troede fuldt og fast efter Lodsernes Forsikring, at hans Skibe laa fuldstændig skjulte

og ikke kunde ses fra Søen; men »Najadens« høje Toppe ragede dog op over Klipperne og røbede Skjulestedet for »Dictators« aarvaagne Chef, som søgte sin Modstander langs Kysten.

De danske Skibschefer havde spist til Middag sammen om Bord paa »Laaland« og stode nu paa et Fjeld og saa ud over Søen paa det engelske Linieskib og de det led-sagende tre Brigger. Alle vare de overtydede om, at Englænderne ikke vilde vove sig ind mellem Skærene. Pludselig saa de en af Briggerne styre hen imod Indløbet, fulgt af de andre Skibe. De danske Skibschefer forlode hurtigt Fjeldet og gik om Bord i deres Skibe for at forberede sig til den muligt forestaaende Kamp. En af de engelske Brigger havde en Mand om Bord som kendte Farvandet, og den dristige Kaptajn Stewart betænkte sig ikke paa at følge ham. Den førende Brig kom paa Grund ved Indsejlingen. Stewart lod en af de andre blive hos den og sejlede selv videre med den sidste foran. Da ogsaa den stødte, sejlede han forbi den med Linieskibet, og Kl. 7 $\frac{1}{2}$ om Aftenen nærmede han sig til »Najaden« og vore Brigger.

Kaptajn Holm vilde helst undgaa en Kamp, som temmelig sikkert vilde føre til Fregattens Undergang. Han lettede derfor Anker og sejlede, efter Lodsernes Raad, gennem et smalt Løb til den omtrent en Mil østligere liggende Havn ved Lyngør. Lodserne vare enige om, at den Vej kunde det engelske Linieskib ikke følge dem; men Kaptajn Stewarts Dumdristighed gjorde deres Udsagn til Skamme. Han fulgte saa tæt i sin Modstanders Køl-vand, at de vekslede Skud under hele Sejladsen, og da »Najaden« endelig naaede Havnen ved Lyngør, var dens vældige Modstander under Opsejling mod den.

Kaptajn Holm lod Ankret falde omtrent midt i Havnen, med Briggen »Laaland« paa den ene og »Kiel« paa den anden Side. Da »Dictator« kom ind i Havnen, lagde den sig

saaledes, at dens Bredside beskød de dansk-norske Skibe langskibs, uagtet dens Forende derved næsten berørte Skærene. Kaptajn Holm forsøgte at faa sit Skib svajet, men det lykkedes kun til Dels, og alt hvad han kunde faa til at bære mod Fjenden var 6 til 8 Kanoner, og den Kamp kunde den ikke holde længe ud. Efter en halv Times Fægtning var »Najaden« efter Englændernes Udsagn »bogstavelig slaaet i Stumper«; et eneste Lag bragte alle Fregattens tre Master til at falde. Flaget blev flere Gange skudt ned, men sat op igen; endog efter at Masterne vare faldne. Til sidst styrtede øverste Dæk ned og knuste Batteriet. Fregatten lagde sig paa Siden saaledes, at Kanonportene vare i Vandet, og samtidig gik der Ild i Skibet. Om nogen egentlig Overgivelse behøvede der saaledes ikke at være Tale. »Najaden« var et hjælpeløst Vrag.

Den Sorg oplevede Peter Buhl dog ikke. Ligesom Willemoes fandt han Døden medens Flaget endnu vajede. Var Kaptajn Stewart fra »Dictator« gaaaet om Bord i »Najaden« for at se den Ødelæggelse, hans Kanoner havde voldet, vilde han for tredje Gang i kort Tid have mødt den enarmede danske Lieutenant, men denne Gang som Lig. I Kaptajn Holms Rapport om Kampen nævnes blandt de faldne Premierlieutenant og Ridder Grodtschilling og Sekondlieutenant Ridder af Danebrog og Danebrogsmænd Peter Buhl, begge lige saa ædle Mennesker som kække Officerer.

Kaptajn Stewart var nær kommen til at fortryde sin dristige Daad. Hidkaldte af Kanontordenen begyndte de dansk-norske Kanonbaade at flokkes om »Dictator«. Linieskibet hejste hvidt Flag, og tilbød at frigive alle sine Fanger, hvis det maatte faa Lov til at sejle bort uden at forulempes af Kanonbaadene; men derom vilde Kaptajn Holm ej høre Tale. Dog Lykken føjede denne Gang som des værre saa ofte Englænderne. Vinden sprang om, og

baade Linieskibet og de engelske Brigger slap nogenlunde helskindede til Søs igen.

Kaptajn Stewart fik Bathordenen for sin dristige Daad, hans Næstkommanderende og Briggernes Chefer bleve forfremmede. Peter Buhl fik en Grav blandt Norges Klipper, fjernt fra sin Fødestavn. Hans Navn er kun knyttet til Uheld og Nederlag for de danske Vaaben; men hans aldrig svigtende Mod og ufortrødne Udholdenhed under de haabløse Kampe, giver ham en Plads mellem Danmarks kækkeste Søkrigere. Ligesom Grundtvig blev Willemoës, Sanger, sang Sten Stensen Blicher om Peter Buhl og hans korte, tunge men hæderfulde Liv. Han begyndte med at mindes Heltens Ungdom:

Glat var din Kind, da første Gang
Du ind i Kæmperækken sprang;
Da mellem Mænd og Dreng du stod,
Og ofrede dit unge Blod.

og fulgte ham saa fra Kamp til Kamp indtil det sidste:

Ild var din Sjæl, da sidste Gang
Du Staalet over Fjenden svang,
Da Luen om dit blege Lig
Med Bølgen stred; mens Aanden sig
Svang did, hvor mellem Verdens Poler
Det lyse Sjørnebælte straalere.

INDHOLD.

	Side
Iver Hvitfeld	I
Kristen Tommesen Sehested	7
Peter Tordenskjold	19
Anna, Hans og Peder Colbjørnsen	89
Johan Olfert Fischer	109
Peter Willemoës	133
Peter Buhl	147

DANSK-NORSKE HELTEHISTORIER
